

Merja Kataja

KEHITYSVAMMAISTEN LASTEN JA NUORTEN KOULUJEN
LOMA-AIKOJEN PÄIVÄHOITOMALLIN KEHITTÄMINEN
KAMU-TUVALLA

YAMK Kuntoutuksen koulutusohjelma
2015

KEHITYSVAMMAISTEN LASTEN JA NUORTEN KOULUJEN LOMA-AIKOJEN PÄIVÄHOITOMALLIN KEHITTÄMINEN KAMU-TUVALLA

Kataja, Merja
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Kuntoutuksen koulutusohjelma, ylempi AMK
Maaliskuu 2015
Ohjaaja: Jaakkola-Hesso, Sirpa
Sivumäärä: 71
Liitteitä: 6

Asiasanat: Loma-aikojen päivähoito, asiakaslähtöisyys, osallisuus

Tämän kehittämistyön tarkoituksena oli selvittää päivähoidon tarvetta kehitysvammaisille lapsille ja nuorille koulujen loma-aikoina sekä luoda koulujen loma-aikojen päivähoitomalli. Työ toteutettiin Satakunnan sairaanhoitopiirin Sosiaalipalveluiden Kamu-tuvilla, joissa toteutetaan viikonlopun ajan käsittävää tilapäishoitoa kehitysvammaisille lapsille ja nuorille. Kehittämistyössä käytettiin kehittävän työntutkimuksen sovellusta, jota ohjasi ekspansiivisen oppimisen sykli.

Kehittämistyö oli kolmivaiheinen, jossa ensimmäisenä kehittämisvaiheena oli kyselylomakkeiden avulla selvittää koulujen loma-aikoina järjestettävän päivähoidon järjestämisen todellista tilaa. Kyselyssä selvitettiin myös päivähoidon saatavuus, asiakaslähtöisyys sekä lasten mahdollisuus päivähoidon osallistumiseen ja päivähoidon sisällön vaikuttamiseen. Kysely lähetettiin Kamu-tuvan käyttäjien lasten ja nuorten huoltajille sekä lähikuntien kehitysvammapalveluista vastaaville henkilöille.

Kehittämistyön toisessa vaiheessa, Kamu-tuvan nimetyn työryhmän johdolla suunniteltiin ja kehiteltiin loma-aikojen päivähoitomallia, ensimmäisen vaiheen vastauksia hyödyntäen. Työryhmän kehitystehtävänä oli luoda kartoituslomake päivähoitoon osallistuvan lapsen huoltajan täytettäväksi lapsen toimintakyvystä, sekä luoda Kamu-tuvan työntekijöille päivähoitomallin ohjeistus, joka toimii perehdytyksenä ja oppaana päivähoidon työntekijöille. Kolmannessa vaiheessa kesällä 2014 kehitysvammaisten lasten ja nuorten koulujen loma-aikojen päivähoitomalli pilotoitiin Rauman sekä Kankaanpään Kamu-tuvalla. Päivähoitomallin toimivuutta arvioitiin pilotoinnin jälkeen.

Päivähoitomalli sisältää prosessikaavion, jossa on määritelty eri työjaot asiakkaan palvelun tarpeesta, palvelun päättymiseen. Lisäksi malliin sisältyy kehitelty asiakkaan toimintakyvyn kartoituslomake sekä työntekijöille suunnattu perehdytysohjeistus. Malli prosessikaavioineen ja ohjeistuksineen on Kamu-tuvan työntekijöiden apuna, ohjaa ja auttaa uusien työntekijöiden perehdytyksessä. Malli on helposti käytönotettavissa ja muokattavissa uusien toimintatapojen ilmaantuessa tai uusien palvelujen kehittämisvaiheessa.

DAY CARE MODEL FOR CHILDREN AND THE YOUNG WITH INTELLECTUAL DISABILITY DURING SCHOOL HOLIDAYS

Kataja, Merja

Satakunta University of Applied Sciences

Master's Degree Programme in Rehabilitation Counselling and Planning

March 2015

Supervisor: Jaakkola-Hesso, Sirpa

Number of pages: 71

Appendices: 6

Keywords: Day care during school holidays, client-centredness, participation

The purpose of this thesis was to chart the need for day care during school holidays among children and the young with intellectual disability. The aim was to create a model for day care during holidays. The thesis was carried out in temporary care settings for children and the young with intellectual disability organised by the Social Services of Satakunta Nursing District. The development work was conducted by developing work research method with the cycles of expansive learning.

Development work was carried out in three phases. The first phase included a survey on how day care was organised during school holidays. The inquiry also explored access to day care, client-centredness and children's opportunities for participation. The children's role in influencing the content of day care was also charted. The questionnaires were sent to children's and youngsters' custodial parents and to the staff in charge of the services for the intellectually disabled in nearby municipalities.

In the second cycle a model for day care was planned by an appointed group of personnel on the basis of the answers received in the first phase. The task of the group was to create a form on the child's functioning to be filled in by the custodial parent. In addition, they created instructions on the day care model for the staff of the temporary care setting, which act as an initiation and general guide for workers in day care. In the third phase in summer 2014, the model was piloted in Rauma and in Kankaanpää and its effectiveness was assessed after the piloting period.

The day care model includes a process chart, where the work division has been defined starting from the need of services to ending services. In addition, the model includes the form on the functioning of the client and initiation instructions intended for the staff. The model with the process charts and instructions helps the workers and guides in the initiation of new employers. The model can be adjusted, when new activities appear or new services need to be developed.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	KAMU-TUPA, RYHMÄMUOTOINEN TILAPÄISHOITOPAIKKA.....	7
2.1	Ulvilan Kamu-tupa.....	9
2.2	Kankaanpään Kamu-tupa.....	9
2.3	Huittisten Kamu-tupa.....	10
2.4	Rauman Kamu-tupa	10
2.5	Kamu-tuvan leiritoiminta.....	11
3	KAMU-TUVAN TOIMINTAA OHJAAVA LAINSÄÄDÄNTÖ	11
3.1	Suomen perustuslaki ja sosiaalihuoltolaki	12
3.2	Vammaispalvelulaki	12
3.3	Kehitysvammaisten erityishuoltolaki.....	13
3.4	Vammaislainsäädännön uudistus	14
3.5	Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista.....	14
3.6	Esteettömyyteen liittyvät lait	15
3.7	Päivähoidon järjestämistä säätelevät lainsäädännöt Pohjoismaissa.....	16
4	ASIAKASLÄHTÖISYYS JA SEN NÄKÖKULMAT.....	18
4.1	Asiakkuusajattelun näkökulmat	19
4.2	Asiantuntijakeskeinen ja asiakaslähtöinen toimintatapa.....	20
4.3	Asiakaslähtöisyyden arvot ja eettisyys	21
5	KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHDAT	23
6	KEHITTÄMISMENETELMÄT	24
6.1	Kehittävä työntutkimus.....	24
6.2	Kehittävän työntutkimuksen välineet	25
6.3	Menetelmän soveltaminen omaan työhön	27
6.4	Kehittämistyön tiedonkeruumenetelmät	28
7	KEHITTÄMISTYÖN ETENEMINEN JA TULOKSET.....	32
7.1	Kehittämistyön tulokset	35
7.2	Vastaukset Porin perusturvan alueelta	35
7.3	Vastaukset Pohjois-Satakunnan alueelta.....	40
7.4	Vastaukset Eurajoen kunnan alueelta	44
7.5	Vastaukset Rauman kaupungin alueelta	46
7.6	Vastaukset Nakkilan alueelta	48
7.7	Vastaukset kuntien kehitysvammahuollon edustajilta	49
7.8	Vastausten yhteenveto	51

7.9	Työryhmän kokoontumiset	52
8	PÄIVÄHOITOMALLI.....	53
8.1	Päivähoito prosessin kulku Kamu-tuvalla	56
8.2	Kamu-tuvan päivähoitoon tulevan asiakkaan toimintakyvyn kartoituslomake	57
8.3	Ohjeistukset työntekijöille	59
8.4	Päivähoitomallin pilotointi ja arviointi	60
9	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	62
	LÄHTEET.....	68
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Kamu-tupa toiminta on viikonlopun ajan käsittävää ryhmämuotoista tilapäishoito-toimintaa kehitysvammaisille lapsille ja nuorille. Toiminta on alkanut vuonna 2007 I.T.U. (Itsenäisyys, Tuki / Työllistyminen, Urasuunnittelu / Uudistuminen.) säätiön Ovi poluille – hankkeen kokeiluhankkeena. Toiminta oli RAY:n rahoittamaa vuosille 2007 – 2009. Hanke käynnistettiin tukemaan kehitysvammaisten lasten ja nuorten osallistumista ja vuorovaikutusta. Viikonlopputoiminnassa yhdistyy mielekäs vapaa-aika sekä tilapäishoito, joka on vaihtoehto lyhytaikaishoidolle perheelle tai palvelukodissa. Toiminnan avulla edistetään ja vahvistetaan lasten ja nuorten hyvinvointia sekä tuetaan heidän kasvamistaan tasavertaisena yhteiskunnan jäsenenä. Toiminta tukee myös myöhäisemmässä vaiheessa tasapainoiseen itsenäistymiseen. Huoltajat saavat lepotauon tai mahdollisuuden viettää aikaansa enemmän erityislapsen sisarus-ten kanssa, mikä tukee koko perheen jaksamista omassa arjessaan.

Päivähoidon tarpeen esiintyminen koulujen loma-aikoina on tullut esille Kamu-tuvalla kävijöiden lasten ja nuorten huoltajilta. Vastaavana ohjaajana toimiessani, lasten ja nuorten huoltajat ovat kertoneet, että kehitysvammaisilla lapsilla ja nuorilla päivähoidon järjestäminen on tapahtunut esimerkiksi kehitysvammaisten asumisyksiköissä, joissa asuu keski-ikältään n. 30 – 40 vuotiaita. Huoltajat ovat tällöin esittä-neet toivomuksensa päivähoidon järjestämisen mahdollisuudesta Kamu-tuvalla, jol-loin päivähoidossa kaikki olisivat tasa-arvoisia ja saman ikäisiä toisiinsa nähden.

Kehitysvammalain mukaan kehitysvammaiselle lapselle ja nuorelle tulee tarjota ke-sä- ja loma-ajan päivähoitoa tarvetta vastaavalla tavoin. Kunta ratkaisee missä hoitoa järjestetään sekä miten, mutta asia pitää kuitenkin asiakaslain mukaan ratkaista asi-akkaan edunmukaisesti ja asiakkaan toivomukset huomioiden. (Kehitysvammaisten Tukiliitto ry:n [www-sivut](http://www.tukiliitto.fi) 2014.)

Kehittämistyön tavoitteena oli kehittää kehitysvammaisten lasten ja nuorten koulujen loma-aikojen päivähoitomallia, jossa toimintaperiaatteena on asiakaslähtöisyys, osal-lisuus, sosiaalisuus, vuorovaikutus ja saatavuus. Päivähoitoa suunnitellaan kehitys-vammaisille lapsille ja nuorille, jolloin ikäjakauma ei ole kovinkaan suuri. Kamu-

tuvan päivähoidon avulla heillä on mahdollisuus ystävyssuhteiden luomiseen, mahdollisuus osallistua erilaisiin toimintoihin mielekkään päivän saamiseksi lasten tai nuorten erilaisista ominaisuuksista huolimatta. Tavoitteena oli luoda malli, joka helpottaa päivähoidon järjestämisessä, laadun takaamisessa, henkilökunnan perehdytyksessä, ja joka on helposti siirrettävissä muualle.

2 KAMU-TUPA, RYHMÄMUOTOINEN TILAPÄISHOITOPAIKKA

Ministeri Paula Risikon mukaan esteettömyys lisää sosiaalista tasa-arvoa. Hän puhuu puheessaan 1.9.2009 että "Yhteiskunnan esteettömyys ja saavutettavuus ovat kestävä kehityksen laatutekijöitä ja oleellisia yhdenvertaisuuden osia. Ne lisäävät sosiaalista tasa-arvoa eri kansalaisryhmien kesken ja parantavat vammaisten ja vanhusten mahdollisuuksia itsenäiseen toimintaan sekä vähentävät palvelujen tarvetta. Vammaisten, vanhusten ja lasten toiminnan hyvä suunnittelu vähentää myös kustannuksia". (Sosiaali- ja terveysministeriön tiedote 275/2009.)

Kamu-tupa on Satakunnan sairaanhoitopiirin Sosiaalipalveluiden hallinnoimaa viikonlopun ajan kestävä ryhmämuotoista tilapäishoitoa kehitysvammaisille sekä muille erityistä tukea tarvitseville lapsille ja nuorille. Tilapäishoitoa järjestetään neljällä eri paikkakunnalla; Ulvilassa, Kankaanpäässä, Huittisissa sekä lisäksi Raumalla, jossa järjestetään myös kehitysvammaisille lapsille iltapäivähoitoa koulun jälkeen. Keskällä Kamu-tuvan asiakkaille järjestetään eripituisia leirejä.

Kamu-tuvilla järjestetään tilapäishoitoa viikonloppuisin eri ryhmäjaoilla. Pääasiassa ryhmät ovat iän perusteella muokkautuneet. Kehitysvammaisten lasten ryhmän ikäjakauma on 7 – 12 vuotiaat. Nuorten ryhmän ikäjakauma on n. 13 – 18 vuotiaat ja aikuisten ryhmän yli 18 vuotiaat. Ryhmässä, jossa on neuropsykiatrian kirjon piirteitä tai vahvasti autistisia piirteitä omaavia henkilöitä, saattaa ikäjakauma olla laajempi. Näillä henkilöillä ei välttämättä ole kehitysvammaa, mutta he tarvitsevat voimakasta tukea sosiaalisessa kanssakäymisessä. He eivät aina kykene osallistumaan koko ryhmälle suunnattuun toimintaan, vaan vaativat oman, itsenäisen toiminnan ja tähän

oman ohjaajan ohjaamaan. Ryhmissä on keskimäärin 5 – 10 asiakasta. Ryhmäkokojen vaihtelevuus johtuu asiakkaiden haasteellisuudesta ja heidän sosiaalisista taidoistaan.

Viikonloppujen pääasiallisena tavoitteena on järjestää kuntouttavia viikonloppukoontumisia ohjattujen toimintojen, päivittäisten askareiden ja sosiaalisten tilanteiden merkeissä erityistä tukea tarvitseville lapsille ja nuorille. Kamu-tuvalla tuetaan ja autetaan asiakkaita osallistumaan yhdessä muiden kanssa tasa-arvoisesti toimintaan. Toimintaa ohjaavat asiakaslähtöiset arvot ja toimintatavat, joten asiakkaiden mielipiteitä ja toiveita kuunnellaan sekä huomioidaan ne mahdollisuuksien mukaan. Tilapäishoito auttaa myös nuoren itsenäistymisen tukemisessa, vanhempien jaksamisessa sekä helpottaa kuntia omaishoidon vapaiden järjestämisessä.

Kamu-tuvalla huomioidaan myös itsemääräämisoikeus, aivan kuten Sosiaali- ja terveysministeriön vammaispoliittinen ohjelma VAMPO 2010 – 2015 linjaa. Sen mukaan osallisuus toteutuu silloin, kun ihminen voi tehdä töitä, harrastaa sekä ottaa osaa yhteiskunnan toimintaan tasa-arvoisesti yhdessä muiden kanssa. Itsemääräämisoikeudella tarkoitetaan sitä, että jokaisella on oikeus päättää itse omista asioistaan. (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2010:4.) Tätä päämäärää pyritään toteuttamaan myös Kamu-tuvalla, mutta tarvitsee kuitenkin muistaa myös se, että Kamutuvan asiakkaat pääsääntöisesti ovat lapsia, joten henkilökunnan on huolehdittava perustarpeiden toteutuksesta ja huolehtia siitä, että turvallisuus toteutuu.

Kamu-tuvilla pyritään mahdollisimman fyysisesti esteettömään ympäristöön. Mikäli on esteitä, pyritään esteet korjaamaan sekä minimoimaan ne. Esimerkiksi pyörätuolin esteettömyyteen vaikuttavat kynnykset, ovien leveys, luiska sisälle pääsyn helpottamiseksi sekä inva-wc. Rakennus tai ympäristö on silloin esteetön, kun ympäristö tai rakennus on kaikille käyttäjille toimiva, turvallinen ja miellyttävä ja kun rakennuksen kaikkiin tiloihin on helppo päästä. Tiloissa olevien toimintojen tulee olla mahdollisimman helppokäyttöisiä ja loogisia. Yleiskäsitteenä esteettömyys on kaikille yksi ja sama ja sen tulee perustua sovittuihin kriteereihin. (Pesola 2009, 1 – 2.) Ihmiset kokevat esteettömyyden eri tavoin, ja silloin kyse saattaa olla ihmisten erilaisesta toimintakyvystä. Esimerkiksi on mahdollista, että joku pääsee tietyn kynnyksen yli ja toinen ei pääse. Ei voida kuitenkaan ajatella, että erilaista esteetöntä julkista tilaa teh-

täisiin näkövammaisille, lyhytkasvuisille tai rollaattoria käyttävälle vanhukselle, vaikka huomiota tuleekin käyttää väritys-, valaistus-, kontrasti- ja akustisiin asioihin. (Pesola 2009, 1 – 2.)

2.1 Ulvilan Kamu-tupa

Ulvilan Kamu-tupa jatkoi suoraan toimintaansa I.T.U. säätiön Ovi poluille hankkeesta. Kamu-tupa muutti Poriin v. 2012 ja takaisin Ulvilaan se muutti v. 2014 Satakunnan sairaanhoitopiirin Sosiaalipalveluiden Antinkartanon kuntoutuskeskuksen alueelle. Alueella sijaitsevat mm. hyvät ulkoilumaastot, liikuntasali, uima-allasosasto sekä aistihuone. Huoneita Kamu-tuvalla on seuraavasti; keittiö, ruokailuhuone, suuri olohuone, kaksi työhuonetta ja kuusi makuuhuonetta. Tilat ovat avarat ja yhdessä tasossa. Ne mahdollistavat myös pyörätuolilla kulkevan omatoimiseen liikkumiseen. Tiloissa on huomioitu fyysinen esteettömyys hyvin, mm. akustiikka on huomioitu katossa olevilla akustiikkalevyillä, wc- ja suihkutilat ovat tilavat, kynnyksiä ei ole ja luonnonvaloa tulee suurista ikkunoista. Kamu-tuvalle on hyvä ja helppo saapua myös lähikunnista, joten koulujen loma-aikojen päivähoidon tai muun päivätoiminnan järjestämiseen Ulvilan Kamu-tuvalla ei ole esteitä.

2.2 Kankaanpään Kamu-tupa

Kankaanpään Kamu-tupa aloitti toimintansa v. 2010 elokuussa. Se sijaitsee Asemakadulla, keskustan tuntumassa. Tilojen ihanteellisen sijainnin vuoksi on koulujen loma-aikojen päivähoidtoa helppo suunnitella tiloihin. Kankaanpään Kamu-tupa on 70 -luvulla rakennettu yksikerroksinen omakotitalo. Talo on vuokrattuna yksityishenkilöltä. Tiloissa on keittiö, olohuone, ruokailutila, takkahuone, viisi makuuhuonetta sekä harrastehuone, joka on entinen uima-allasosasto. Lisäksi huoneistossa on sauna ja kolme wc:tä.

Tilojen esteettömyyttä on paranneltu mm. rakentamalla aita tien ja tontin väliin, estääkseen karkailevia lapsia tielle pääsyn. Näin se mahdollistaa myös karkailevien lasten mukaanpääsyn Kamu-tuvalle. Tilat eivät kaikin puolin ole esteettömät, sillä pintamateriaalit ovat tummat ja wc tilat ovat liian pieniä, esimerkiksi pyörätuolilla kul-

kevaa ajatellen. Näin ollen pyörätuolilla kulkeva ei voi Kankaanpään Kamu-tuvalle osallistua ilman erillisiä toimitila muutoksia.

2.3 Huittisten Kamu-tupa

Huittisten Kamu-tupa aloitti v. 2011 elokuussa. Tilana on entinen Palojoen kansakoulu, joka sijaitsee n. 20 km Huittisten keskustasta. Tilat ovat vuokrattuna Hirven Tienoot ry:ltä, joka ylläpitää koulurakennusta. Yhdistys talkoovoimin remontoiki keväällä 2011 Kamu-tuvalle soveltuvat tilat. Kamu-tuvan tiloina on kolme makuuhuonetta, olohuone sekä inva- wc. Viikonloppujen aikana Kamu-tuvan asiakkailta ja henkilökunnalla on mahdollisuus käyttää lisäksi koulun muita tiloja, kuten keittiötä, ruokailusalia, luokkahuoneita sekä liikuntasalia ja koululla sijaitsevia muita wc tiloja. Hirven Tienoot ry:n talkooväki tekee parannuksia sitä mukaan kun tarvetta esiintyy, mm. asianmukainen pyörätuoliluiska on rakennettu ja rakenteilla on myös ulkosauna. Huittisten Kamu-tupa sijaitsee syrjässä, joten iltapäivähoitoa tai päivähoitoa ei ole tarkoituksenmukaista järjestää siellä.

2.4 Rauman Kamu-tupa

Rauman Kamu-tupa aloitti toimintansa v. 2011 joulukuussa. Rauman Kamu-tuvalla järjestetään myös iltapäivähoitoa koulun jälkeen ala-aste ikäisille lapsille. Iltapäivähoitoon osallistuu kuusi lasta. Näillä lapsilla on mahdollisuus osallistua myös koululaisen loma-aikojen päivähoitoon Rauman Kamu-tuvalla.

Tilana on Rauman kaupungin omistama pieni huoneisto, jossa on kolme makuuhuonetta, keittiö, olohuone, aula, kolme wc:tä sekä suihkutilat. Tilat sijaitsevat palvelujen lähetyvillä. Huoneistoon on tehty joitakin parannuksia esteettömyyttä ajatellen. Huoneiston edustalle on rakennettu aita, wc tiloissa on vaihdettu kalusteiden paikkoja helpottaakseen pyörätuolilla kulkevan kulkua. Suihkuun on asennettu tukikahvat. Rauman Kamu-tuvan sijainnin vuoksi, on iltapäivä- sekä koulujen loma-aikojen päivähoitoa ihanteellista järjestää.

2.5 Kamu-tuvan leiritoiminta

Leiritoimintaa ennen Kamu-tupaa järjesti Satakunnan sairaanhoitopiirin Sosiaalipalveluiden kuntoutusohjaajat. Vuonna 2012 toiminta siirtyi Kamu-tuvalle, luonnollisena jatkumona tilapäishoidolle. Leirejä järjestetään koulujen kesäloma-aikoina, lähinnä heinäkuussa, jolloin ei Kamu-tuvan viikonloppuryhmiä kokoonnu. Leirit ovat 3 -5 päivän kestäviä toiminnallisia leirejä, jotka on tarkoitettu eri-ikäisille kehitysvammaisille tai muille tukea tarvitseville henkilöille.

3 KAMU-TUVAN TOIMINTAA OHJAAVA LAINSÄÄDÄNTÖ

Kamu-tuvan toimintaa, kuten yleensäkin sosiaali- ja terveysalan palveluja ja palvelujen saatavuutta säätelevät eri lait. Palveluiden järjestämisen vastuu on sosiaalihuolto- ja kehitysvammalain mukaan kunnilla. Kunnat veloitetaan järjestämään asukkailleen palvelut lainsäädännön avulla. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2014.) Kamu-tuvan asiakkaat, kuten kaikki lapset ja nuoret, saavat ensisijaisesti palveluja yleisten lakien mukaan. Näitä lakeja on mm. kansanterveys-, sosiaalihuolto-, perusopetus- ja päivähoitolaki. Tavalliset lait eivät aina kuitenkaan riitä turvaamaan vammaisten ihmisten tarpeita, joten vammaiset voivat saada palveluja myös kehitysvammalain sekä vammaispalvelulain mukaan. (Tukiviesti 1/2008, 24.)

Kamu-tuvan asiakkaan huoltajista moni on lapsen omaishoitaja. Omaishoito tarkoittaa kotona tapahtuvaa huolenpitoa läheisestä henkilöstö silloin, kun hän tarvitsee arjessa toimimisessa apua selviytyäkseen. (Kehitysvamma-alan verkkopalvelun www-sivut 2014.) Omaishoitajalla on oikeus pitää vähintään kolme vuorokautta vapaata sellaista kalenterikuukautta kohti, jonka aikana hän on vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon. Kunnan on järjestettävä hoidettavan hoito vapaapäivien ajaksi. (Laki omaishoidon tuesta 937/2005, 4§.) Kamu-tuvalla monen lapsen huoltajan omaishoidon vapaiden järjestyminen järjestyy Kamu-tuvan ryhmämuotoisen tilapäishoidon avulla.

3.1 Suomen perustuslaki ja sosiaalihuoltolaki

Perustuslaissa määritellään sosiaalihuollon järjestäminen. Se turvaa oikeuden välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon ja asettaa julkiselle vallalle velvoitteet sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämiseen. Sosiaalihuoltolain palveluilla tarkoitetaan sosiaalipalveluja, toimeentulotukea, sosiaaliavustuksia, sosiaalista luottoa sekä niihin liittyviä toimintoja. Tarkoituksena on edistää ja ylläpitää yksityisen henkilön, perheen sekä yhteisön sosiaalista turvallisuutta ja toimintakykyä. Laissa on määritelty kunnan velvollisuus järjestää sosiaalihuollon tehtäväksi määriteltyjä palveluja, kuten lasten ja nuorten huolto, lasten päivähoito, kehitysvammaisten erityispalvelut, vammaispalvelut, päihdehuollon palvelut, lastenvalvojan tehtävät, isyyden selvittäminen ja vahvistaminen sekä kuntouttavan työtoiminnan tehtävät. (Sosiaalihuoltolaki 710/1982, 13§, 17§.)

Sosiaalihuoltoa toteuttaessa on säännökset sosiaalihuollon järjestämisvelvollisuudesta, hallinnosta ja menettelystä määritelty sosiaalihuoltolaissa (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön raportteja ja muistioita 2012:21, 11). Jokaisella on oikeus välttämättömään perustoimeentuloon ja huolenpitoon ja julkisen vallan on turvattava jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut. (Suomen perustuslaki 731/1999, 19§).

3.2 Vammaispalvelulaki

Vammaispalvelulain tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä. (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 380/1987, 1§).

Vammaispalvelulain 3 §:n mukaan kuntien on huolehdittava siitä, että kunnassa esiintyvä tarve vammaisille tarkoitetuissa palveluissa ja tukitoimissa järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin tarve esiintyy. Asiakkaan yksilöllinen avun tarve on myös huomioitava vammaispalvelulain mukaan. Kunnat voivat järjestää vammais- ja kehitysvammahuollon palveluja joko omana toimintana tai ne voivat ostaa palveluja kuntayhtymiltä tai muilta palvelujen tuottajilta. Kuntien lisäksi palve-

lujen maksajina voivat toimia Kela, vakuutusyhtiöt ja asiakas. (Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen www- sivut 2014.)

3.3 Kehitysvammaisten erityishuoltolaki

Asiakkaalla on oikeus erityslain mukaisiin palveluihin, mikäli hän ei saa tarvitsemiin palveluja yleislain perusteella. Palvelut, joita henkilö saa kehitysvammalain perusteella ovat erityishuoltoa. Näitä palveluita voivat olla esimerkiksi tutkimus, terveydenhuolto, ohjaus, kuntoutus, päivätoiminta, tilapäishoito sekä koululaisten aamu- ja iltapäivähoito. (Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 519/1977, 2§.) Päättöstä tehtäessä, sovelletaan asiakkaalle edullisempaa lakia. Useimmissa tapauksissa kehitysvammalaki tulee sovellettavaksi, koska kehitysvammalaissa tarkoitetun erityishuollon palvelut ovat yleensä asiakkaalle maksuttomia. Hallinto-oikeudessa on todettu lukuisissa päätöksissä, että hänelle, joka ei ole saanut riittäviä palveluja yleislain nojalla, on järjestettävä palvelut kehitysvammalain nojalla erityishuoltona. Päätökset ovat koskeneet mm. asumispalveluja, aamu- ja iltapäivätoimintaa ja tilapäishoitoa. (Kehitysvammaliiton www-sivut 2014.)

Suomessa kunnan tulee järjestää kehitysvammalain nojalla kesä- ja loma-ajan hoitoa kunnassa esiintyvää tarvetta vastaavalla tavalla. Asiakslain mukaan asia on järjestettävä asiakkaan edunmukaisesti ja asiakkaan toivomukset huomioiden. Viime kädessä kunta kuitenkin voi ratkaista hoidon paikan ja toteuttamistavan. (Kehitysvammaisten Tukiliitto ry:n www-sivut 2014.)

Päivähoitolain mukaan päivähoidosta voidaan periä hoitomaksu. Mikäli kuitenkin kehitysvammaisen koululaisen tarve kesähoitoon johtuu hänen vammastaan, on se katsottava kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain mukaiseksi erityishuollosi ja täten maksuttomaksi. Lakia on sovellettava päivä- ja iltapäivähoitoon silloin, kun tarve hoitoon johtuu kehitysvammasta. Arviossa tulee huomioida lapsen ikä. Kehitysvammaisen lapsen kohdalla voidaan esittää, että päivähoidon tarve johtuu iän sijaan lapsen vammasta. Kehitysvammaisen koulujen loma-aikainen hoito on maksutonta, sillä hoidon katsotaan olevan erityishuoltoa, ja kysymyksessä on alle 16-

vuotiaalle kehitysvammaiselle annettavasta osittaisesta ylläpidosta. (Kehitysvammaisten Tukiliitto ry:n www-sivut 2014.)

3.4 Vammaislainsäädännön uudistus

Palvelujen yhdenvertaisuuden turvaamista toivotaan uuden vammaispalvelulain myötä, joka on kehitteillä Sosiaali- ja terveysministeriön asettaman työryhmän toimesta. (Tapaturma- ja sairausinvalidien liitto ry:n www-sivut 2014., Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2014). Uutta vammaispalveluja koskevaa erityislakia on valmisteltu vuoden 2013 toukokuusta alkaen. Sosiaali- ja terveysministeriön asettaman työryhmän tehtävänä on sovittaa yhteen vammaispalvelulaki ja kehitysvammalaki uudeksi vammaispalveluja koskevaksi erityislaiksi eri vamma ryhmien yhdenvertaisten palvelujen turvaamiseksi. Toiseksi työryhmän tehtävänä on selvittää vammaisia henkilöitä koskevan erityislainsäädännön muut uudistamistarpeet sekä tehdä selvityksen pohjalta hallituksen esityksen muotoon laadittu ehdotus. Työryhmän määräaika on 31.3.2015 asti. Työryhmän raportti lähtee valmistuttuaan lausunnoille, joiden perusteella muutokset tehdään. Jatkovalmisteluista päättää seuraava hallitus. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2014.)

Vammaislainsäädännön uudistus kytkeytyy myös Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennemuutokseen, jonka tarkoituksena on taata yhdenvertaiset palvelut koko maassa. Yhdenvertaistaminen tulee oletettavasti näkymään myös Kamu-tuvalla, sillä näkyvissä on ollut se, että on esiintynyt eriarvoisuutta eri kuntien kuntalaisten kohdilla. Toisissa kunnissa asiakkaalla on ollut mahdollisuus saada kunnan maksusitoumuksen Kamu-tuvan toimintaan, ja toisten kuntien asiakkaat vastaavasti eivät ole saaneet, asiakkaiden tarpeista huolimatta.

3.5 Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista antaa pohjan asiakaslähtöiselle toiminnalle palveluissa. Lain tarkoituksena on edistää asiakaslähtöisyyttä ja asiakassuhteen luottamuksellisuutta sekä asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun sosiaalihuollossa. Lakia sovelletaan sekä viranomaisen että yksityisen järjestä-

mään sosiaalihuoltoon. Lain määritelmissä asiakkaalla tarkoitetaan sosiaalihuoltoa hakevaa tai käyttävää henkilöä ja sosiaalihuollolla sosiaalihuoltolain mainittuja sosiaalipalveluja. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000, 1§-2§.) Asiakkaan mielipiteitä ja toiveita kuunnellaan ja asiakkaan tarvitsemasta sosiaalihuollosta päätetään ja toteutetaan asiakkaan tarpeista käsin. Asiakaslähtöinen toiminta perustuu yhdessä tekemiseen ja yhteistyöhön asiakkaan kanssa. (Keronen 2013.)

Toimiva sosiaalihuolto palvelujärjestelmineen on keskeinen osa ihmisten hyvinvoinnin ja perustusoikeuksien toteuttamista. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut on pirstaleinen kokonaisuus, mitä ammattilaisenkin on vaikea hallita. Ihmiset eivät tiedä oikeuksista, eikä niitä välttämättä ilmoiteta hänelle. (Ruohonen 2007, 9.) Sosiaalihuollon tarve on asiakkaasta lähtöisin, ja se päätetään yhteistyössä asiakkaan kanssa, hänen mielipiteitään ja toiveita kuunnellen. (Keronen 2013).

3.6 Esteettömyyteen liittyvät lait

Esteettömyyteen liittyviä lakeja on lukuisia. Tärkeimpinä niistä on kuitenkin Suomen perustuslaki. Tämän lain mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä ja ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. (Suomen perustuslaki 731/1999.)

Muita esteettömyyteen liittyviä lainsäädäntöjä on maankäyttö- ja rakennuslait sekä asetukset, joissa käsitellään mm. liikkumisesteetöntä rakentamista, alueiden käytön suunnittelun tavoitteita, rakentamisen ohjauksen tavoitteita, rakentamiselle asetettavia vaatimuksia sekä ympäristön hoitoa. Näiden lisäksi Suomen Rakentamismääräyskokoelmassa määritellään esteetön rakennus, määräykset ja ohjeet, sekä rakennuksen käyttöturvallisuus, määräykset, ohjeet ja asuntosuunnittelu. Erittäin tärkeä laki, joka edesauttaa esteettömyyden toteutumiseen on Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 759/1987, jossa määritellään mm. asunnon muutostyöt sekä asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet. (Esteettömyystiedon keskuksen [www-sivut](http://www.esteettomyystiedonkeskus.fi) 2014.) Leikkikentät ja leikkikenttävälineet ovat tuoteturvalli-

suuslainsäädännön soveltamisalaan kuuluvia palveluita ja tavaroita. Tämän lain mukaan niistä ei saa aiheutua vaaraa käyttäjille. (Ruskovaara 2009, 58.)

3.7 Päivähoidon järjestämistä säätelevät lainsäädännöt Pohjoismaissa

Ruotsissa tehdään tarpeeseen perustuva päätös tukihenkilöstä, avustajasta, henkilökohtaisesta avustajasta ja muista erityistukimuodoista toimintakyvyn alenemisen seurauksena. Lait, jotka säättävät tukimuotoja Ruotsissa ovat sosiaalipalvelulaki (SoL) ja laki (LSS) toiminnan rajoitteisille annettavasta tuesta ja palvelusta. Tämä (LSS) laki takaa henkilöille, joilla on pysyviä toiminnan rajoitteita oikeuden erilaisiin tukiin ja palveluihin. Lain tarkoituksena on taata hyvät elinehdot. Kyseinen laki ei rajoita muihin lakeihin sisältyviä oikeuksia. Hakemuksen käsittelee aina kunnan LSS- käsitelijä. Yksilöllisen harkinnan pohjalta hän tekee lakiin perustuvan päätöksen. Hakijan on kuuluttava johonkin seuraaviin vamma ryhmiin, jotka on määritelty LSS-laissa: Ensimmäisenä ovat henkilöt, joilla on jokin kehityshäiriö, autismi tai sitä muistuttava tila. Toisena ovat henkilöt, joilla merkittäviä älyllisiä toiminnanrajoitteita aikuisiässä saadun väkivallan tai aivovamman johdosta. Kolmantena ovat henkilöt, joilla on muita pysyviä fyysisiä tai psyykkisiä toimintarajoitteita. (Degerfors kommun www-sivut 2015.)

LSS:n lain mukaan vaikeavammaisilla nuorilla on oikeus lyhyisiin hoitoihin kodin ulkopuolella ennen ja jälkeen koulun sekä lomien aikana (Degerfors kommun www-sivut 2015). Kouluympäristössä on koululla vastuu järjestää tuen ja palvelujen sekä ympäristön toimivuus siten, kun tarvetta esiintyy. Koululaki määrittää mitä tapahtuu vapaa-ajalla. Koulujen lomat ovat erilaisia ja lomat ovat kunnan päätettävänä. (Montefusco 2015.) Ruotsin hallinto-oikeus on päättänyt eräässä kiistakysymyksessä vuonna 2012, että lapsilla on oikeus henkilökohtaiseen apuun koulujen loma-aikoina. (Brodin 2012).

Norjassa ei ole erillistä lainsäädäntöä, joka koskisi nimenomaan vammaisten lasten oikeudesta päivähoidon koulujen loma-aikoina. Vammaisilla lapsilla on samat oikeudet päivähoidon kuin muillakin lapsilla. Useimmat päiväkodit Norjassa velvoittavat vanhempia ottamaan lapsensa pois neljäksi viikoksi. Norjassa lapset voivat

mennä myös lomalla kunnalliseen päivähoitoon, mutta vanhempien on maksettava se itse. Heillä on mahdollisuus anoa maksujen vapautusta. Jos kehitysvammainen lapsi tarvitsee erityistä tukea loman aikana, voivat vanhemmat anoa henkilökohtaista avustajaa tai rahallista tukea. (Rettighetssenteret i Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO) 2015.) Päiväkodit yhteistyössä kodin kanssa turvaavat lapsen hoidon tarpeen. Työntekijällä on oikeus lomailla 25 työpäivää ja sama oikeus koskee lapsia. Lapsilla on oikeus lepoon ja vapaa-aikaan, leikkiin ja vapaa-ajan toimintojen tarkoituksenmukaisuuteen iän vaatimalla tavalla. Heillä on oikeus vapaasti osallistua mm. kulttuurielämään. (Foreldreutvalget for barnehager 2015.)

Tanskassa vammaiset lapset pyritään integroimaan perushoidossa, päivähoidossa sekä koulunkäynnissä. Jos vamma on laaja, pyritään etsimään muita ratkaisuja. Koulunkäynti, lastenhoito ja erityistarpeiden omaavien lasten hoito on kunnan vastuulla. Sen on myös varmistettava että on olemassa riittävästi tukea saatavilla. Yleiset lastenhoitopaikat ovat kiinni tietyn määrän vuodessa, tällöin voi käyttää yksityistä hoitopaikkaa. Sosiaalityöntekijä yhdessä alan ammattilaisen kanssa etsivät parhainta ratkaisua lapselle, ottaen kokonaisuuden huomioon. (Borger.dk 2015, Mäkipää sähköposti 3.2.2015.)

Islannissa ei saadun tiedon mukaan ole olemassa erityistä lakia päivähoidosta koulujen lomien aikana kehitysvammaisille lapsille. Kaikille 6 – 10 – vuotiaille lapsilla on kuitenkin oikeus päivähoitoon koulun jälkeen. Kehitysvammaisilla tämä oikeus jatkuu 10 – vuotiaasta aina 16 ikävuoteen asti. Palveluista vastaavat kunnat. Jos kunnan päivähoito on auki koululomien aikaan, ovat palvelut kaikkien lasten käytössä. (Mäkipää sähköposti 3.2.2015.)

4 ASIAKASLÄHTÖISYYS JA SEN NÄKÖKULMAT

Termillä asiakas tarkoitetaan palveluiden tai tuotteiden vastaanottajaa, joka voi olla luonnollinen henkilö, ryhmä tai organisaatio. Kunta voi olla asiakas ostaessaan palveluja yksityiseltä. Johtamisella on myös merkitys asiakkuuden näkökulmasta. Asiakslähtöisyyden taustalla vaikuttaa se, kuinka paljon asiakslähtöisyydelle ja asiakkaiden asemalla annetaan painoarvoa. Organisaatioiden hallinnolliset käytännöt heijastuvat asiakkaiden arvostamiseen ja asiakkaiden näkemysten huomioon ottamiseen. (Virtanen, Suoheimo, Lamminmäki, Ahonen & Suokas 2011, 17 - 18.)

Asiakslähtöisyys terminä on jo vanha, sillä jo 1980-luvun loppupuolella löydettiin käsitteet palvelu ja asiakas. Sosiaalialan sisällä kritisoitiin sitä, että järjestelmä muistutti ”palvelutehdasta”, ja tällöin alettiin vaatia räätälöityjä, ihmisille erilaisiin tilanteisiin soveltuvia palvelukokonaisuuksia. Palvelumurros pitää sisällään kolme keskeistä kysymystä: tietävätkö ihmiset oikeuksistaan, toteutuvatko lakisääteiset oikeudet, ja miten ihminen tulee palvelujärjestelmässä kohdelluksi. (Ruohonen 2007, 9.)

Asiakas ei ole vain julkisten palveluiden passiivinen käyttäjä, vaan hän osallistuu oman hoidon tarpeiden kartoittamiseen ja arviointiin. Itsemääräämisoikeus ja valinnanvapaus ovat osa asiakslähtöisyyttä. Asiakkaan mielipiteitä ja toiveita kuunnellaan ja asiakkaan tarvitsemasta sosiaalihuollosta päätetään ja toteutetaan asiakkaan tarpeista käsin. Asiakslähtöinen toiminta perustuu yhdessä tekemiseen ja yhteistyöhön asiakkaan kanssa. (Keronen 2013.)

Asiakkaan tai asiakasperheen elämäntilanteen ollessa pääosin hallinnassa ei asiakkaan asema palveluiden hakijana ole ongelma. Asiakas osaa hakea oikeaa palvelua ja hänelle voidaan siitä antaa lakien ja normien mukainen päätös. Asiakkaan asema monimutkaistuu silloin, kun hän joutuu tilanteeseen jossa selviytymiseen ei ole riittävästi omia voimavaroja. Tällöin ei päätös- ja hakemuskeskeinen toimintamalli toimi. Työntekijät eivät aina varmista sitä, hakeeko asiakas oikeaa ja sopivaa palvelua vai sitä, minkä asiakas sillä hetkellä tietää. Saattaa olla tilanteita että perhe hakee palveluita ja tukitoimia vain siksi että toinenkin perhe saa. Käsittelymalli toimii näennäisesti ja näyttää asiakslähtöiseltä, mutta ratkaisut eivät vastaa välttämättä tar-

peeseen. (Pietiläinen & Seppälä 2003, 24 – 25.) Kamu-tupa toiminnassa esiintyy toisinaan sitä, että perhe on kuullut positiivista palautetta Kamu-tuvan toiminnasta toisilta huoltajilta, ja palautteen perusteella he päättävät hakea kunnan maksusitoumusta lapsen pääsystä Kamu-tuvalle. Kun perhe tulee tutustumaan toimintaan sekä tiloihin ja asioista keskustellaan, saatetaan yhteisymmärryksessä tulla siihen tulokseen, että Kamu-tupa toiminta ei ole parhain mahdollinen palvelu heidän lapselleen. Tällöin pyritään kertomaan heille muista vaihtoehdoista, esim. perhehoidosta.

Sosiaalialan ammattilaisen on pyrittävä neutraaliin toimintaan kaikissa tilanteissa. Asiakkaan yksilöllisyyden kunnioittaminen on eettisesti ja moraalisesti perusta kestävälle toiminnalle. Ammatillisuutta on olla avoin, rehellinen ja tunnustaa omat rajansa sekä tietämättömyytensä. Asiakastyössä on otettava huomioon asiakkaan elämäntilanne ja huomioitava koko hänen perheensä. Hänen tulee asiakassuhteessa noudattaa salassapitosäännöksiä ja kunnioittaa asiakkaan luottamuksellisuutta. Hänen on myös kunnioitettava ja edistettävä asiakkaan oikeuksia ja antaa tehdä omat valinnat. Asiakkaalla on oikeus päättää itseään koskevia asioita ja työntekijän tulee rohkaista häntä omista valinnoista ja niiden seurauksista. (Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. 2012, 6 – 8.)

Kamu-tuvan päivähoiton kehittämisessä pyritään huomioimaan asiakaslähtöisyys. Aivan kuten Lehtinen & Pirttimaa kirjoittavat, niin päivätoiminnan suunnittelussa tulee ottaa huomioon henkilön oma kiinnostus, jossa toiveita ja mieltymyksiä huomioidaan. Kiinnostuksen säilymiseksi on toimintaa myös vaihdettava. Toiminnan tulee tarjota mahdollisuuden harjoitella yhdessäoloa ja yhdessä tekemistä toisten kanssa. (Lehtinen & Pirttimaa 1995, 68.)

4.1 Asiakkuusajattelun näkökulmat

Kuntalainen asiakkaana voi olla monessa eri roolissa. Saamastaan palvelusta kuntalainen ei aina itse maksa suoraan, vaan maksu tapahtuu verotuksen välityksellä. (Paalasmaa 2012, 8.) Julkisjohtamisen myötä palvelujen käyttäjistä puhutaan eri nimillä, kuten asiakkaat, kuluttajat, palvelujen käyttäjät, osallistujat, veronmaksajat tai yleensä vain kansalaiset. Palvelujen käyttäjän rooli ei ole kiistaton tai selkeä. Sosiaali- ja

terveydenhuollon palvelujen käyttäjiä nimitetään asiakkaisiksi, koska kyse on terveydellisistä tai sosiaalisista ongelmista potevien ihmisten kohtaamisista. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaalle asiakaslähtöisyys määrittyy siitä näkökulmasta, miten palveluiden tarjonta kohtaa asiakkaan tarpeen. (Virtanen ym. 2011, 15 – 16.)

Oikeudellisen sääntelyn kautta määritellään mm. asiakkaiden oikeudet sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaille. Laki potilaan asemasta ja oikeudesta on johtanut terveydenhuollon toimintaa kohti asiakaslähtöisyyttä. 1990 – luvun aikana on asiakaslähtöisyyttä kirjattuna enenemissä määrin sosiaali- ja terveydenhuollon laatusuosituksin. Tämän johdosta 2001 tuli voimaan laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. (Virtanen ym. 2011, 16.)

Palveluhyödykkeet tuotetaan julkisin verovaroin. Palvelujen käyttäjien asemaa kuluttajina on vahvistanut palvelujen yhdistäminen sekä niiden ulkoistaminen. Käsitelmäärityksessä onkin korostettu palvelujen käyttäjien äänen merkityksen kasvua, ydinajatuksena se, että palvelujen käyttäjillä pitää olla mahdollisuus sanoa sanottavansa palvelujen kehittämisestä tai toimeenpanosta. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakaslähtöisyyden kehittämisessä olisi hyvä pohtia kuluttajuuden eri muotoja. Pohdittavana on mm. se, onko päätös käyttää yksityisen sektorin palveluita mukavuudenhalua, loogista puntarointia vaihtoehtojen välillä vai protesti julkisille palveluille. (Virtanen ym. 2011, 16 – 17.)

4.2 Asiantuntijakeskeinen ja asiakaslähtöinen toimintatapa

Asiantuntijälähtöisessä toimintatavassa kuntoutustyöntekijä on asiantuntija, joka tekee päätökset saamistaan tuloksista. Asiakas on toiminnan kohde ja kuntoutustyöntekijä toiminnan subjekti. Suhteen luonne perustuu eriarvoisuuteen. Asiantuntija määrittelee kuntoutujan pyrkimykset ja potentiaalit ilman asiakasta. (Järvikoski & Härkäpää 2004, 158 – 159.)

Asiakaslähtöisessä toimintatavassa lähtökohtana on että ihminen organisoii elämänsä henkilökohtaisten tavoitteiden mukaisesti. Kuntoutuja eli asiakas on aktiivinen yh-

teistyökumppani, joka antaa tietoja ja uusia vaihtoehtoja asioiden käsittelyyn. Vuorovaikutussuhde perustuu tasa-arvoon. (Järvikoski & Härkäpää 2004, 160.)

Yhteistyön lisääntyminen asiantuntijoiden sekä perheen kesken on palveluiden kehittymisen edellytys ja dialogisuus on jaettava asiantuntijuutta. Lapsi- ja perhelähtöinen työ perustuu ekologiseen näkemykseen auttamisen mahdollisuuksista. Vanhemmat nähdään lastensa parhaana asiantuntijoina. He ovat tasavertaisia kuntoutustyöryhmän kanssa. Lapsen ollessa kyseessä kuntoutus tapahtuu aina vuorovaikutuksellisesti suhteessa toiseen ihmiseen, aikuiseen tai lapseen. Vuoropuhelu kuntouttajien sekä vanhempien kesken on erityisen tärkeää, jotta kummallakin on selkeä käsitys lapsen kuntoutuksen tavoitteista. (Karjalainen & Vilkkumaa 2004, 114 – 115.)

Periaatteeltaan hyvä kuntoutuskäytäntö on asiakas- ja perhelähtöistä asiakkaan tarpeista lähtevää, jossa moniammatillisella työskentelyllä vastataan asiakkaan tarpeisiin. (Paltamaa, Karhula, Suomela-Markkanen & Autti-Rämä 2011, 35). Kamu-tuvan lähtökohtana on, että asiakkaan ja perheen tarpeet huomioidaan ja vastataan tähän tarpeeseen. Tarve palveluihin saattaa tulla esiin muun muassa Satakunnan sairaanhoitopiirin Sosiaalipalveluiden erityisosaamiskeskuksen moniammatillisella vastaanotolla, jossa myös usein Kamu-tuvan edustus on paikalla.

4.3 Asiakaslähtöisyyden arvot ja eettisyys

Ammatillisessa päätöksenteossa erilaisten intressien ja ristiriitojen eettinen arvioiminen on olennaista. Asiakkaat ovat yksilöllisiä ja työntekijä on vastuussa teoistaan ja valinnoistaan. Moniammatillisen työryhmän päätöksenteko on usein eettistä, arvoperustaista päätöksentekoa. Tieto ei anna vastausta siihen, miten sitä pitää soveltaa ja laki ei anna vastausta, miten sitä pitää tulkita. *“Jos meillä ei ole aavistustakaan, kuka ihminen on, mitkä ovat hänen rajansa, mitä hän tarvitsee ja mihin hänen mahdollisuutensa kätkeytyvät, olemme tuuliajoilla silloinkin, kun ulkonaisesti olemme työsämme osaavia ja tietäviä.”* (Karjalainen & Vilkkumaa 2004, 54.)

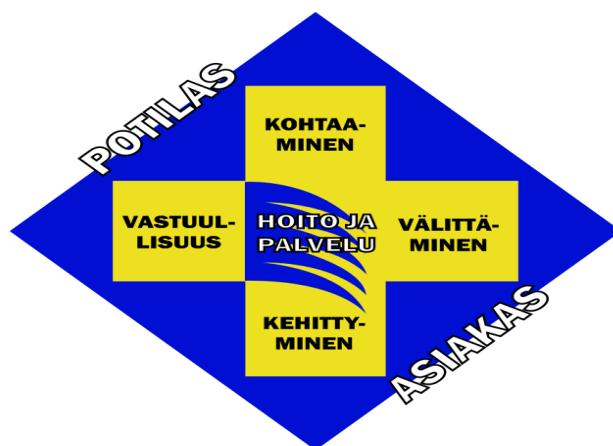
Kamu-tuvan, kuten koko Satakunnan sairaanhoitopiirin toiminnan arvokkaana tavoitteena on hyvä hoito ja palvelu. Hyvää hoitoa ja palvelua toteutetaan seuraavilla välinearvoilla: kohtaamisella, välittämisellä, vastuullisuudella ja kehittämisellä.

Kohtaaminen on toisen arvostamista ja hyväksymistä sellaisena kuin hän on. Kohtaaminen johtaa hyvään lopputulokseen asiallisen käyttäytymisen sekä aktiivisesti ylläpidettyjen vuorovaikutusten avulla. (Satakunnan sairaanhoitopiirin www-sivut 2015.)

Välittämisessä keskeistä on aitous ja avoimuus, turvallisuuden tunteen luominen. Työkavereita kohtaan toteutuu myös välittämistä, aivan kuten asiakkaita ja potilaita kohtaan. Työyhteisössä toteutuu vakaumus, oikeudenmukainen kohtelu sekä arvonta. Osallistumisella tarkoitetaan toinen toistaan huomioon ottamista. (Satakunnan sairaanhoitopiirin www-sivut 2015.)

Vastuullisuus on ammattiosaamisen ylläpitoa. Vastuullinen työntekijä toimii työyhteisön rakentavana tekijänä ja sitoutuu tekemisiinsä. Jokaisen tehtävänä on huolehtia omasta hyvinvoinnistaan ja terveydestään, työkyvyn ylläpitämiseksi. (Satakunnan sairaanhoitopiirin www-sivut 2015.)

Kehittämisessä on kyse valmiudesta muuttuvien toimintatapojen omaksumiseen. Joustavuus, luovuus ja kannustavuus auttavat työntekijää kehittymään. (Satakunnan sairaanhoitopiirin www-sivut 2015.)

Kuva 1. Satakunnan sairaanhoitopiirin arvologo (Satakunnan sairaanhoitopiirin www-sivut 2015).

Kamu-tupa päivien aikana asiakkaiden mielipiteitä arvostetaan, heitä kuunnellaan ja huomioidaan heidän toiveita sekä yksilöllisesti että ryhmänä. Asiakkaiden huoltajille Kamu-tuvan henkilökunta pitää yhteyttä säännöllisesti kysyäkseen kuulumisia sekä kertoakseen päivien ohjelmia ja muita tiedotteita. Huoltajilla on näin matala kynnyks kerton avoimesti asioista, jotka koskevat hänen lastaan tai heidän elämän tilannettaan. Reissuvihon välityksellä kerrotaan myös kuulumisia puolin ja toisin.

5 KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHDAT

Kamu-tupa järjestää jo viikonlopun ajan käsittävää tilapäishoitoa Ulvilassa, Kaanpäässä, Huittisissa sekä Raumalla. Näin ollen luonnollinen ”jatkumo” on myös koulujen loma-aikojen päivähoiton järjestäminen Kamu-tuvalla, jossa satsataan lasten ja nuorten hyvinvointiin tukemalla heitä mm. vuorovaikutussuhteissa muiden kanssa. Henkilökunta antaa jakamattoman huomion päivähoitolaiselle, kannustaa heitä toimimaan, luo positiivista ja turvallista ilmapiiriä lapsille sekä nuorille. Kamu-tuvalla suunnataan ja kehitellään toimintaa vain päivähoitolaisia ajatellen, ottaen huomioon asiakaslähtöisyys, osallisuus ja esteettömyys. Kaikki lapset ja nuoret, jotka osallistuvat päivähoitoon Kamu-tuvalla, ovat tasavertaisessa asemassa, sillä joukossa ei ole esimerkiksi heitä, jotka asuisivat yksikössä vakituisesti.

Päivähoitomallin kehittäminen on kolmivaiheinen, jotka vaiheistuvat kehittämistyön myötä. Tavoitteena on luoda kehitysvammaisten lasten ja nuorten koulujen loma-aikojen päivähoitomalli ja arvioida kehitetyn mallin käyttöönoton alkutaivalta.

Kehittäminen jaettiin kolmeen vaiheeseen. Ensimmäisen kehittämisvaiheen tavoitteena on kyselylomakkeiden avulla selvittää koulujen loma-aikoina järjestettävän päivähoiton todellista tilaa ja tarvetta, toiveita sen järjestämiseen sekä toiveita päivähoiton sisältöön kehitysvammaisten lasten ja nuorten huoltajilta sekä lähikuntien kehitysvammapalveluista vastaavilta henkilöiltä. Tavoitteena on saada selville päivähoiton saatavuus, asiakaslähtöisyys ja lasten mahdollisuus osallistumiseen ja vaikuttamiseen nykyisissä palveluissa. Tyytyväisyyskyselyn tavoitteena on löytää muutos-

tarpeiden kohteita sekä saada selville päivähoidon järjestämisen tarve tulevaisuutta ajatellen.

Toisen kehittämisvaiheen tavoitteena on kehittää Kamu-tuvan nimetyn työryhmän johdolla päivähoitomallia niin, että mallin avulla on helppo luoda mielekäs ja turvallinen loma-aikojen päivähoito, huomioiden asiakkaiden tarpeet. Päivähoitomalliin laaditaan Kamu-tuvan henkilöstölle ohjeistuksia päivähoidon toteuttamisesta. Lisäksi suunnitellaan asiakkaiden huoltajien täytettäväksi kartoituslomake, jossa kartoitetaan lapsen toimintakykyä. Päivähoidon kehittämisen toteutumisessa edetään ekspansiivisen oppimisen syklillä. Kolmannessa vaiheessa pilotoidaan ja arvioidaan päivähoitomallin toimivuutta toiminnan alkuvaiheilta. Tämän lisäksi käydään läpi tämän kehittämistyön toteutuminen.

6 KEHITTÄMISMENETELMÄT

6.1 Kehittävä työntutkimus

Kehittävä työntutkimus on 1980 – luvun alussa kehitetty suomalainen lähestymistapa työn ja organisaatioiden tutkimiseen ja kehittämiseen. (Engeström 1995, 11). Se tunnetaan lähinnä Suomessa, mutta taustalla oleva teoreettinen lähestymistapa on kansainvälisesti tunnettu. Kansainvälinen asiantuntija saattaa luokitella kehittävän työntutkimuksen toimintatutkimukseksi, vaikkakin suuntauksen edustajat korostavat sen erityispiirteitä. (Heikkinen, Rovio & Syrjälä 2006, 60 – 61.)

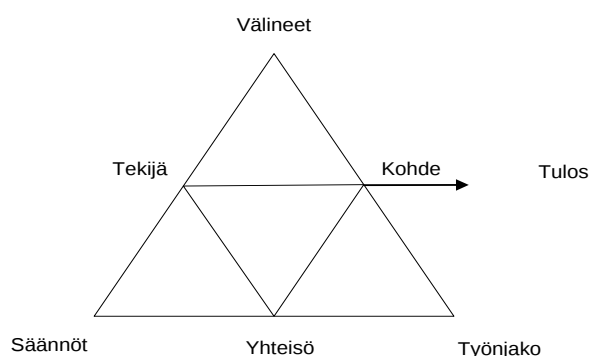
Kehittävä työntutkimus on muutosstrategia, joka yhdistää käytännön kehittämistyön ja koulutuksen. Lähestymistapa on osallistava, jossa työntekijät analysoivat ja muuttavat omaa työtään. Kehittävä työntutkimus ei tuota ulkoapäin ratkaisuja valmiina, vaan muokkaa työyhteisön sisällä välineitä toiminnan erittelyyn ja uusien mallien suunnitteluun. (Engeström 1995, 11 – 12.)

Kehittävä työntutkimus kohdistuu laadullisiin muutoksiin työssä ja organisaatiossa. Laadullista muutosta ei voi pelkästään ymmärtää valmiin tiedon ja kokemuksen

omaksumisena. “Hyppy tuntemattomaan” on laadulliselle muuttumiselle ominaista. Järjestelmän käyttöönotto hyödyntää saatuja oppeja, sisältäen myös uutta luovan puolen. Muutos pakottaa työyhteisön oppimaan jotain, mitä ei vielä ole olemassa. (Engeström. 1998, 87.) Toimintakonseptien kehittäminen edellyttää ekspansiivista oppimista. Yrjö Engeström puhuu ekspansiivisesta oppimisesta. Sitä voidaan pitää kehittävän työntutkimuksen vaiheistuksen pohjana.

6.2 Kehittävän työntutkimuksen välineet

Tutkijat tuovat kehittävässä työntutkimuksessa kehittämisen työvälineitä työyhteisöön, jotka perustuvat toiminnan käsitteeseen. Toiminnan elementtejä kuvatessa käytetään toimintajärjestelmän rakennemallia (Kuva 2). Kuvataan toimija eli yksilö, toiminnan kohde, välineet joilla vaikutetaan, toimijoiden työnjako ja näiden toimijoiden yhteisö ja säännöt. Tekijäksi valitaan toimija jonka näkökulmasta toimintaa tarkastellaan. (Heikkinen, ym. 2006, 63.)

Kuva 2. Toimintajärjestelmän yleinen rakennusmalli

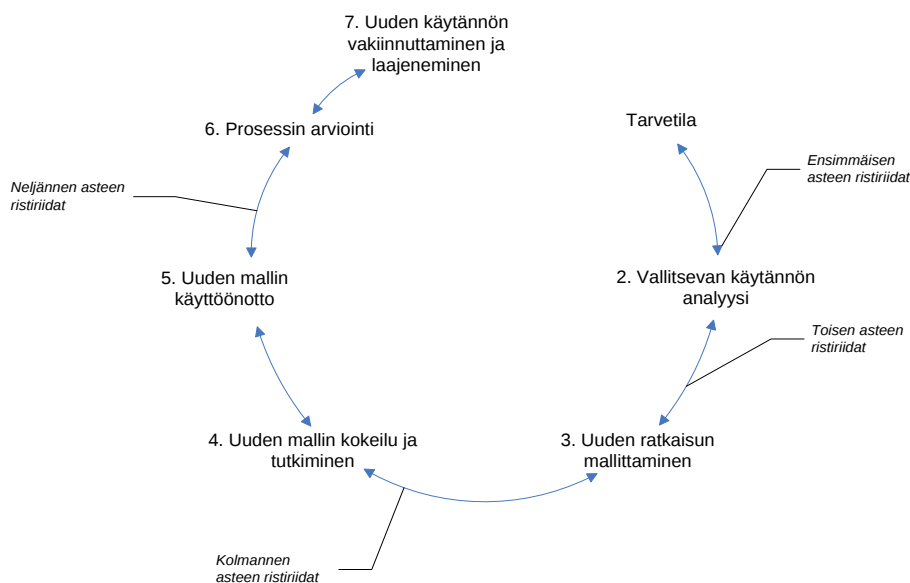
Omassa kehittämistyössäni kolmiomallissa tekijänä on hoitohenkilökunta ja kohteena Kamu-tuvan asiakas ja hänen huoltajansa. Välineenä on Kamu-tupa, päivähoito, haastattelulomakkeet ja – tulokset. Tuloksena on koulujen loma-aikoina tapahtuvan päivähoitojärjestämisen malli. Kamu-tuvan sääntöinä voidaan määritellä hoito- ja ohjaustyön arvot, periaatteet, asiakaslähtöisyyden, iän, toimintakyvyn sekä osallisuuden. Työnjako jaetaan osiin jossa hoitajilla on omat työtehtävät, ja asiakkaan, tässä

tapauksessa lasten tai nuorten henkilökohtaisilla hoitajilla omat tehtävät. Kamu-tuvan vastaavalla ohjaajalla on myös omat työtehtävät määriteltynä.

Kehittävä työntutkimus etenee seuraavasti: Aluksi nykytila kartoitetaan ja kuvataan. Tämän jälkeen esiin nousseiden ongelmien ja epäkohtien kehityshistoriasta ja ristiriidoista tehdään analyysi. Sen pohjalta suunnitellaan uusia toimintamalleja. Toimintamallin käyttöön oton jälkeen tilanne arvioidaan. (Engeström 1995, 126 – 130.)

Ekspansiiviseksi oppimiseksi kutsutaan oppimista ja työkäytännön kehittämistä, joka on työntekijän ja työyhteisön laajenevaa oppimista. Se toteutuu tulkitsemalla työn tarkoitusta, kohdetta ja tuotosta uudella tavalla, laajemmissa yhteyksissä. Laajemman kokonaisuuden hallitseminen ei ole vain tiedollinen kysymys. Se edellyttää uusien välineiden, työnjakoratkaisujen ja sääntöjen kehittämistä, toiminnan laadullista uudistamista. (Virkkunen, Engeström, Pihlaja & Helle 1999, 13.)

Oleellinen tunnuspiirre ekspansiiviselle oppimiselle on että oppimisen kohteena on kokonainen toimintajärjestelmä ja sen laadullinen muutos. Oppimisprosessi on luonteeltaan kollektiivinen ja pitkäkestoinen tapahtuma. Tavoitteisia tekoja voi luonnehtia nuolen avulla. Niillä on selvä alkua- ja loppupiste ja eteneminen alkupisteestä tavoitteeseen voidaan kuvata vaiheittaisena, yksisuuntaisena algoritmia. (Engeström 1998, 87 – 88.) Kehittävä työntutkimus etenee ekspansiivisen oppimissyklin mukaan (Kuva 3). Syklin ensimmäinen vaihe on tarvetila, jolle ominaista on epämääräinen tyytymättömyys. Tällöin tulee tarve muutokselle. Toisena vaiheena voidaan pitää kaksois-vaihetta, jolloin toimintajärjestelmän osatekijöiden välille on muodostunut ristiriita. Ristiriita pyritään saamaan käsitteelliseen hallintaan analyysi-vaiheessa. Työyhteisön käyttöön saatetaan välineitä ja työkaluja, joilla pyritään tunnistamaan ristiriitoja sekä löytämään uudenlaisia ratkaisuja mahdollistava idea. (Engeström 1995, 89 – 90.)

Kuva 3. Ekspansiivisen oppimisen sykli (Engeström)

6.3 Menetelmän soveltaminen omaan työhön

Kehittämistyössä käytettiin soveltaen kehittävän työntutkimuksen sovellusta. Kehittämistyö eteni niin että aluksi kartoitettiin nykytila ja kuvattiin se. Laadittua analyysia hyväksikäyttäen suunniteltiin toimintamalli, ottaen huomioon esille tulleet epäkohdat ja ongelmat. Toimintamallin käyttöön oton jälkeen tilanne arvioitiin. Kamutuvan päivähoitomallin kehittämistyön aikatauluttajana sekä työn jäsentäjänä käytettiin ekspansiivisen oppimisen sykliä.

Oleellinen tunnuspiirre ekspansiiviselle oppimiselle on että oppimisen kohteena on kokonainen toimintajärjestelmä ja sen laadullinen muutos ja eteneminen alkupisteestä tavoitteeseen voidaan kuvata vaiheittaisena, yksisuuntaisena algoritmina. (Engeström 1998, 87 – 88.)

Omassa kehittämistyössäni näkyi myös muutoslaboratoriotyöskentely, jossa työntekijät ja esimies kokoontuvat tarkastelemaan kehittämishaasteita. Työssä kehittämistyön ohjaaja eli minä toimin sekä ohjaajana että esimiehenä. Keräsin aineistoa, suunnittelin kokousten kulun sekä valmistelin aineiston ja työtoimintojen mallintamisen. Muutoslaboratorio työskentelylle tyypillinen analyysivaihe, suunnitteluvaihe, kokeiluvaihe sekä arviointivaihe toteutuivat omassa kehittämistyössäni.

6.4 Kehittämistyön tiedonkeruumenetelmät

Opinnäytetyön aineiston hankintana käytettiin strukturoituja, kehittämistyötä varten laadittuja kyselylomakkeita, jotka lähetettiin Ulvilan, Kankaanpään sekä Rauman Kamu-tuvan tilapäishoidon kävijöiden ja Pohjois-Satakunnan kuntoutusohjauksen asiakkaiden huoltajille sekä näiden kuntien kehitysvamma palveluista vastaaville.

Kyselylomakkeita (Liite 1) lähetettiin Kamu-tuvan asiakkaiden huoltajille yhteensä 71 seuraavasti: Porin perusturvan alueelle 25, Pohjois-Satakunnan alueelle 22, Eurajoen kunnan alueelle 6, Rauman kaupungin alueelle 13, Nakkilan kunnan alueelle 5. Kuntien kehitysvamma palveluista vastaaville henkilöille eli viidelle edustajalle lähetettiin myös kyselyt. Kyselylomakkeet (Liite 2) lähetettiin Porin, Pohjois-Satakunnan, Nakkilan, Eurajoen sekä Rauman edustajille. Tiedonkeruumenetelmäksi valittiin postikysely sen helppokäyttöisyyden vuoksi.

Haastattelulomakkeissa oli asiakkaiden huoltajille ja kuntien kehitysvamma palveluista vastaaville eri kysymykset, mutta kysymysten teemat olivat samat. Teemoina olivat päivähoitojärjestämisen nykytilanne, tyytyväisyyskysely nykyisestä palvelusta sekä tarvekysely päivähoitojärjestämisestä jatkossa. Lähetetyissä kyselylomakkeiden saatekirjeessä kerrottiin tutkimuksesta sekä siitä, että tietoja käsitellään luottamuksellisesti ja käytetään vain tähän tutkimukseen.

Lomakehaastattelu sopii tutkimuksiin, joissa on tarkoitus kvantifioida aineistoa tai käsitellä aineistoa tilastollisen analyysin keinoin. Lomakehaastatteluun saatetaan sisällyttää myös avoimia kysymyksiä, jotka käsitellään laadullisesti tai määrällisesti luokittelemalla vastaukset jälkikäteen. Strukturoitu lomakehaastattelu on formaalisin haastattelumuoto, joka vastaa kyselylomakkeen täyttämistä ohjatusti. Lomakkeessa on valmiita kysymyksiä valmiina vastausvaihtoehtoineen. Haastateltaville esitetään kysymykset samassa järjestyksessä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 57.)

Puolistrukturoidussa haastattelussa suurin osa kysymyksistä on strukturoituja. Lomakkeella voi olla kuitenkin myös avoimia kysymyksiä, tai esim. kysymyksiä, joissa on muotona muuta, mitä, tai jokin muu asia. Tällöin lomakkeelle kirjataan tarkasti vastaus annettujen ohjeiden mukaan. Puolistrukturoitu haastattelu antaa joustavuutta

sekä haastattelijalle että haastateltavalle. Avoimien kysymysten lukumäärän suhteen on oltava kriittinen, mutta siltikin haastattelun käyttö on suositeltavaa. (Kurkela 2014.) Vastauksista on tavalla tai toisella tehtävä numeerisia koodeja. Vastaukset on luettava useaan kertaan läpi. Tämän jälkeen kun kokonaisuudesta on syntynyt käsitys, voidaan laatia koodi, jonka avulla vastaukset luokitellaan. (Kurkela 2014.)

Kysymyksiä muotoillaan eri tavoin. Yleisimmin käytetään kolmea eri muotoa, ja ne ovat avoimet kysymykset, monivalintakysymykset sekä asteikkoihin eli skaaloihin perustuva kysymystyyppi. Avoimessa kysymyksessä esitetään kysymys ja jätetään tilaa sen vastaamiseen. Monivalintakysymyksessä on laadittu valmiit vastausvaihtoehdot ja niihin merkataan oikea vaihtoehto. Tämän lisäksi laaditaan usein myös strukturoidun kysymyksen ja avoimen kysymyksen välimuoto, jossa valmiin vastausvaihtoehdon jälkeen esitetään avoin kysymys. Kolmantena oli asteikkoihin perustuva kysymystyyppi, jossa esitetään väittämiä samaa mieltä tai eri mieltä. Avoimet kysymykset sallivat vastaajien ilmaista itseään omin sanoin. Ne eivät myöskään ehdota vastauksia vaan siinä vastaajat osoittavat tietämyksensä asiasta. Monivalintakysymyksissä tuotetaan vähemmän kirjavia vastauksia ja tuotetaan vastauksia, joita on helpompi käsitellä ja analysoida tietokoneella. Lisäksi se auttaa vastaajaa tunnistamaan asian, sen sijaan että hänen pitäisi muistaa se. (Hirsjärvi, Remes, & Sajavaara 2007, 193 – 196.)

Rakennettaessa kysymyksiä on varmistuttava siitä, että kysymykset auttavat tutkimusongelman ratkaisussa. Suunnittelussa on kiinnitettävä huomiota siihen, että kysymykset muotoillaan täsmällisesti. Kysymykset voivat olla joko avoimia kysymyksiä tai monivalintakysymyksiä. Kysymysten suunnittelussa on tähdennettävä se, että mitä haluaa tutkia, mitä kyseisellä kysymyksellä on tarkoitus mitata sekä mihin vastauksia tarvitaan. Kysymyksen laatimisen tavoitteena on aikaan saada kysymys, jonka vastaaja sekä kysymyksen laatija tulkitsevat samalla tavalla, johon vastaaja kykenee vastaamaan, sekä johon vastaaja haluaa vastata. Kysymyksiä laadittaessa on aina ajateltava vastaajan tilannetta. Lomakkeen on edettävä loogisesti asiasta toiseen ja vastaajan on ymmärrettävä lomakkeen rakenne. Lomakkeissa sekä oheistiedoissa on tultava ilmi tutkimuksen tarkoitus, tutkimuksen tekijät, tietojen käyttö, otoskehikko sekä vastausohjeet ja määritelmät. Tietosuoja laki on huomioon otettava, on ilmoitettava myös mistä vastaajien nimet on poimittu. (Kurkela 2014.) Lomakkeen lopulla

kiitetään vastauksesta. Mikäli luvataan tutkimuksen tuloksista tiivistelmä tai vastaava, on lupaus pidettävä. On hyvä myös harkita, milloin postittaa kyselyn. Yrityksille maanantai tai tiistai ovat hyviä päiviä, kun taas yksityiselle torstai on hyvä päivä. Mikäli mahdollista, joulukuussa kannattaa välttää lomakkeen lähettämistä. (Hirsjärvi ym. 2007, 199.)

Induktio eli aineistolähtöinen päättelymuoto rinnastetaan useimmiten laadulliseen tutkimukseen kun taas deduktia eli teorialähtöinen päättelymuoto rinnastetaan määrälliseen tutkimukseen. Erottelu ei kuitenkaan ole kovin yksiselitteinen. Laadullinen tutkimus ei ole pelkästään aineistolähtöistä ja määrällinen tutkimus vastaavasti ei ole puhtaasti teorialähtöistä. Päättelymuotoja ei pidä pitää toistensa vastakohtina, kuten ei myöskään määrällistä ja laadullistan tutkimusotetta tule nähdä kilpailevina ja toisiaan poissulkevinä. Molempia päättelymuotoja ja tutkimusotteita tarvitaan, toisinaan samassa tutkimuksessa. Tutkimus ei tällöin voi olla täysin yksisuuntaista, joko pelkästään teoriasta tai aineistosta lähtevää, eikä sen myöskään tarvitse olla mustavalkoista, joko kvantitatiivista tai kvalitatiivista. Laadullisessa tutkimuksessa voi olla näkyvästi mukana määrällisiä elementtejä ja määrällisessä tutkimuksessa laadullisia elementtejä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 5 - 6.)

Tutkimusotteita voidaan käyttää myös rinnakkain. Nykyään moniparadigmallisuus tai triangulaatio, joiksi nykytutkimuksessa niitä kutsutaan, on yleistynyt. Jonkin tietyn otteen tai menetelmän käyttäminen ei sulje toista pois, vaan se mitä työkaluja milloinkin tarvitaan, riippuu tutkimustehtävästä sekä – ongelmasta. Tapaus- ja toimintatutkimuksessa on mahdollista hyödyntää molempia tutkimusotteita sekä useampia aineistonkeruumenetelmiä. Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimus eroaa tutkimusasetelmissa, mutta siitä huolimatta tutkimusotteilla on yhteistä pinta-alaa tutkimuskentällä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 5 - 6.)

Lähtökohta kvalitatiivisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen. Tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta kokonaisvaltaisesti. Arvolähtökohdista ei myöskään voi sanoutua irti, sillä arvot muovaavat ymmärtämistä tutkimaamme ilmiöön. Yleisesti voi sanoa että kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyrkimyksenä on löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa olemassa olevia totuusväittämiä. (Hirsjärvi ym. 2007, 157.) Siinä suositaan ihmistä tiedon keruun välineenä, jossa tutkija luottaa

omiin havaintoihinsa. Lähtökohtana ei ole teorian testaaminen vaan aineiston yksityiskohtainen tarkastelu. Tutkija ei määrää sitä, mikä on tärkeää. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkittavien näkökulmat ja äänet pääsevät kuuluviin. Metodeja tähän on mm. teemahaastattelu, osallistuva havainnointi, ryhmähaastattelut ja erilaisten dokumenttien ja tekstien diskursiiviset analyysit. Tutkimuksessa kohdejoukko valitaan tarkoituksella, ei satunnaisesti. Tutkimus toteutetaan joustavasti ja suunnitelmia on mahdollista muuttaa olosuhteiden mukaan. Tapaukset käsitellään ainutlaatuisesti. (Hirsjärvi ym. 2007, 160.)

Laadullisen analyysin perusmenetelmä on tyypittely, jossa tutkimusaineistoa kiteytetään toistuvia ja tyypillisiä ominaisuuksia. Aineisto yksinkertaistetaan ja yleistetään analyysin avulla tyyppeihin ja aineiston avulla voidaan myös muodostaa tyyppikuvauksia. Tällöin aineiston tulee olla riittävän laaja. (Jyväskylän yliopisto Koppa:n www-sivut 2014.) Teema on toistuva piirre tietyn haastateltavan haastattelussa. Teemoittelulla tarkoitetaan että analyysivaiheessa tarkastellaan aineistosta nousevia piirteitä, jotka ovat yhteisiä usealla haastatettavalle. Ne pohjautuvat teemoihin ja odotettavaa on, että lähtökohtateemat nousevat esiin. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 173.)

Kvantitatiivisen tutkimusaineiston analyysi tulkitaan tilastojen ja numeroiden avulla. Analyysillä selvitetään erilaisia ilmiöiden syy-seuraussuhteita, esiintyvien ilmiöiden yhteyksiä tai niiden yleisyyttä sekä esiintymistä numeroiden ja tilastojen avulla. Analyysiin sisältyy erilaisia laskennallisia ja tilastollisia menetelmiä. Tyypillisesti analyysi aloitetaan tilastollisella kuvaavalla analyysillä ja tästä jatketaan tutkimuksesta riippuen yhteisvaihtelun, riippuvuussuhteiden tai aikasarjan analysointiin tai tekemään erilaisia luokitteluita. Kyseisiä analyysimenetelmiä käytettäessä on yleensä tutkimusprosessi hahmotettava jo etukäteen, sillä sekä aineiston hankintaan että analyysimenetelmään liittyvät valinnat vaikuttavat toisiinsa. (Jyväskylän yliopisto Koppa:n www-sivut 2014.)

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa keskeisiä asioita ovat mm. aiemmista tutkimuksista johtopäätökset sekä aiemmat teoriat. Päätelmien teko tapahtuu havaintoaineiston tilastolliseen analysointiin perustuen, kuten mm. tulosten kuvailut prosenttitaulukoiden avulla. (Hirsjärvi ym. 2007, 136.) Tilastollisella analyysillä aineistosta voidaan tode-

ta ilmiöiden määriä, yleisyyttä, jakautumista sekä jäsentymistä luokkiin. (Jyväskylän yliopisto Koppa:n www-sivut 2014).

Yksinkertaisin aineiston analyysimuoto on laskeminen. Teeman tai säännönmukaisuuden tunnistaminen perustuu sen laskemiseen, kun jokin ilmenee toistuvasti ja lukuisia kertoja. Laskemisen tulos voidaan ilmoittaa esim. ”luokkaan A sijoittui 12 tapausta, luokkaan B 40 tapausta ja luokkaan C kolme tapausta. Mikäli tapauksia on riittävästi, voidaan laskea myös prosenttiosuus koko joukosta. Jos luokkia on useita, voidaan ilmoittaa tulos taulukkona. Lisäksi voidaan käyttää kuvia, joiden avulla voi esittää lukumääriä. (Hirsijärvi & Hurme 2000, 172.)

Tutkimusta voidaan nimittää tilastolliseksi tutkimukseksi, jonka avulla selvitetään lukumääriin ja prosenttiosuuksiin liittyviä kysymyksiä. Tämä edellyttää riittävän suurta ja edustavaa otosta. Yleensä aineistoa kerättäessä, käytetään standardoituja tutkimuslomakkeita valmiine vastausvaihtoehtoineen. Asiat kuvataan numeerisin suureiden avulla ja niitä voidaan havainnollistaa taulukoiden tai kuvioiden avulla. Tutkimuksessa saadaan kartoitettua olemassa oleva tilanne, mutta ei pystytä selvittämään asioiden syytä. (Heikkilä 2004, 16.)

7 KEHITTÄMISTYÖN ETENEMINEN JA TULOKSET

Kehittämistyön suunnittelu alkoi joulukuussa 2013 Satakunnan sairaanhoitopiirin Sosiaalipalveluiden asiantuntijapalveluiden palvelupäällikön kanssa käydyn keskustelun päivähoiton mahdollisesta järjestämisestä Kamu-tuvalla jälkeen. Kartoitus päätettiin teettää kuntien kehitysvammahuollosta vastaaville henkilöille sekä Ulvilan, Kankaanpään ja Rauman Kamu-tuvan tilapäishoidon kävijöiden huoltajille. Päätettiin, että Huittisten Kamu-tuvan kävijöille kartoitusta ei teetetä. Syynä tähän on Huittisten Kamu-tuvan syrjäinen sijainti, jonne päivähoiton järjestämistä ei ole syytä suunnitella.

Kehittämistyön eteneminen (Liite 3) alkoi tutkimussuunnitelman ja lupien kuntoon saattamisella, joka tapahtui helmi – huhtikuun 2014 välisenä aikana. Satakunnan sairaanhoitopiirin Hoitotyön kehittämisryhmän tutkimusluvan myöntäminen tapahtui 5.3.2014. Tämän tutkimusluvan jälkeen lähetettiin tutkimuslupahakemus Porin perusturvakeskuksen, Pohjois-Satakunnan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymä (PoSa), Eurajoen kunnan, Nakkilan kunnan sekä Rauman kaupungin tutkimusluvan myöntämisestä päättävälle taholle.

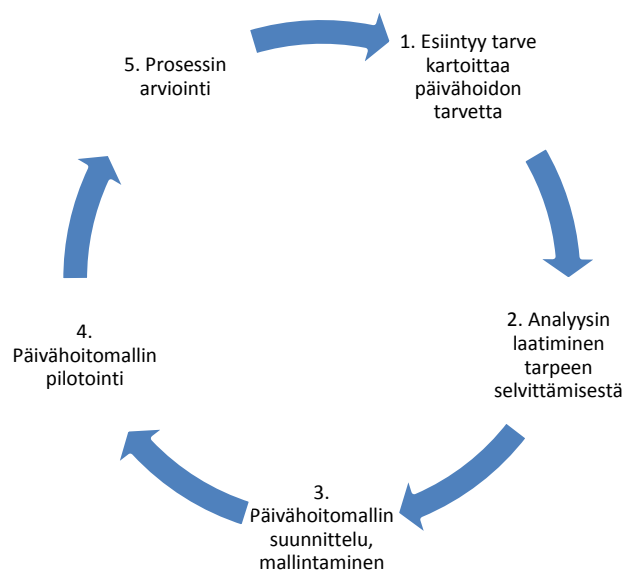
Myönteisten päätösten saapumisen jälkeen lähetettiin Kamu-tuvan asiakkaiden huoltajille sekä kehitysvammapalveluista vastaaville kyselylomakkeet, joita oli helmi-huhtikuun aikana kehitelty. Ennen lähettämistä, kyselylomakkeen oli tarkastanut Satakunnan sairaanhoitopiirin Sosiaalipalveluiden asiantuntijoiden palvelupäällikkö ja yhdessä hänen kanssaan oli arvioitu lomaketta sekä sen tuomaa arvoa. Arvioinnissa huomioitiin kysymysten kieliasu, sekä se, saadaanko selville sitä, mitä haetaan. Kyselylomaketta muokattiin arvioinnin jälkeen paremmaksi, selkeämmäksi sekä informatiivisemmaksi. Uusintakyselyt lähetettiin toukokuun alkupuolella.

Kamu-tupien tiimivetäjien yhteinen palaveri, jossa kerrottiin kehittämisprojektin ajatuksista, oli 27.2.2014. Tällöin myös perustettiin työryhmä kehittämään palvelumallia, kokemuksien ja kyselykartoitusten vastausten avulla. Työryhmä on tukena mallin kehittämisessä ja ryhmäsuunnittelussa sekä mallin arvioinnissa. Työryhmään valikoitiin Rauman Kamu-tuvan henkilöstöä, heidän kokemuspohjansa vuoksi. Kyseinen työryhmä kokoontui ensimmäisen kerran 4.3.2014. Ensimmäisellä ja toisella kerralla ryhmä alkoi pohtia päivähoitomallin rakennetta sekä alkoi laatimaan asiakkaan eli tässä tapauksessa kehitysvammaisen lapsen tai nuoren toimintakyvyn kartoituslomaketta. Lomake on tarkoitettu päivähoitoon osallistuvien lasten ja nuorten huoltajien täytettäväksi. Seuraavilla kerroilla käsiteltiin päivähoidon perehdytyskansion laadintaa ja siihen liittyviä asioita, kuten kirjaukset, päivähoidon prosessi sekä ohjeistuksia työntekijöille. Joka tapaamiskerralla arvioitiin edellisillä kerroilla laadittuja tuotoksia ja arvioitiin niiden toimivuutta. Parannusehdotukset kirjattiin ja tämän jälkeen tuotoksia muokattiin. Ennen seuraavan kerran tapaamista, työryhmälle lähetettiin parannetut tuotokset, jonka jälkeen työryhmä ilmoitti joko puhelimitse tai sähköpostilla arvioinnin parannetusta versiosta.

Huoltajilta saapuneiden kyselylomakkeiden saapumisten jälkeen aloitin tutkimusaineiston analyysin käymällä kaikki vastaukset läpi. Ensimmäinen vaihe oli tietojen tarkastus. Huomioitiin, onko selviä virheellisyyksiä ja puuttuuko tietoja. Seuraavaksi numeroin kyselylomakkeet. Toisena vaiheena kyselylomaketietojen kattavuutta lisäsin karhuamalla, koska vastaajien määrä oli pieni. Vastaajien määrä tällöin oli 49 %. Kolmantena vaiheena järjestin aineiston tiedon tallennusta ja analyysia varten. Perehdyin vastauksiin ja yhdistin vastaavat asiat eri teemoihin ja määrälliset vastaukset laskin yhteen. Tämän jälkeen työryhmä pohti saatuja vastauksia ja alkoi pohtia päivähoiton kulkua ja sisältöä, vastauksia hyödyntäen.

Työryhmä kokoontui kaikkiaan viisi kertaa kevään aikana. Muu yhteydenpito ja mallin parannusehdotukset tapahtuivat puhelimen sekä sähköpostin välityksellä tiiviisti. Kesällä 2014 kehitysvammaisten lasten ja nuorten koulujen loma-aikojen päivähoitomalli pilotoitiin Kankaanpään sekä Rauman Kamu-tuvalla. Päivähoitomallin toteutuminen arvioitiin pilotoinnin jälkeen.

Kehittämistyössä sen kehittymistä ohjasi ekspansiivisen oppimisen sykli. Syklin teoreettista kulkua esiteltiin ensimmäisissä palaverissa samassa yhteydessä kun pohdittiin päivähoitomallin rakennejärjestelmää. Opinnäytetyön tiedonkeruu ja kehittämisprojektin eri vaiheet muokkautuivat syklin eri vaiheiden mukaisesti (Kuva 4).

Kuva 4. Kamu-tuvan päivähoitomallin kehittämistyön eteneminen ekspansiivisen oppimisen syklinä.

7.1 Kehittämistyön tulokset

Kehittämistyön ensimmäisessä vaiheessa kyselylomakkeen avulla selvitettiin kehitysvammaisen lapsen huoltajilta heidän lasten koulujen loma-aikojen nykytilannetta päivähoidon järjestämisestä, päivähoidon tarvetta, tyytyväisyyttä nykyiseen palveluun sekä toiveita palvelun järjestämiseen ja sisältöön. Kehitysvammapalveluista vastaavien kyselyssä kysyttiin nykyisistä järjestelyistä, tyytyväisyyttä niiden järjestämisestä sekä toiveita jatkojärjestelyistä. Opinnäytetyön laadituissa lomakkeissa käytettiin strukturoituja, tutkimusta varten laadittuja kyselylomakkeita, joissa oli sekä avoimia että määrällisiä kysymyksiä. Analyysimenetelmien valinnassa oli huomioitava se, että tutkimus oli yhdistelmä määrällistä että laadullista tutkimusta.

Haastattelulomakkeiden vastauksia saapui yhteensä 48 kappaletta. Vastausprosentti oli 67,6 %. Vastausten auki kirjoittamisen yhteydessä on huomioitu vastaajan mahdollinen tunnistaminen. Tunnistettavuuden merkkejä, esim. lapsen nimi tai erityispiirre, jolla lapsen tunnistaisi, on analysoitaessa poistettu. Lisäksi muiden palvelutuottajien nimet on poistettu, tunnistettavuuden estämiseksi. Tässä työssä muut palvelutuottajat on nimetty yleistettävällä nimellä, esim. koulu on ilmaistu vain koulu sanalla, ilman kyseisen koulun nimeä. Vastaukset on ilmoitettu lukumäärittäin ja avoimien kysymysten vastaukset esitetty Kamu-tuvittain. Vastaukset on tuotu erikseen voimakkaasti esiin, koska näin lukijan on helppo löytää vastaukset sen paikkakunnan kohdalta, joka häntä eniten kiinnostaa. Lisäksi vertailua eri paikkakuntien asiakkaiden vastauksista on helppo tehdä ja lukijan helppo havainnoida. Kuntien kehitysvammapalveluista vastaavien vastauksia ei ole eroteltu paikkakunnittain, vastaajan tunnistettavuuden estämiseksi.

7.2 Vastaukset Porin perusturvan alueelta

Porin perusturvan alueen asiakkaille kyselyjä lähetettiin 25. Vastauksia saapui 13 kappaletta ja uusintakyselyn jälkeen vastauksia tuli kuusi lisää. Yhteensä vastauksia tuli 19. Vastausprosentti oli 76 %.

Kysymykseen, onko lapsenne ollut koulujen loma-aikoina päivähoidossa, ilmoitti 12 huoltajaa kyllä ja seitsemän huoltajaa ettei lapsi ole ollut loma-aikoina päivähoidossa. Vastauksista ilmeni, että suurin osa lapsista on käynyt loma-aikoina päivähoidossa koululla sekä päivätoimintakeskuksessa, jossa vuoroteltiin. Tämän lisäksi oli kolme päivähoitopaikkaa, joita oli käytetty. Koulun päivähoidossa oli käynyt kahdeksan lasta ja päivätoimintakeskuksessa oli käynyt seitsemän lasta. Neljä lasta oli käyttänyt muita paikkoja.

Päivähoidon tarvitsijoista kaikki olivat kesälomalla tarvinneet päivähoitoa. Syyslomalla tarvetta oli ollut kahdella asiakkaalla ja hiihtolomien aikaan kahdella asiakkaalla. Kesäloman aikana tarvetta oli jokaiselle kuukaudelle, myös heinäkuussa oli ollut tarvetta.

Päivähoitopaikan järjestelyihin oli tyytyväisiä kahdeksan ja täysin tyytymättömiä oli kaksi. Tyytyväisiä osin oli kaksi huoltajaa. Syitä, jotka vaikuttivat huoltajien tyytymättömyyteen, oli useampi. Yksi huoltajista oli sitä mieltä että eräässä paikassa oli lapsi taantunut ja vaipunut omaan maailmaan voimakkaasti. Toisen paikan toiminnassa ei ole huomioitu lasten taso- tai ikäeroa. Ongelmaksi koettiin myös paikkojen vaihtuvuus.

”Tutustuminen uuteen paikkaan hankalaa / paikat vaihtuu joka vuosi”.

Muutoksia haluttiin mm. siihen, että paikka olisi pysyvä ratkaisu. Toiveita oli myös siitä, että vaikeavammaiset aikuiset olisivat eri paikassa, sillä lapsi oli pelännyt hoitotoimenpiteitä, joita pyörätuoliasiakkaalle oli tehty. Päivähoitokeskus oli koettu hyväksi ja sen tarjoamaa päivähoitoa toivotaan Kamu-tuvan ohella myös muulloin kuin kesällä. Askareita ja työtehtäviä toivottiin heille, jotka siihen pystyvät. Tiedossa oli myös se, että yhdellä lapsella on tulossa hankala kesä, koska lapsi joutuu päivätoiminnan ajaksi aikuisten joukkoon. Tiedonsaantia hoidon järjestymisestä myös toivottiin.

”Sen, että...vaikeesti vammaiset aikuiset olisivat eri paikassa. Viime kesänä ...pelotti niin hoitotoimenpiteet, joita pyörätuolipotilaille tehtiin.”

Kysymykseen, onko lapsen tai nuoren mahdollisuus osallistua päivähoidon toimintoihin tasa-arvoisesti huomioitu arvioitiin kahdeksassa vastauksessa toteutuneen hyvin. Yhdessä vastauksessa ei tiedetty ja toisessa oletettiin toteutuvan hyvin, vaikka ei tiedetty, mitä siellä tehdään. Päätelmän syyksi kerrottiin lapsen viihtyvän. Yhdessä vastauksessa toivottiin enemmän tekemistä.

”Mielestäni henk.kunnan määrä rajoittaa ns. toimivaan tekemiseen olevien asioiden määrää. Oma nuorimieheni tarvitsisi toimintaa jossa saisi kehittyä, ns. työn omaista, liikunnallista -> saisi ylimääräisen energian pois.”

Kysymykseen, miten päivähoitopaikassa on lapsen tai nuoren ikä ja toimintakyky huomioitu, vastasi kuusi hyvin ja yksi ok, yhden mielestä ikähaarukka kahdeksan vuotiaista aikuisiin oli liian iso viime kesänä. Yhdessä vastauksessa ilmoitettiin että hoitopaikassa on vain aikuisia. Yhden vastaajan mielestä ikää ei ole erityisesti huomioitu, sillä kaikki ovat yhdessä ja yksi ilmoitti että lapset on jaettu iän ja toimintakyvyn mukaan eri ryhmiin ja ryhmät tekevät omia toimintojaan.

”Viime kesänä ikähaarukka (8v -> aikuiset) oli liian iso.”

Kysymykseen, miten asiakaslähtöisyys on huomioitu nykyisessä paikassa, vastattiin toteutuvan melko hyvin kuudessa vastauksessa. Kahden vastaajan mielestä osallistumisajat päivittäin olivat olleet joustavia. Yhdessä vastauksessa asiakaslähtöisyys oli ok muuten, mutta ikäjakauma on ollut liian suuri. Uudet tilanteet ovat olleet hankalia yhdellä asiakkaalla.

”Ainakin osallistumisajat päivittäin ovat joustavia (meno- ja lähtöajat).”

Päivähoidon tarvetta jatkossa kysyttäessä (Taulukko 1), ilmeni että 14 asiakkaalla on tarvetta. Viisi haluaa järjestettävän sitä Kamu-tuvalla, neljä ilmoitti että joko Kamu-tuvalla tai entisessä paikassa, kaksi ilmoitti entisessä paikassa, yhden vastaajan mielestä paikalla ei ole väliä ja yksi vastaajista ilmoitti haluavansa pysyvän ratkaisun. Yksi vastaajista ei tiedä päivähoidon tarvetta ja neljä ei tarvitse päivähoitoa lomakautena. Kysymyksiin, minkä lomajakson aikana on tarvetta päivähoitoon, onko tarve

jokapäiväistä lomajaksojen aikana, sekä missä toivoo päivähoitoa järjestettävän, esitetään taulukkomuotoisesti (Taulukko 1).

Taulukko 1. Päivähoidon tarvetta esiintyy asiakkaiden huoltajien vastausten perusteella Porin perusturvan alueella seuraavasti:

Minkä lomajakson aikana on tarvetta päivähoitoon	Onko tarve jokapäiväinen lomajaksojen aikana?	Missä hoitoa toivotaan järjestettävän?
Asiakas 1: Kesälomalla	Tarve on jokapäiväinen	Kamu-tuvalla
Asiakas 2: Kesälomalla	Ehkä, varmasti ei osaa sanoa	Entisessä paikassa
Asiakas 3: Hiihtoloma, syysloma	Tarve on jokapäiväinen	Entisessä paikassa, Kamu-tuvalla
Asiakas 4: Jatkossa kaikkina loma-aikoina	Lähes jokapäiväistä	Paikalla ei väliä, kunhan on selkeä tieto
Asiakas 5: Kesäloma	Tarve on jokapäiväinen	Entisessä paikassa, Kamu-tuvalla, edellyttää taksikuljetusta
Asiakas 6: Syys- ja kesäloma	Jokapäiväinen syyslomalla Kesälomalla vanhempien toisessa ollessa	Kamu-tuvalla
Asiakas 7: Lomien aikaan yksittäisiä päiviä (ei varsinaista tarvetta, vaan lapselle virikettä)	Kerhojen tapaan esim. iltapäivä	Kamu-tuvalla
Asiakas 8: Kesä – elokuu (vaihtelee)	Välttämättä ei jokapäiväistä, riippuu työtilanteesta	Pysyvä ratkaisu
Asiakas 9: Kesäkuu ja elokuun alku	Tarve on jokapäiväinen	Entisessä paikassa
Asiakas 10: Syys- hiihto-talvi- ja kesäloma	Tarve on jokapäiväinen	Kamu-tuvalla
Asiakas 11: Kesälomilla (täyttämään tarvittavat kolot)	Ei jokapäiväinen tarve. Hyvä olisi pystyä saamaan hoitoa silloin kun sitä tarvitsee.	Kamu-tuvalla tai Entisessä paikassa
Asiakas 12: Kesäkuu ja heinäkuussa 1-2 vko	Tarve on jokapäiväinen	Kamu-tuvalla
Asiakas 13: Syys- ja kesälomalla	Syyslomalla jokapäiväinen. Kesälomalla vanhempien toisessa ollessa.	-
Asiakas 14: Kesälomalla, ehkä muulloinkin	Jaksoittain jokapäiväinen, mutta ei koko kesää	Kamu-tuvalla Entisessä paikassa
Asiakas 15: Kaikissa loma-ajoissa	Tarve on jokapäiväinen	Paikassa, missä enemmän on ns. toimintaa aikuisemmille lapsille. Jos esim. Kamu-tuvalla on mahdollisuus tähän, silloin se on ok.
Asiakas 16: Ei tietoa	-	Kamu-tuvalla, jos on kuljetus
Asiakas 17: Ei varsinaista tarvetta, mutta toivetta, että olisi pieni jakso päivähoidossa.	-	Kamu-tuvalla
Asiakas 18, 19: Ei tarpeita	–	–

Kysymykseen, mitä sisältöä vanhemmat toivoivat loma-aikojen päivähoitoon sisältyvän, toivoivat he leikkiä ja muita virikkeitä, liikunnallista toimintaa, työn omaisempaa toimintaa, uintireissuja, ulkoilua, runsaasti pelejä, luonnossa tekemistä, yhdessä tekemistä, leppoisa ohjelmaa, ohjattuja yhteisleikkejä, retkiä, vesileikkejä, silloin tällöin jokin erityisempi juttu, rentoa kesätoimintaa ja leipomista.

”Kesällä olisi kiva jos olisi mahdollisuus retkiin tms., tai vaikka vesileikkeihin ulkoalueella, ja silloin tällöin joku erityisempi juttu, kuten Kamu-tuvalla.”

Kysymykseen, mitä toiveita lapsella on päivähoidon sisällöstä, ilmoittivat lapset että on tutut kaverit, kavereiden kanssa leikkimistä, tekemistä, uimista Porin maauimalassa, omaa vapaata aikaa, tietokoneella oleilua, retkeä esim. Särkänniemeen tai tivoliin, piha- ja lautapelejä, jalkapalloa, ulkoilua, hyvää ruokaa jota yhdessä tehdään, leipomista, musiikkia. Erään vastauksen perusteella kesäisin on hyvä olla rennompaa.

”Kesäisin on ehkä hyvä olla rennompaa.”

Kysymykseen, mitä henkilökunnan pitää ottaa huomioon päivähoidon aikana, vastattiin että henkilökunnan pitää ottaa huomioon lapsen yksilölliset tarpeet, ja resurssia pitää olla tarpeeksi ja vapaaseen aikaan pitää olla myös aikaa. Lisäksi henkilökunnan on tuettava lasta siinä, että lapsi pääsee sisälle kaveripiiriin, ja on huomioitava ettei ketään jää yksin. Lasta on tuettava sosiaalisissa tilanteissa. Henkilökunnan on keskusteltava huoltajien kanssa ja on myös huomioitava lapsen fyysisen avun tarve.

”Vapaaseenkin olemiseen varmaan olisi hyvä olla aikaa, onhan lapsi lomalla. Toki kehitysvammainen nuori tarvitsee enemmän ohjausta ja eteenpäin ”potkimista” kuin terve ikätoverinsa. Muuten päivät ovat helposti paikallaan möllöttämistä.”

Kysyttäessä muita toiveita, vanhemmilla oli että myös muidenkin lasten kuin Kamutuvan asiakkaiden olisi hyvä päästä päivähoitoon tarvittaessa. Toivottiin myös yksittäisiä Kamu-tupa iltapäiviä kerhon tapaan esim. klo 12.00 – 16.00, nämä yksittäiset päivät olisivat tervetullutta kamujen tapaamista. Toiveena oli myös pieniä ryhmiä ja maksuton päivähoito, kuten lakien mukaan kuuluu.

”Myös muiden lasten kuin Kamu-tuvan asiakkaiden olisi hyvä päästä päivähoitoon tarvittaessa (erityislapsia). On kyllä toistaiseksi järjestyntykin.”

Yhteydenottoa tutkimuksen tiimoilta tarvittaessa halusi neljä huoltajaa, kahdella oli ehdoton kyllä vastaus. Muilla ei ollut tarvetta yhteydenottoon.

7.3 Vastaukset Pohjois-Satakunnan alueelta

Pohjois-Satakunnan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymän asiakkaille lähetettiin yhteensä 22 kyselyä. Kyselyjä lähetettiin Kamu-tuvan asiakkaille 17 ja viisi kuntoutusohjauksen asiakkaille, jotka eivät käy Kamu-tuvalla. Vastauksia määräaikaan mennessä tuli yhdeksän. Uusintakyselyn jälkeen vastauksia tuli lisää kaksi. Vastauksia saapui siis yhteensä 11, jolloin vastausprosentti oli 50 %.

Kysymykseen, onko lapsenne ollut koulujen loma-aikoina päivähoidossa, ilmoitti kolme huoltajaa että on ollut. Kahdeksan huoltajaa vastasi, ettei lapsi ole ollut loma-aikoina päivähoidossa. Näistä kahdeksasta yhdellä on ollut tarvittaessa henkilökohmainen avustaja kotona.

Vastauksista ilmeni että kaksi on ollut hoidossa hoitokodissa ja yksi on ollut erään toisen paikkakunnan ryhmähoidossa. Hoitokodin lisäksi kotona oli ollut henkilökohmainen avustaja kahdella. Päivähoidon tarvitsijoista kaikki olivat tarvinneen hoitoa kesäloman aikana ja yksi lisäksi hiihto- ja syyslomalla.

Kysymykseen, oltiinko päivähoitopaikan järjestelyihin tyytyväisiä, oli tyytyväisiä yksi vastaajista ja tyytymättömiä oli kaksi vastaajaa. Syitä tyytymättömyyteen oli informaation puute. Lisäksi erään vastauksen mukaan ryhmähoitoon ei voinut mennä, koska muut lapset olivat kovin pieniä.

”Informaation puute.”

Muutosta haluttiin hoitoaikojen joustavuuteen omien tarpeiden mukaan sekä informaation tuottamista. Lisäksi toivottiin muutakin kesäajan ohjelmaa kuin leirit.

”Hoitoaikojen joustavuuteen meidän tarpeemme mukaan ja yllä mainittuun informaation tuottamiseen.”

Kysymykseen, onko lapsen tai nuoren mahdollisuus osallistua päivähoidon toimintoihin tasa-arvoisesti huomioitu, vastasi yksi, ettei ole tietoa asiasta, ja yhden vastauksen mukaan lapsen oli melko vaikea osallistua, koska muut olivat liian pieniä.

”Melko vaikea osallistua.”

Kysymykseen, miten päivähoitopaikassa on lapsen tai nuoren ikä ja toimintakyky huomioitu, koki yksi, ettei ole huomioitu, yhdellä ei ollut tietoa ja yhdellä oli huomioitu jonkin verran.

”Jotakuinkin.”

Kysymykseen, miten asiakaslähtöisyys on huomioitu nykyisessä paikassa, oli vain yksi vastannut että asiakaslähtöisyys ei toteudu kovin hyvin, muut eivät olleet vastanneet mitään.

Päivähoidon tarvetta jatkossa kysyttäessä (Taulukko 2), ilmeni että neljällä on tarvetta koulujen loma-aikojen päivähoitoon, joista kolme toivoo päivähoitoa Kamutuvalla ja yksi ei osaa sanoa missä. Tietoon tuli lisäksi että kahdella asiakkaalla on tarvetta päivähoitoon loma-aikoina, mutta huoltajat eivät kuitenkaan vastanneet kyselyyn kirjallisesti. Viidessä vastauslomakkeessa ei joko tiedetty tai ei tällä hetkellä ollut tarvetta hoitoon, vaan ehkä myöhemmin.

Kysymyksiin, minkä lomajakson aikana on tarvetta päivähoitoon, onko tarve joka päiväistä lomajaksojen aikana, sekä missä toivoo päivähoitoa järjestettävän, esitetään taulukkomuotoisesti (Taulukko 2).

Taulukko 2. Päivähoidon tarvetta esiintyy asiakkaiden huoltajien vastausten perusteella seuraavasti Pohjois-Satakunnan alueella:

Minkä lomajakson aikana on tarvetta päivähoitoon?	Onko tarve jokapäiväinen lomajaksojen aikana?	Missä hoitoa toivotaan järjestettävän?
Asiakas 1: Työtilanteesta riippuen. Kesä-hiihto – ja syyslomalla	Tarve on jokapäiväinen	Kamu-tuvalla tai muualla (ei tietoa missä muualla)
Asiakas 2: Heinäkuussa	Tarve ei ole jokapäiväinen	Kamu-tuvalla
Asiakas 3: Syys- kesä- ja hiihtolomalla. Kesäloman aikana erityisesti	Tarpeen mukaan, todennäköisesti ei jokapäiväinen	Kamu-tuvalla
Asiakas 4: Tarpeen mukaan, yleensä kesän alussa koulujen loputtua.	-	Ei osaa sanoa
Asiakas 5: Ehkä joskus	-	Kamu-tuvalla
Asiakas 6: Ei tiedä	-	Kamu-tuvalla Kotona
Asiakas 7: Kesäloman aikana ehkä	Ei	Kamu-tuvalla
Asiakas 8: Ei tänä kesänä, mutta ensi kesänä. Riippuu vanhempien kesäloman ajankohdasta. Jos molemmat ovat samaan aikaan töissä, niin sitten tarvitaan	1 – 2 viikkoa on tarvetta	Kamu-tuvalla
Asiakas 9: Ei tarvetta	-	-
Asiakas 10: Ei tarvetta	-	-
Asiakas 11: Ei tietoa Riippuu työtilanteesta	-	Kamu-tuvalla

Kysymykseen, mitä sisältöä vanhemmat toivoivat loma-aikojen päivähoitoon sisältyvän, toivoivat he retkiä, ulkoilua, puuhaa, tekemistä sekä riittävää lepoa tarpeen vaatiessa. Mahdollisesti osallistumista tapahtumiin, elokuvassa käyntiä ym., ohjelmointia. Ohjattua toimintaa, ruuanlaittoa / leipomista, rentoa yhdessäoloa saman ikäisten kanssa, kavereita, leikkiä, pelejä, kädentaitoja, askartelua, hyvää ruokaa, virikkeellistä toimintaa, monipuolista liikuntaa ja ulkoilua. Yksilöllistä hoitoa lapsille, ottaen huomioon heidän erityistarpeensa.

”Ohjattua toimintaa ja yhdessäoloa muiden samanikäisten kanssa...”.

Kysymykseen, mitä toiveita lapsella on päivähoidon sisältöön, oli virikkeellistä toimintaa, monipuolista liikkumista, ulkoilua, retkiä, tapahtumiin osallistumista, riittävä lepoa tarvittaessa, kavereita ja kavereiden kanssa pelaamista ja sitä, että viihtyisi kavereiden kanssa. Lisäksi toivottiin joskus lemmikkieläinten vierailuja.

”Että olisi kivaa ja viihtyisi kavereiden kanssa.”

Kysymykseen, mitä henkilökunnan pitää päivähoidon aikana ottaa huomioon, vastattiin nuoren kannustamista yhteiseen toimintaan, huomioida jokaisen erityistarpeet, sekä sen, mitä pystyy tekemään ja mitä ei. Henkilökunnan pitää huomioida myös sairaudet. Lisäksi henkilökunnan pitää osata kehittää toimintaa, luoda inspiroivaa sekä itsenäistymistä kehittävää, virikkeellistä toimintaa. Enemmän tekemiseen painautuvia asioita myös toivottiin. Henkilökunnan pitää olla läsnä ja aidosti kiinnostunut. Lisäksi toivotaan yksilöllisyyttä ja henkilökunnan ammattitaitoa erityislasterien kohdalla sekä inhimillisyyttä ja informointia kotiin asioista. Ammattitaitoisia hoitajia tarpeeksi, jotka ymmärtävät myös autistisia lapsia. Hoitajilta toivottiin myös huumoria ja rentoa oloa tarpeen mukaan.

”Jokaisen tarpeet, mieltymykset, toiveet yksilöllisesti.”

Kysyttäessä muita toiveita, oli vanhemmilla se, että informaation kulkua henkilökunnan ja vanhempien välillä toteutuisi. Toivottiin mielenkiintoista, virikkeellistä toimintaa. Lisäksi kiiteltiin sitä, että olemme tärkeällä asialla ja on hieno asia, kun olisi joku paikka mihin viedä, mikäli tarvitsee. Tytöille toivottaisiin esim. tyttöjen päivää, jolloin puuhailtaisiin oman ikäkauden tyttöjen juttuja.

”Biologinen (=kalenteri-ikä) huomioon eli esim. teini-ikäisille tytöille voisi olla kiva oma ”tyttöjen päivä” jolloin puuhailtaisiin oman ikäkauden juttuja.”

Yhteydenottoa tutkimuksen tiimoilta toivoo kolme huoltajaa, kolmelle saa soittaa, mikäli tarvetta esiintyy. Kaksi ei vastannut mitään ja kolme ei halua yhteydenottoa.

7.4 Vastaukset Eurajoen kunnan alueelta

Eurajoen alueelle kyselyjä lähetettiin kuusi kappaletta. Vastauksia saapui määrääikaan mennessä kolme ja uusintakyselyn jälkeen tuli vielä yksi vastaus. Yhteensä vastauksia tuli neljä.

Kysymykseen, onko lapsenne ollut koulujen loma-aikoina päivähoidossa, ainoastaan kaksi vastaajista ilmoitti lapsen olleen loma-aikoina päivähoidossa kesä- sekä syysloman aikoihin. Tyytyväisyyttä päivähoitopaikan järjestelyihin kysyttäessä, toinen oli tyytyväinen ja toinen ei. Syynä tyytymättömyyteen oli se, että toimipaikka oli heinäkuun suljettuna.

”Juuri heinäkuun ajaksi joku hoitopaikka, kesälomaa ei aina saa samalle aikaa.”

Kysyttäessä mahdollisuutta osallistumiseen, toimintakyvyn huomioimiseen ja asiakaslähtöisyyden toteutumiseen, vastasi toinen että toteutuu hyvin ja toinen ettei tiedä.

Päivähoidon tarvetta jatkossa kysyttäessä (Taulukko 3) ilmeni, että kahdella ei ole tarvetta loma-aikojen päivähoitoon koulujen loma-aikoina. Yhdellä asiakkaalla on tarvetta loma-aikojen päivähoitoon kesä-, syys- ja hiihtolomien aikana. Hänen päivähoitonsa on järjestetty toimintakeskuksessa ja vanhemmat ovat olleet tyytyväisiä tähän järjestelyyn. Toisella oli tarvetta heinäkuussa ja tarve ei ole jokapäiväinen. Päivähoitoa toivottiin järjestettävän Kamu-tuvalla sekä omassa kunnassa.

Kysymyksiin, minkä lomajakson aikana on tarvetta päivähoitoon, onko tarve jokapäiväistä lomajaksojen aikana, sekä missä toivoo päivähoitoa järjestettävän, esitetään taulukkomuotoisesti (Taulukko 3).

Taulukko 3. Päivähoidon tarvetta esiintyy asiakkaiden huoltajien vastausten perusteella Eurajoen alueella seuraavasti:

Minkä lomajakson aikana on tarvetta päivähoidoon	Onko tarve jokapäiväinen lomajaksojen aikana?	Missä hoitoa toivotaan järjestettävän?
Asiakas 1: Heinäkuu	Ei	Kamu-tuvalla
Asiakas 2: Kesä- hiihto- ja syyslomat	On	Ei vastausta
Asiakas 3: Ei tarvetta	-	Kamu-tuvalla, omassa kunnassa.
Asiakas 4: Ei tarvetta	-	Kamu-tuvalla

Kysymykseen, mitä sisältöä vanhemmat toivoivat loma-aikojen päivähoidoon sisältyvän, toivoivat he liikuntaa, ulkoilua, yhdessäoloa muiden kanssa. Paljon ulkoilua keksällä, ohjelman ei tarvitse olla mitään ihmeellistä. Lisäksi ilmoitettiin että päivähoidoon ei ole tarvetta, mutta Kamu-tuvan leirit kuulostavat kivoilta.

”Ulkoilua, pelejä, yhdessäoloa muiden kanssa.”

Kysymykseen, mitä toiveita lapsella on päivähoidon sisältöön, ilmoitettiin lasten toiveina olevan että näkee kavereita, yhdessä tekemistä, pelaamista ja uimista.

”Näkisi kavereita, kaikenlaista kivaa tekemistä esim. käydä uimassa, pelaamassa eri pelejä ulkona.”

Kysymykseen, mitä henkilökunnan pitää ottaa huomioon päivähoidon aikana, niin heiltä odotetaan ammattitaitoa, tasa-arvoista kohtelua, itsenäisen tekemisen kannustamiseen, joka auttaa lasta pärjäämään. Henkilökunnalla pitää olla valmiutta antaa tukea tarvittaessa. Lapsen toiveita toivotaan myös huomioivan. Toivottiin, että ei tarvitsisi murehtia heinäkuun hoidosta.

”Tasa-arvoinen kohtelua, kannustaminen itsenäiseen tekemiseen, antaa tukea tarvittaessa.”

Tutkimuksen tiimoilta ei haluttu yhteydenottoa.

7.5 Vastaukset Rauman kaupungin alueelta

Rauman kaupungin alueelle kyselyjä lähetettiin 13. Vastauksia saapui 10. Vastausprosentti oli 76,9 %.

Kysymykseen, onko lapsenne ollut koulujen loma-aikoina päivähoidossa, ilmoitti kuusi huoltajaa kyllä ja neljä huoltaja vastasi, että lapsi ei ole ollut päivähoidossa.

Vastausten perusteella ilmeni että neljä lasta käy jo Rauman Kamu-tuvalla päivähoidossa ja kaksi käy ryhmäkodissa. Päivähoidon tarvitsijoista kaikki olivat tarvinneet hoitoa kesäloman aikana. Kaksi oli tarvinnut lisäksi syys- joului- ja hiihtolomilla.

Kysymykseen, olivatko huoltajat tyytyväisiä päivähoitopaikan järjestelyyn, vain yhdessä vastauksessa oli vastauksena sekä kyllä ja ei. Tyytymättömyyteen vaikutti henkilökunnan suuri vaihtuvuus. Lisäksi heinäkuussa olisi ollut myös tarvetta päivähoitopaikkaa.

”Henkilökunnan vaihtuvuus liian suuri”.

Kysymykseen, onko lapsen tai nuoren mahdollisuus osallistua päivähoidon toimintoihin tasa-arvoisesti huomioitu, ilmoitettiin sen toteutuvan hyvin tai kiitettävästi. Syinä tähän oli mm. se että nuoren persoonallisuus huomioidaan.

”Mielestäni hyvin. Huomioidaan nuoren persoonallisuus ja diagnoosin tuomat haasteet / erityinen käyttäytyminen.”

Kysymykseen, miten lapsen ikä ja toimintakyky on huomioitu, vastattiin että hyvin on toteutunut. Yhdessä vastauksessa kiiteltiin sitä, että on huomioitu asiakkaan ikä, kun taas toisessa vastauksessa iän mukaista tekemistä toivottiin. Asiakaslähtöisyys huoltajien mielestä toteutuu hyvin. Hoitopaikassa on yksilöllistä toimintaa ja henkilökunnan kanssa on helppo keskustella.

”Ok. Ehkä voisi tarjota hiekkaleikkien sijaan jotakin muuta tekemistä – onhan nuori jo 14 v.”

”Hienosti. Työntekijöiden kanssa on helppo vaihtaa kuulumiset ym. asiat.”

Kysyttäessä koulujen loma-aikojen päivähoidon tarvetta (Taulukko 4) jatkossa, on kahdeksalla asiakkaalla tarvetta ja kaksi ei tiedä tarpeesta vielä.

Kysymyksiin, minkä lomajakson aikana on tarvetta päivähoitoon, onko tarve jokapäiväistä lomajaksojen aikana, sekä missä toivoo päivähoitoa järjestettävän, esitetään taulukkomuotoisesti. (Taulukko 4).

Taulukko 4. Päivähoidon tarvetta esiintyy asiakkaiden huoltajien vastausten perusteella Rauman kaupungin alueella seuraavasti:

Minkä lomajakson aikana on tarvetta päivähoitoon?	Onko tarve jokapäiväinen lomajakson aikana?	Missä hoitoa toivotaan järjestettävän?
Asiakas 1: Kaikkina loma-aikoina	Kyllä	Kamu-tuvalla
Asiakas 2: Kesälomalla, koulujen lyhemät loma-ajat	Kesäkuussa ja elokuun alkupuolella	Entisessä paikassa, Kamu-tuvalla
Asiakas 3: Kesälomalla	2-3 krt / viikossa	Kamu-tuvalla
Asiakas 4: Kesäkuu	-	Entisessä paikassa, Kamu-tuvalla
Asiakas 5: Kesälomalla 1.6.–8.8.	-	Entisessä paikassa
Asiakas 6: Kesälomalla	Ei jokapäiväistä	Kamu-tuvalla
Asiakas 7: Kesälomalla	Ei jokapäiväistä	Kamu-tuvalla
Asiakas 8: Kesälomalla	Jokapäiväinen tarve	Kamu-tuvalla
Asiakas 9: Ei tietoa	—	—
Asiakas 10: Ei tietoa	—	—

Kysyttäessä mitä huoltajat toivovat päivähoitoon sisältyvän, tuli vastauksina rentoa loma-ajan touhuamista, käyntiä eri paikoissa, fiilistelyä kaupungilla, joukkuepelejä, paljon ulkona olemista, askartelua, piirtämistä, elokuvia, musiikkia, liikuntaa, uintia, retkeilyä ja yhdessäoloa. Yhdessä vastauksessa kerrottiin että Kamu-tuvalla on hyvä sisältö, jossa tehdään kivoja juttuja ja mökkeilykäynti oli ollut mukava. Myös koko päivän retkeä toivottiin.

”Rentoa loma-ajan touhuamista, käyntiä eri paikoissa, fiilistelyä kaupungilla, joukkuepelejä esim. (jalkapallo + muut pallopelit).”

Kysymykseen, mitä lapsen tai nuoren toiveita päivähoidon sisältöön on, oli vastauksena ulkoilua, uimista, mökkeilyä, kaupungille ostoksille menoa, retkiä, piirtämistä, elokuvia, ipadin käyttöä, aikuisen naisen tekemisiä, maikkaukset, käsityöt ja leipomista. Lelupäivän kerrottiin olevan tärkeä.

”Ei ”makoilua” sisällä, ulos, kaupungille...”

Kysyttäessä vanhemmilta muita toiveita, oli vastauksena hoitopaikan piha-alueen muutos. Huoltajan mukaan kengät ja vaatteet kärsivät asfaltti-, hiekka- ja kivipihasta. Lisäksi toivottiin että ikäjakauma olisi lapsen kanssa suhteellisen sama.

”Että Kamu-tupa toiminta jatkuu ja kehittyy... Toiminta on ollut hyvää.”

Yhteydenottoa tutkimuksen tiimoilta haluaa kolme huoltajaa ja yhteen voi ottaa yhteyttä, mikäli tarvetta esiintyy.

7.6 Vastaukset Nakkilan alueelta

Nakkilan kunnan asiakkaille lähetettiin kysely viidelle asiakkaalle. Vastauksia määräraikaan mennessä ei saapunut yhtään. Uusintakysely lähetettiin toukokuussa. Vastauksia saapui tämän jälkeen neljä kappaletta.

Vastausten perusteella yhdellä on ollut tarvetta koulujen loma-aikojen päivähoitoon. Lapsen loma-aikojen päivähoitopaikan nykyiseen järjestelyyn oltiin tyytyväisiä. Lapsen päivähoito oli järjestetty koululla ja huoltajat ovat tähän järjestelyyn olleet tyytyväisiä. Huoltajan mukaan lapsen tai nuoren mahdollisuus osallistua päivähoitoihin tasa-arvoisesti on huomioitu, sillä toiminnot ”räätälöidään” kaikille sopiviksi. Toimintakykyä huomioidaan mm. siten, että hoitopaikasta käydään paljon uimassa. Asiakslähtöisyys on huomioitu myös, sillä kaikilla on mahdollisuus osallistua toimintaan.

”Toiminnot ”räätälöidään” kaikille sopiviksi.”

Kysyttäessä koulujen loma-aikojen päivähoitotarvetta jatkossa, arveli yksi huoltaja että on tarvetta, yksi ei osannut vielä sanoa ja kahdella ei ole tarvetta päivähoitoon.

Kysymykseen, mitä huoltajat toivoivat loma-aikojen päivähoitoon sisältyvän, oli onkimista, pyöräilyä, uimista, liikuntaa, hyvää ruokaa, aurinkoa, ulkoilua ja pelejä. Kysyttäessä lapsen toiveita, oli vastauksena samoja asioita sekä lisäksi saman ikäisiä kavereita.

”Onkimista, pyöräilyä, uimista, hyvää ruokaa, aurinkoa, ulkoilua, pelejä.”

Kysyttäessä, mitä henkilökunnalta odotetaan, odotettiin heidän huomioivan kommunikoinnin yksilölliset tarpeet, sekä huomioitavan erilaisuuden samoilla säännöillä. Huoltajat eivät halunneet yhteydenottoa tutkimuksen tiimoilta.

”Erilaisuus yleensä, mutta silti samat säännöt. Ei kehitysvamma ole este esim. toisen kiusaamisen estämiseksi.”

7.7 Vastaukset kuntien kehitysvammahuollon edustajilta

Kehitysvammahuollon edustajia oli tässä tutkimuksessa viisi. Näistä viidestä kolme vastasi tutkimukseen. Kuntien edustajien mukaan kehitysvammaisille lapsille ja nuorille on järjestetty loma-aikojen päivähoitoa asumisyksikössä, koululla, toimintakeskuksessa sekä kunnan itsensä hankkimassa perhehoidossa.

Nykyiseen järjestelyyn kuntien edustajat olivat tyytyväisiä, mutta yksi edustajista vastasi että palvelujen järjestäminen on verrattavissa palapelin kokoamiseen.

Lasten mahdollisuus osallistumiseen päivähoitopaikan toimintoihin olivat kaikki sitä mieltä että osallisuus toteutuu. Vastaajien mielestä se näkyy siten että kesäajan hoito on toteutunut, valituksia ei ole tullut sekä tarvittavat tilat ja henkilökunta on järjestynyt. Yksi nimetty asumisyksikkö ei yhden vastaajan mielestä sovellu lapsille.

Asiakaslähtöisyys toteutuu kaikkien mielestä. Vastaajien mielestä se näkyy siinä että kesäkerhon vetäjät organisoivat tulijoiden tarpeet. Lisäksi vastattiin että kielteistä palautetta ei ole tullut.

”kesäkerhon vetäjät organisoivat kerhoin tulijoiden tarpeiden mukaan, tuttu ympäristö, tutut taksikyydit, vanhempien tuntemat ohjaajat.”

Päivähoitoon toivottiin sisältyvän asiakkaiden tarpeiden mukaan mukaista ohjattua ikätason toimintaa sekä perinteistä tarpeita huomioiden.

”Perinteiset: turvallisuutta, virikkeellisyttä, ravitsevaa ruokaa, hauskaa ja sopivantasoista leikkiä ja muuta puuhaa...”

Henkilökunnalta odotetaan ammattitaitoista palvelua sekä perehtyneisyyttä lastenhoitoon sekä kehitysvammahuoltoon perehtyneisyyttä. Vastaajat tiedostivat että asiakkaat tuntuvat olevan entistä haastavampia.

”Lastenhoitoon ja kehitysvammahoitoon perehtyneisyyttä, joustavuutta sekä mies- että naispuolisia henkilöitä.”

Kaikki kuntien vastaajat ilmoittivat kunnassa olevan tarvetta koulujen loma-aikoina päivähoitoon. Siitä kuinka monelle henkilölle tarvetta esiintyy, vaihteli suuresti. Vaihteluväli tarpeelle oli 1 – 10 henkilöä.

Toiveita päivähoitoon järjestämiseen kerrottiin olevan lähinnä heinäkuussa ja elokuun alkupuolella. Yhden kunnan edustaja ilmoitti että se järjestetään omana toimintana. Lisäksi ilmoitettiin että perhehoito on suhteellisen lähellä kotia ja tilapäinen perhehoito olisi tässä tapauksessa erittäin satunnaista ja epäsäännöllistä.

Kysyttäessä sitä, että toivotaanko kunnassa Satakunnan sairaanhoitopiirin Sosiaalipalveluiden Kamu-tuvan järjestävän päivähoitoa loma-aikoina, vastasivat kaikki ehkä. Yksi ilmoitti lisäksi, ettei osaa vielä sanoa. Ajankohta järjestämiselle olisi kesä- ja joululomalla. Pohdintana lisäksi oli kuljetuspalvelujen kohtuuttomuus.

”Valitettavasti keskitetyt palvelut ovat toisinaan luotu niin hankaliksi, että niitä on mahdoton järjestää ilman kohtuuttomia esim. kuljetuspalveluja.”

7.8 Vastausten yhteenveto

Vastausten yhteenvetona voidaan todeta että pääsääntöisesti oltiin tyytyväisiä kuntien järjestämiin päivähoitojärjestelyihin. Kaikki, jotka ovat tarvinneet päivähoitoa, ovat hoitoa saaneet. Pienillä paikkakunnilla oltiin hyvin tyytyväisiä päivähoitojärjestelyihin. Tyytymättömyyden syitä oli lähinnä informaation puute, lasten ikäeroa ei ole huomioitu sekä lisäksi myös heinäkuussa olisi ollut tarvetta päivähoitoon.

Päivähoidon tarvetta ilmoitti jatkossa olevan 28 asiakkaalla. Kaikki eivät osanneet vielä vastata tarpeesta. 27 toivoo järjestettävän päivähoitoa Kamu-tuvalla tai entisessä paikassa. Toiveita oli, varsinkin Porin perusturvan alueella, että mikäli päivähoito järjestetään Ulvilan Kamu-tuvalla, järjestetään myös kuljetus sinne.

Siitä huolimatta, että huoltajat ovat osin tyytyväisiä nykyiseen järjestelyyn, haluavat he muutosta loma-ajan päivähoitoon. Muutosta halutaan varsinkin siihen, että paikka olisi pysyvä ja henkilökunta vakio. Toiveita oli myös siitä, että aikuiset kehitysvammaiset henkilöt olisivat eri paikassa kuin lapset, informaatio kulkisi ja olisi joustavuutta päivähoitoajoissa.

Huoltajien toiveina päivähoidon sisältöön oli ulkoilua, lasten mahdollisuutta osallistumiseen, tasa-arvoista kohtelua, ohjattua toimintaa, retkiä sekä myös arkisia asioita. Lasten toiveet olivat samansuuntaiset kuin huoltajien toiveet, lisäksi vielä kavereiden kanssa oleilua. Vastausten perusteella oli myös ymmärretty se, että päivähoito on lasten vapaa-aikaa, jolloin voi olla hieman rennommin.

Henkilökunnalta odotettiin olevan ammattitaitoisia, myös autismsiosaamista toivottiin. Heidän odotetaan olevan läsnä ja aidosti kiinnostuneita lapsista ja työstään. Yksi tärkeimmistä asioista, mitä huoltajat painottivat, oli se, että informaatio huoltajien ja henkilökunnan välillä toimii.

Vastaukset osin tukivat sitä mitä vanhemmat ovat keskusteluissa kertoneet eli päivähoidon tarvetta esiintyy. Tarpeeseen on kuitenkin kuntien taholla vastattu, aivan kuten kehitysvammalain mukaan kuuluukin. Laki määrittelee että kehitysvammaiselle lapselle tai nuorelle on tarjottava kesä- ja loma-ajan hoitoa tarvetta vastaavalla tavalla. Kunnissa kaikki, jotka päivähoidon ovat tarvinneet, ovat sitä myös saaneet. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista antaa pohjan asiakaslähtöiselle toiminnalle. Sen mukaan lain tarkoituksena on edistää asiakaslähtöisyyttä ja asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun. Kunnalla on oikeus ratkaista missä hoitoa järjestetään ja miten, mutta asia pitää asiakaslain mukaan ratkaista asiakkaan edunmukaisesti.

7.9 Työryhmän kokoontumiset

Kehittämistyön toisessa vaiheessa työryhmä, joko koostui Rauman Kamu-tuvan työntekijöistä, kokoontui koulujen loma-aikojen päivähoidomallin kehittämisvaiheessa viisi kertaa. Tapaamiskerroilla käytiin lävitse asiakkaiden huoltajien saatuja päivähoidon järjestämisen kartoituskyselyn vastauksia ja pohdittiin niiden antamaa infoa. Lisäksi kehiteltiin lapsen toimintakyvyn kartoituslomake, suunniteltiin hoitopäivien kulkua kyselylomakkeiden vastauksia hyödyntäen, aikataulutusta sekä päivähoidon toimintoja. Työryhmä koki, että on tärkeää ja hyödyllistä olla yhteneväinen päivähoidomalli, jonka pohjalta päivähoidon järjestetään. Mallissa on myös tärkeää olla prosessikuvaus, jonka avulla henkilökunta tiedostaa prosessin kulun ja ymmärtää sen, että kaikilla prosessiin osallistuvilla on oma tärkeä tehtävänsä eli roolijako. Hyväksi tässä käytettiin Satakunnan sairaanhoitopiirin Sosiaalipalveluiden päivähoidon prosessia (Liite 4).

Kamu-tuvalle kehitetyn päivähoidomallin yhtenä tarkoituksena oli kehittää malli, joka toimii työntekijöiden perehdytysoppaana. Tässä hyödynnettiin jo ennestään Kamu-tuvalle laadittua ns. työkäytäntöopasta. Nyt kehitetyn oppaan avulla he voivat perehtyä työhönsä ja kehittää päivähoidopäivien kulkua sekä omaa työtänsä. Sosiaali- ja terveysministeriö sekä Työterveyslaitos tiedottavat, että pelkkä työtehtäviin perehdyttäminen ei nuorille riitä, vaan nuorelle tulee opettaa myös työpaikan tavat ja käytänteet. Nuorelle kerrottaessa muiden työntekijöiden työnkuva, on hänen hel-

pompi nähdä oma työ osana kokonaisuutta, jolloin tiedonhaun hankkiminen omaa työtä kohtaan madaltuu. Työpaikan yhteiset toimintatavat ja työturvallisuutta koskevat asiat on hyvä selvittää. Nuoren on myös tärkeää tietää, miten toimia, jos havaitsee vaaranpaikan työtehtävissä. (Sosiaali- ja terveysministeriön tiedote 11/2015, Työterveyslaitoksen www-sivut 2015.)

Työryhmä näki tärkeänä myös kehittää asiakkaan huoltajalle täytettäväksi selkeä, yksinkertainen kartoituslomake. Tavoitteena lomakkeelle oli, että se on helppo täyttää ja johon asiakkaan huoltajalta ei kulu runsaasti aikaa. Kartoituslomakkeen tavoitteena lisäksi oli se, että henkilökunta saa nopeasti ja tarkkaa tietoa lasten huoltajilta lapsen todellisesta toimintakyvystä ja taidoista.

8 PÄIVÄHOITOMALLI

Kehitysvammaisten lasten ja nuorten koulujen loma-aikojen päivähoitomalli on rakenteeltaan prosessinomainen, joita on prosessin yleinen kulku organisaatiossa, toimintakyvyn kartoitus ja ohjeistukset työntekijöille. Prosessissa on määriteltynä prosessin perustiedot (Taulukko 5), prosessin yleinen kulku (Kuva 5), sekä prosessin roolijaot (Taulukko 6). Lisäksi päivähoitomalliin kuuluu lapsen tai nuoren toimintakyvyn kartoituslomake (Liite 5) sekä ohjeistukset työntekijöille (Liite 6).

Prosessit ovat osa toimintajärjestelmää, missä niiden tehtävänä on kuvata organisaation toiminnan logiikka. Kamu-tuvan koulujen loma-aikojen päivähoidon prosessissa hyödynnetään Satakunnan sairaanhoitopiirin Sosiaalipalveluiden Päivähoito yksikössä käytettyä prosessia (Liite 4). Prosessikaavio löytyy Satakunnan sairaanhoitopiirin Sosiaalipalveluiden laatukäsikirjasta. Prosessit kuvaavat toimintojen sarjaa, minkä avulla saavutetaan organisaation tulokset. Prosessin perustiedoissa tyypillisesti nimitetään prosessin nimi, tarkoitus sekä prosessin vastaava tai omistaja, alku ja loppu sekä mittarit. (Taulukko 5).

Prosessia mallintaessa on otettava huomioon se, että prosessin on oltava selkeä ja looginen kokonaisuus, joka alkaa asiakkaasta ja päättyy asiakkaaseen. Työvaiheet tehdään luonnollisessa järjestyksessä, suoritusta mitataan ja prosessi pyritään saamaan sujuvaksi ja selkeäksi. (Martinsuo & Blomqvist 2010, 14 – 15.) Prosessi kuvataan johdonmukaisesti ja yksinkertaisesti oleelliseen keskittyen. (Kuva 5, Liite 4). Kun prosessi on kuvattu, sen mukaan toimitaan. Kuvaukseen on syytä liittää esim. viittaukset työohjeisiin. (Martinsuo & Blomqvist 2010, 14 – 15.)

Taulukko 5. Kamu-tuvan päivähoiton prosessin perustiedot

Prosessin nimi	Koulujen loma-aikojen päivähoito Kamu-tuvalla
Tarkoitus	Tarjota koulujen loma-aikoina päivähoitoa kotona asuville kehitysvammaisille lapsille ja nuorille.
Prosessivastaava	Vastaava ohjaaja
Prosessin alku	Esiintyvä tarve koulujen loma-aikoina päivähoitoon Kamu-tuvalle
Prosessin loppu	Palvelun päätyminen
Asiakas	- Käyttäjäasiakkaat: kehitysvammaisille, oppimisessa, ymmärtämisessä, kommunikoinnissa ja toiminnan ohjauksessa apua tarvitsevat - Tilaaja-asiakkaat: esim. kunnat
Asiakastarpeet ja vaatimukset	Tuki, ohjaus, vertaistuki, hoito, käytännön apu vapaa-ajan vietossa
Prosessin tavoitteet	Tyytyväinen päivähoiton asiakas
Prosessin mittarit	- Asiakasvirta - saapuneet palautteet ja reklamaatiot
Keskeiset resurssit	- Moniammatillinen henkilökunta - Asianmukaiset tilat
Prosessin kehittämismenetelmät	- Koulutus - Perehdytys - Työpaikkapalaverit - Työryhmäkokoukset

Prosessi lähtee liikkeelle asiakkaan tarpeesta palveluun. Prosessin liikkeelle lähdön jälkeen eri tahot hoitavat prosessin vaiheet asiakkaan tarpeesta, päivähoidon päättymiseen ja laskuttamiseen. Jokaisella taholla on oma roolinsa prosessin aikana. Taulukossa 6. on esitetty prosessin roolijako sekä työtehtävät eri rooleille.

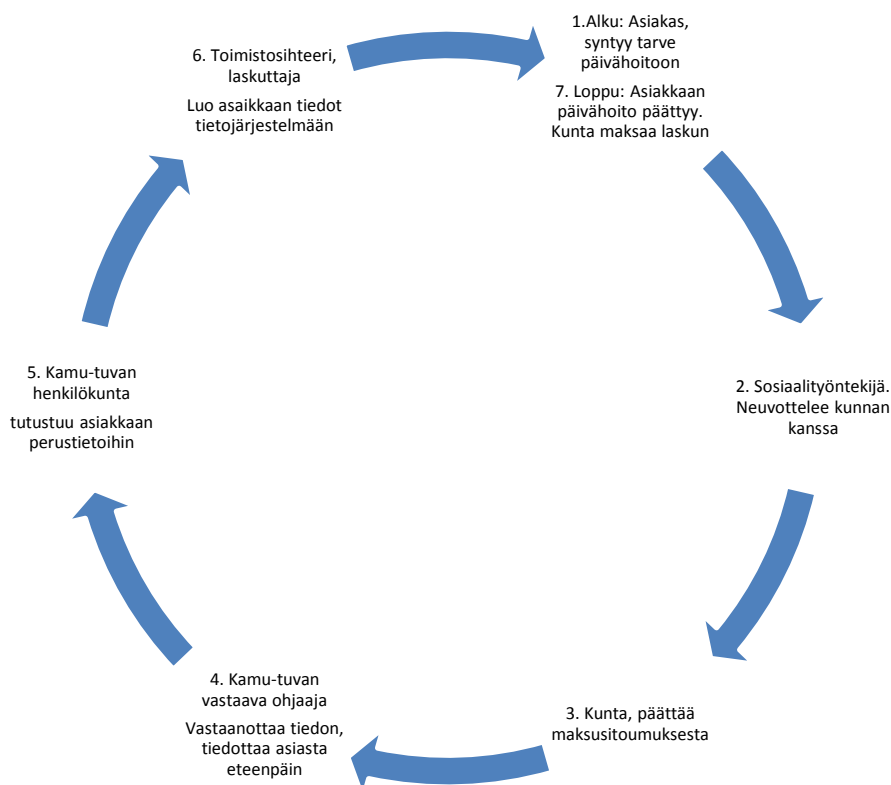
Taulukko 6. Kamu-tuvan prosessin roolijako

1. Asiakas - Syntyy tarve päivähoidon - Vastaanottaa tiedon päätöksestä sekä paikan vastaanottamisesta - Valmistautuu päivähoidon tuloon - Päivähoidon toteutuminen - Päivähoidon päättymisen	2. Sosiaalityöntekijä - Arvioi soveltuvuuden ja on yhteydessä vastaavaan ohjaajaan. - Neuvottelee kunnan kanssa. - Tallentaa tiedot ja ilmoittaa yksikköön. - Laatii Eho:n.	3. Kamu-tuvan vastaava ohjaaja - Arvioi ja huolehtii tarvittavat resurssit - Vastaanottaa tiedon - Hankkii perustiedot - Tiedottaa käytännön järjestelyistä yhdessä henkilöstön kanssa - Suorittaa laskutuksen
4. Kunta - Päättää maksusitoumuksesta - Vastaanottaa tiedon Eho-päätöksestä - Maksaa käyttöpäivien mukaan.	5. Kamu-tuvan henkilökunta - Tutustuvat asiakkaan perustietoihin - Vastaanottavat asiakkaan - Tekevät kirjaukset asiakastietojärjestelmään - Tarkistavat lääkehoidon - Toteuttavat päiväohjelman - Osallistuvat Kamu-tuvan ulkopuoliseen toimintaan - Mahdollistavat asiakkaan osallistumisen	6. Toimistosihteeri ja laskuttaja - Toimistosihteeri luo uuden asiakkaan tiedot asiakastietojärjestelmään - Laskuttaja laatii laskut asiakastietojärjestelmän perusteella.

8.1 Päivähoito prosessin kulku Kamu-tuvalla

Kamu-tuvan päivähoidon prosessin kulku (Kuva 5) etenee seuraavasti:

1. Asiakkaalla syntyy tarve koulujen loma-aikojen päivähoidon Kamu-tuvalle.
2. Satakunnan sairaanhoitopiirin Sosiaalipalveluiden sosiaalityöntekijöihin otetaan yhteys ja he neuvottelevat kunnan kehitysvammahuollosta vastaavan kanssa asiakkaan tarpeesta. Sosiaalityöntekijä konsultoi myös Kamu-tuvan vastaavaa ohjaajaa.
3. Kunta päättää maksusitoumuksesta ja ilmoittaa siitä Sosiaalipalveluiden sosiaalityöntekijälle ja asiakkaalle.
4. Kamu-tuvan vastaava ohjaaja saa myös tiedon. Hän tiedottaa asiasta henkilökunnalle ja yhdessä he arvioivat ja huolehtivat tarvittavat resurssit, sekä hankkivat perustiedot asiakkaasta. Asiakkaalle on ilmoitettu päätöksestä ja hän valmistautuu päivähoidon tuloon. Kamu-tuvan työntekijät yhdessä vastaavan ohjaajan kanssa tiedottavat käytännön järjestelyistä asiakkaalle. He antavat asiakkaan huoltajalle myös täytettäväksi toimintakyky kartoituslomakkeen, joka on täytettävä huolellisesti ennen lapsen tuloa päivähoidon.
5. Työntekijät tutustuvat asiakkaan perustietoihin. Sosiaalityöntekijä tallentaa asiakkaan tiedot ja laatii Eho:n eli erityishuolto-ohjelman, jonka hän lähettää kuntaan.
6. Toimistos sihteeri luo uuden asiakkaan tiedot asiakastietojärjestelmään. Päivähoidon toteutuessa Kamu-tuvan henkilökunta ottaa vastaan asiakkaan ja tarkistaa lääkeshoidon tarpeen sekä muut tärkeät tiedot. Asiakkaalla toteutuu päivähoito Kamu-tuvan päiväohjelman mukaisesti.
7. Päivähoitopäivien päättymisen jälkeen vastaava ohjaaja suorittaa laskutuksen käyttöpäivien mukaan ja laskuttaja laatii laskut asiakastietojärjestelmän perusteella ja lähettää sen kuntaan, joka maksaa laskun.

Kuva 5. Kamu-tuvan prosessin kulku

8.2 Kamu-tuvan päivähoitoon tulevan asiakkaan toimintakyvyn kartoituslomake

Yhtenä osa-alueena päivähoitomalliin oli kehittää päivähoitoon soveltuva asiakkaan kartoitus- / haastattelulomake (Liite 5), josta saa selville asiakkaan perustiedot sekä toimintakyvyn. Lomakkeen täyttää huoltaja tai muu henkilö, jonka luona asiakas asuu ja joka tietää lapsesta paljon.

Lomakkeen kohta 1. Asiakkaan perustiedot

Kartoituslomakkeen alussa on asiakkaan perustiedot eli nimi, syntymäaika, vanhempien / huoltajien nimet, osoitteet ja puhelinnumerot sekä sisarukset ja se, kuka on pääasiallinen huoltaja. Nykypäivänä kun moni vanhempi asuu erillään, on tärkeää tietää, kumpi huoltajista on pääasiallinen huoltaja.

Kohta 2. Terveystila

Terveystilassa kysytään diagnoosia, lääkitystä sekä lääkitysannosta ja mahdolliset allergiat. Huoltajien pyydetään kirjaamaan lääkkeen nimi ja annostus. Kartoituksessa kysytään myös, huolehtiiko lapsi itse lääkityksestään ja kuinka paljon hän itse tietää siitä.

Kohta 3. Itsestä huolehtiminen / arkiasiat

Itsestä huolehtimisesta ja arkiasioista varmistetaan kysymällä tunnistaako lapsi lähiomaisen, saattaako lähteä vieraan ihmisen mukaan. Liikenne on yksi vaaratekijä, joten myös liikenteessä kulkemisen taitoa on tärkeä kartoittaa. Lisäksi kartoitetaan arkiasioden suoriutumisen taitoa.

Kohta 4. Päivähoitoon saapuminen ja päivähoidosta lähteminen

Päivähoidon tarpeen kyselyssä tarpeen on saada tietoon, milloin on suurin tarve sekä mihin kellonaikoihin tarve päivähoidolle on. Tässä kohdassa tärkeää on myös tietää, kuka tuo, sekä kuka hakee ja millä asiakas tulee.

Kohta 5. Lapsen / nuoren mielenkiinnon kohteet

Kartoitetaan mielenkiinnon kohteita ja toiveita toimintojen suhteen. Lisäksi kartoitetaan mahdolliset epämiellyttävät asiat sekä pelot. Huoltajien näkemys pelon voittamiseksi on myös tärkeää saada selville.

Kohta 6 - 8. Wc:ssä asiointi, pukeutuminen ja ruokaileminen

Kartoitetaan päivittäisiä toimintoja sekä avuntarpeita. Lomakkeessa kysytään mm. ruokailuun liittyviä rajoitteita sekä sitä onko ruuan koostumuksella väliä. Varsinkin autismikirjon henkilöillä saattaa olla rajoituksia ruuan koostumuksessa sekä esillepanossa. Heidän ruoka-annoksessa esim. kastiketta ei välttämättä saa sekoittaa muun ruuan joukkoon. Kaikki eivät myöskään kykene pureskelemaan ruokaansa.

Kohta 9 - 10. Motoriikka, peli ja leikki

Lomakkeessa pyydetään huoltajia kertomaan lapsen motoriikasta tarkemmin. Vaihtoehtoina annetaan liikunta, kömpelyys / ketteryys, välineiden hallinta, liikkumisen perustaitojen hallinta. Käsien taidoista pyydetään huoltajia kertomaan lapsen piirtämisestä, leikkaamisesta, kirjoittamisesta, käden ja sormien näppäryydestä. Pelit ja

leikit kohdassa kartoitetaan kykeneekö esim. leikkimään kaverin kanssa tai yksin, sekä tarvitseeko aikuista mukana leikeissä.

Kohta 11. Sosiaalisuus, vuorovaikutus ja käyttäytyminen

Kartoitetaan lapsen käyttäytymispiirteitä. Sosiaalisen tilan säilyttäminen eli itsen ja muiden välisen etäisyyden tiedostaminen ja säilyttäminen asia- ja kulttuuriyhteyteen sekä sosiaaliseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Kartoitetaan tunteiden ja mielialojen sekä kielellisen ja fyysisen aggressiivisuuden sääteleminen vuorovaikutussuhteissa toisiin henkilöihin asiayhteyteen ja sosiaaliseen tilanteeseen sopivalla tavalla.

Kohta 12. Kommunikaatio

Kartoitetaan lapsen käyttämiä kommunikaatiokeinoja.

Kohta 13. Kognitiiviset taidot

Lomakkeessa kysytään kognitiivisten taitojen osalta sitä, onko lapsella hyvä päättelykyky, toimiiko loogisesti, onko ajattelu loogista, onko ongelmanratkaisukykyä sekä pyydetään huoltajia kertomaan lisää kognitiivisista taidoista.

Kohta 14. Aistitoiminta

Kartoitetaan eri aistien toimintaa sekä poikkeavuuksia.

8.3 Ohjeistukset työntekijöille

Kehitetyn päivähoitomallin yhtenä osana oli kehittää työntekijöille perehdytysopas (Liite 6), jonka avulla uudenkin työntekijän on helppo sisäistää Kamu-tuvan toiminta, työtehtävät sekä sen, mitä pitää huomioida päivähoidon aikana ja ennen sitä. Ohjeistuksessa käsitellään Kamu-tuvan arvot, laatutavoitteet, asiakaslähtöisyyden sekä osallisuuden, saavutettavuuden ja esteettömyyden. Kamu-tuvan päivähoidon prosessi sekä siihen liittyvät roolijaot ovat luokiteltuna, sillä on tärkeää, että henkilöstö tietää ja tuntee prosessien kulun ja roolijaot. Tärkeää on myös tiedostaa vastuualueet ja työtehtävät.

Yksi ohjeistuksista on myös päivästrukturi Kamu-tuvalla, sen järjestäminen ja esittäminen se kuvilla, sekä ohjeistus kommunikaatiokuvien käytöstä Kamu-tuvalla. Mikäli lapsi sairastuu, on hyvä tietää miten siinä tapauksessa toimitaan. Kuljetus päivähoidon ja kuljetus päivähoiton aikana, on asioista, jotka ovat myös ohjeistettuna. Erityisen tärkeää on, että henkilökunnalla on tietoa lapsen tulosta päivähoidon, sekä myös lähdöstä. Mikäli näihin tulee muutoksia, pitää olla tieto siitä, miten toimia. Lisäksi ohjeistetaan yleisasioita, laatutavoitteiden mukaisten toimintojen kirjaamista, sekä ohjeistukset tiedottamisesta vastaavalle ohjaajalle ja muulle työyhteisölle.

8.4 Päivähoitomallin pilotointi ja arviointi

Kesäkuussa 2014 asiakkaiden huoltajien vastausten saapumisen jälkeen, vastaukset analysoitiin. Tämän jälkeen loma-aikojen päivähoiton järjestämisen mahdollisuudesta markkinoitiin kunnille, joilla tarvetta sen järjestämiseen esiintyi. Tuli ilmi, että tarvetta on Raumalla, Kankaanpäässä sekä Porissa. Mahdollisesta asiakkaiden tulosta päivähoidon keskusteltiin kuntien kehitysvammapalveluiden vastaavien henkilöiden kanssa. Keskusteluun osallistui vastaava ohjaaja sekä Sosiaalipalveluiden sosiaalityöntekijä.

Päivähoitomalli pilotoitiin kesällä 2014 ja päivähoito on toteutunut pienimuotoisesti Kankaanpään Kamu-tuvalla kesällä 2014. Kankaanpään Kamu-tuvalla järjestettiin vuonna 2014 kesällä kesäleiri, eli samoihin aikoihin kun tarve kahdelle lapselle päivähoidon ilmaantui. Pohdintojen jälkeen tultiin siihen tulokseen, että lapset osallistuvat leirille päiväkävijöinä, ja ovat näin päivähoiton asiakkaina. Kuntaa laskutetaan näistä päivistä päivähoitopäivän hinnoittelun mukaan, ei leirihinnoittelun mukaan. Perheille näistä päivien järjestelystä ei koidu maksua, kuten ei päivähoitosta kuulu.

Asiakkaat olivat ennestään tuttuja henkilökunnalle, joten asiakkaan toimintakyvyn kartoituslomaketta ei nähty tarpeelliseksi täyttää. Henkilökunnan ohjeistuksia käytettiin niiltä osin kun oli tarpeellista, sillä lapset kuitenkin osallistuivat leirikävijöiden ohella leiripäivien ohjelmaan ja muu ohjeistus oli henkilökunnalle jo tuttu. Päivähoidon saapuminen ja prosessin kulku (Kuva 5, sivulla 57) asiakkaan tarpeesta – palvelun päättymiseen toteutui päivähoitoprosessin mukaisesti. Tahot, prosessin roolijaon

(Taulukko 6, sivulla 55) mukaisesti, olivat mukana prosessissa siten kun omat rooli- jaot ovat määriteltynä. Kankaanpään Kamu-tuvan asiakkaiden sekä henkilökunnan kokemuksista ei ole tehty kehitetyn mallin toteutumisen arviointia. Kokonaisuudessaan päivähoitojärjestely oli kuitenkin onnistunut, sillä tarve päivähoitoon oli näillä lapsilla suuri. Myöskään kunnan kehitysvammahuollosta vastaavan ei tarvinnut etsiä toista päivähoitopaikkaa kyseisille lapsille. Jatkossa markkinoidaan ja informoidaan kehitysvammapalveluiden vastaavaa siitä, että Kamu-tuvalla on kaikki edellytykset päivähoiton järjestämiseen ja kaikki tarvittavat seikat on huomioitu ja suunniteltu jo etukäteen. Päivähoitoa on mahdollisuus järjestää jokaisena koulujen loma-aikojen jaksaina.

Rauman Kamu-tuvalla kävi jo ennestään muutamia asiakkaita päivähoidossa. Kävijöitä olivat he, jotka käyvät iltapäivähoidossa koulujen lukuvuoden aikana. Päivähoiton järjestämisen mallia, joka olisi henkilökuntaa ohjeistanut, ei ole aiemmin ollut. Rauman alueella esiintyi päivähoiton tarvetta kahdelle uudelle asiakkaalle, jotka eivät käy Rauman Kamu-tuvan iltapäivähoidossa.

Päivähoitomallin pilotointiin Rauman Kamu-tuvalla osallistui siis kaksi uutta asiakasta kesällä 2014. Rauman Kamu-tuvan päivähoiton järjestämisessä päivähoiton prosessi kulki siten kun prosessikulussa on määritelty. Näiden asiakkaiden kohdalla ei asiakkaan toimintakyvyn kartoituslomaketta kuitenkaan käytetty. Toisen asiakkaan kohdalla huoltajat toivat paljon muuta tietoa lapsesta, joten lomakkeen täyttöä ei nähty tarpeelliseksi täyttää. Toisen lapsen kohdalla ei myöskään täytetty lomaketta, koska hänet tunnettiin Kamu-tuvan tilapäishoidon kävijänä. Perehdytysopas oli käytössä niiltä osin kun oli tarvetta. Henkilökunta tarvittaessa tarkasti toimintaohjeita ja – tapoja ohjeistuksista. Henkilökunnan mielestä ohjeistukset sekä prosessin kulun tietäminen helpotti omaa työskentelyä, sillä näin heillä oli tieto siitä, mitkä asiat kuuluvat millekin taholle järjestää. Jatkossa Rauman kehitysvammapalveluista vastaavalle taholle kerrotaan päivähoiton järjestämisen mahdollisuudesta koulujen loma-aikoina hyvissä ajoin.

Porin perusturvan alueella oltiin kiinnostuneita päivähoiton järjestämisestä, sillä asiakkaiden vastausten perusteella tarvetta olisi tähän ollut. Päivähoiton järjestämistä Ulvilan Kamu-tuvalla kyseltiin järjestettäväksi elokuun alkupuolelle viikoksi, noin

viidelle asiakkaalle. Kyselyä tällöin tuli myös asiakkaiden matkojen järjestämisestä Ulvilan Kamu-tuvalle. Porin kehitysvammahuollon edustajat löysivät kuitenkin toisen järjestämisen vaihtoehdon Porissa, joten Ulvilan Kamu-tuvalla ei kesällä 2014 järjestetty päivähoitoa.

Jotta saataisiin asiakkaan toimintakyvyn kartoituslomakkeen käytöstä arviota / mielipidettä, annettiin se täytettäväksi yhdelle Kamu-tuvan asiakkaan huoltajalle ja pyydettiin häneltä siitä palautetta. Häneltä tuli seuraavat palautteet:

- ”Hyvä, kunhan ei tarte joka viikko täyttää
- Muutama tyhmä kysymys loppupäässä
- Aika monta kysymystä
- Muutamaan joutui vastaamaan kyllä ja ei
- Ei olis tullut mieleenkään, että tommostakin kysytään
- Ei ol tietoo onko koulussa opetettu viittomia
- Ei voi tietää lomiaan etukäteen montaa kuukautta, ei voi välttämättä tietää loma-aikojen hoidon tarvetta kovinkaan aikaisin.”

Huoltaja ei kokenut kartoituslomakkeen täyttöä vaikeaksi ja oli sitä mieltä, että hyvä kun tuollainen on. Häneltä meni aikaa lomakkeen täyttämiseen 20 minuuttia. Palautteen jälkeen kartoituslomaketta muokattiin jälleen parempaan suuntaan.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Kehittämistyö oli kolmivaiheinen ja johtopäätöksenä voidaan todeta että päivähoitomallin prosessien vaiheet, vaiheiden toteutumisen myötä koettiin tarpeelliseksi. Kiinnostusta päivähoidon järjestämiseen esiintyi sekä kehitysvammapalveluista vastaavien että asiakkaiden huoltajien taholta. Kiinnostus huoltajien taholta esiintyi siitä huolimatta, että palvelujen tarpeeseen kunnissa on vastattu, aivan kuten kehitysvammalain mukaan kuuluukin. Sen mukaan kehitysvammaiselle lapselle ja nuorelle tulee

tarjota kesä- ja loma-ajan hoitoa tarvetta vastaavalla tavalla. (Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 1977/519)

Ensimmäisessä kehittämistehtävässä kyselylomakkeiden avulla selvitettiin koulujen loma-aikoina järjestettävän päivähoidon todellista tarvetta kehitysvammaisille lapsille ja nuorille. Tarkoituksena oli saada kyselyn avulla selville järjestämisen todellinen tila, toiveita sen järjestämiseen sekä saada selville nykyisessä päivähoidossa asiakaslähtöisyyden, osallistumisen sekä vaikuttamisen mahdollisuuden toteutuminen ja näin löytää muutostarpeiden kohteet, joita voi päivähoiton sisältöä suunnitellessa hyödyntää. Tiedonkeruu toteutettiin postikyselyllä, joka osoittautui vaivattomaksi ja toimivaksi tiedonkeruumenetelmäksi. Vastausprosentti kyselyihin oli 67 %, mikä on varsin kattava.

Vastausten perusteella todettiin että eri paikkakuntien Kamu-tupien käyttäjien tarpeet ovat erilaisia ja kunnissa on tarpeet järjestetty eri tavoin. Pienemmillä paikkakunnilla, eli Nakkilassa ja Eurajoella, oltiin hyvin tyytyväisiä sen hetkisiin palveluihin, eikä tarpeiden muutosta esiintynyt. Suuremmilla paikkakunnilla esille nousi se, että vaikka pääsääntöisesti oltiin tyytyväisiä, oli taustalla kuitenkin tyytymättömyyttä. Eniten tarvetta muutoksiin koettiin Pohjois-Satakunnan sekä Porin perusturvan alueella, joissa suurin osa asiakkaiden huoltajista haluaisi Kamu-tuvan järjestävän koulujen loma-aikojen päivähoitoa. Muutoksia haluttiin varsinkin siinä, että hoitopaikat olisivat pysyvät, informaatio kulkisi henkilökunnan ja perheiden välillä ja hoitopaikassa olisi saman ikäisiä. Asiakaslähtöisyys, osallistumisen sekä vaikuttamisen mahdollisuuden toteutuminen useampien vastaajien mielestä toteutui nykyään hyvin. Kaikki vastaajat eivät osanneet sanoa tai eivät tietäneet sen toteutumista. Porin perusturvan alueen asiakkaiden huoltajilla nousi voimakkaasti esille mahdolliset kuljetukset Ulvilan Kamu-tuvalle, mikäli päivähoitoa järjestettäisiin siellä. Kuljetus onkin huomiotava palvelua järjestettäessä, sillä erityishuoltoa saavalla lapsella tai nuorella on kehitysvammalain mukaan oikeus saada maksutta kuljetukset, jotka ovat erityishuollon saamiseksi välttämättömiä. Kustannusten korvaus on erityishuoltopiirin kuntainliiton tai erityishuoltoa järjestävän kunnan vastuulla (Kehitysvammaisten Tukiliitto ry:n www-sivut 2014.)

Kehittämistyön ensimmäisen vaiheen kyselyssä ei selvitetty sitä, ovatko huoltajat esittäneet omia toiveitaan loma-aikojen päivähoidon järjestämistä tai ovatko he esittäneet toiveita mahdollisista palvelutuottajista. Kunta kuitenkin ratkaisee missä hoitoa järjestetään ja miten, mutta asiakaslain mukaan asia on ratkaistava asiakkaan edunmukaisesti ja otettava toiveet huomioon. (Kehitysvammaisten Tukiliitto ry:n [www-sivut](#) 2014). Kyselylomakkeet olivat kattavat ja antoivat vastauksen niihin asioihin, joihin oli sillä hetkellä vastauksen tarvetta. Kysymysten lisäksi olisi ollut hyvä kysyä vielä edellä mainittua, eli ovatko vanhemmat esittäneet omia toiveita päivähoidon järjestymiseen tai onko heidän toiveita kuunneltu ja onko niitä otettu huomioon.

Toisen kehittämistehtävän vaiheessa Kamu-tuvan nimetty työryhmä kehitti päivähoidomallin, jossa osatavoitteena oli luoda henkilöstölle perehdytysopas sekä luoda kartoituslomake, jonka kehitysvammaisen lapsen tai nuoren, joka osallistuu loma-aikojen päivähoidon, huoltaja täyttää. Näiden lisäksi kehitettiin päivähoidon prosessi, jossa oli huomioitu prosessin perustiedot, prosessin kulku sekä rooli- jaot. Prosessissa on huomioitavaa että se on selkeä ja looginen kokonaisuus. Se alkaa aina asiakkaasta ja päättyy asiakkaaseen, työvaiheet tehdään järjestyksessä ja sitä voidaan mitata. (Martinsuo & Blomqvist 2010, 14 – 15.)

Lopputuloksena toisen vaiheen kehittämistehtävän arvioinnista työryhmä oli sitä mieltä että päivähoidon järjestämisen prosessimalli on toimiva, sillä on tärkeää, että prosessi on kuvattuna ja työnjako on määriteltynä. Työryhmän mielestä ohjeistukset, joita voi nimittää myös perehdytykseksi, ovat hyvät varsinkin uusia ja nuoria työntekijöitä ajatellen. Oppaasta saa selvän kuvan siitä, mikä Kamu-tupa on ja mitä Kamu-tupapäivien aikana on otettava huomioon. Perehdyttäminen kaikkiin työhön liittyviin osa-alueisiin sekä perustyöhön opastaminen on tärkeää, varsinkin nuoria työntekijöitä ajatellen, sillä kuten Sosiaali- ja terveysministeriö tiedottaa, niin pelkkä työtehtäviin perehdyttäminen ei nuorille riitä, vaan nuorelle tulee opettaa myös työpaikan tavat ja käytänteet. Työpaikan yhteiset toimintatavat on myös syytä tietää ja oma työ tiedostetaan paremmin silloin, kun on tiedossa myös muiden työnkuva. (Sosiaali- ja terveysministeriön tiedote 11/2015, Työterveyslaitoksen [www-sivut](#) 2015.)

Kolmannen kehittämistehtävän vaiheen tarkoituksena oli pilotoida ja arvioida päivähoitomallin toimivuutta sen alkuvaiheilta. Malli pilotoitiin kesällä 2014 Kankaanpään sekä Rauman Kamu-tuvalla. Prosessi kulki määritellyn prosessikulun mukaisesti. Prosessi alkoi siitä kun asiakkaalle nousi tarve Kamu-tuvan päivähoitoon. Tällöin sosiaalityöntekijään otettiin yhteys ja hän neuvotteli kunnan kehitysvammahuollosta vastaavan kanssa, joka myönsi maksusitoumuksen Kamu-tuvan päivähoitoon. Kamu-tuvan vastaava ohjaaja sai tiedon ja hän tiedotti asiasta eteenpäin. Henkilökunta tutustui asiakkaan perustietoihin, toimistotyöntekijä kirjasi asiakkaan tietojärjestelmään ja asiakkaan päivähoito toteutui. Työnjako päivähoitomallin prosessin aikana oli kaikille selvä ja prosessi kulki määritellyn prosessin kulun mukaisesti. Se toteutui aivan kuten Martinsuo & Blomqvist 2010 kirjoittavat eli prosessin on oltava selkeä ja looginen kokonaisuus, joka alkaa asiakkaasta ja päättyy asiakkaaseen. (Martinsuo & Blomqvist 2010, 14 – 15).

Yhteenvedona prosessin arvioinnissa voidaan todeta, että projekti kaikkine vaiheineen onnistui hyvin, vaikka pilotointi olikin pienimuotoista. Tavoitteet ja toimenpiteet olivat selkeät. Kohderyhmä oli tarkkaan määritelty ja huomioitu. Työnjako prosessin aikana oli selvä kaikille tekijöille. Viestintä tapahtui luonnollisesti kyselylomakkeen avulla kartoitusta tehdessä, sekä Satakunnan sairaanhoitopiirin Sosiaalipalveluiden sosiaalityöntekijöiden viemänä tietona kunnille.

Tämän opinnäytetyön arvioinnin johtopäätöksenä todettiin että kehittämistyöhön meni aikaa, mutta se oli mielenkiintoista, opettavaista ja henkilöstöä sekä toimintaa kehittävää. Päivähoitomallin kehittämismenetelmänä käytettiin kehittävän työntutkimuksen sovellusta. Siinä lähestymistapa on osallistava, jossa työntekijät analysoivat ja muuttavat omaa työtään. Kehittävä työntutkimus ei tuota ratkaisuja valmiina, vaan työyhteisön sisällä muokkaa välineitä uusien mallien suunnitteluun (Engeström 1995, 11–12.) Tässä kehittämistyössä tekijänä oli hoitohenkilökunta ja kohteena oli asiakas. Välineinä oli Kamu-tupa, päivähoito, haastattelulomakkeet ja – tulokset. Tuloksena syntyi päivähoidon järjestämisen malli. Toimintakonseptien kehittäminen edellyttää ekspansiivista oppimista, jonka tunnuspiirre on että oppimisen kohteena on kokonainen toimintajärjestelmä ja sen laadullinen muutos. Oppimisprosessi on pitkäkestoinen tapahtuma. Tavoitteisia tekoja voi luonnehtia nuolen avulla. Niillä on selvä alku- ja loppupiste. (Engeström 1998, 87–88.)

Kehittämistyö oli ajoittain hankala, koska työ oli kolmivaiheinen. Kehittämistyössä auttoi se, että aikatauluttajana ja projektin jäsentäjänä ohjasi ekspansiivisen oppimisen sykli. Silloin kun itselle tuli eri vaiheiden kanssa epävarmuutta, auttoi ja ohjasi toimintaani ekspansiivisen oppimisen sykli. Katselin ja kertosin epävarmoissa tilanteissa syklin kuviota ja peilasin sitä omaan työhöni. Ensimmäisenä syklin vaiheena oli tarvetila, jossa ilmeni tyytymättömyyttä. Tämän jälkeen oli tarpeen selvittämistä, ja päivähoitomallin kehittämistä ja mallintamista. Lopuksi oli päivähoitomallin pilotointia ja arviointia. Koko projektin ajan suoritettiin kehittämisen rinnalla myös arviointia ja arvioinnin johdosta mallia paranneltiin.

Päivähoitomallia ja lainsäädäntöä pohdittaessa voidaan todeta että pohjoismaissa on kehitysvammaisten lasten päivähoidon tarve huomioitu hyvin ja yhteisiä lainsäädännön piirteitä löytyy siis kaikista pohjoismaista. Ruotsissa on (LSS) laki henkilöille, joilla on pysyviä toiminnan rajoitteita. Sen mukaan koululla on velvollisuus järjestää palvelu, siten kun tarvetta esiintyy. Lapsilla on oikeus myös henkilökohtaiseen avustajaan loma-aikoina. Norjassa ei ole lainsäädäntöä vammaisten oikeudesta päivähoitoon koulujen loma-aikoina. Vammaisilla lapsilla on kuitenkin samat oikeudet kuin muillakin lapsilla. Jos lapsi tarvitsee paljon tukea, voivat vanhemmat hakea henkilökohtaista avustajaa. Lapsilla on oikeus lepoon, vapaa-aikaan ja vapaa-aikojen iän mukaisiin toimintoihin, aivan kuten Kamu-tuvan päivähoitossa on huomioitu, eli leikkimistä ja pelaamista aikuisen valvonnassa. Islannissa ja Tanskassa päivähoitopaikat ovat kaikkien lasten käytettävissä. Tanskassa, kuten myös Kamu-tuvan asiakkaiden kohdalla, sosiaalityöntekijä yhdessä alan ammattilaisen kanssa etsii parhainta ratkaisua lapselle, kokonaisuuden huomioiden.

Haasteena kehittämistyössä oli kiire, sillä työ pääsi varsinaisesti alkuun vasta lupien saapumisen jälkeen maalis- ja huhtikuun vaihteessa. Tällöin ei jäänyt aikaa selvittää kaikkia esille tulleita asioita, kuten esim. mahdollisia asiakkaan matkajärjestelyjä Porista – Ulvilaan, mikä nousi yhdeksi selvityksen aiheeksi asiakkaiden vastauksista. Jatkossa onkin syytä tarkkaan pohtia kuljetuksen järjestyminen kaikkia osapuolia tyydyttävällä tavalla. Kiire aiheutti myös sen, että syys- ja joulukuussa ei markkinoitu mahdollista mahdollisuutta järjestää näiden lomien aikana päivähoitoa.

Olen vastaavana ohjaajana saanut olla etuoikeutettuna kehittämässä tätä kehittämiss-työtä. Sen, että mahdollista päivähoidon järjestämistä loma-aikoina muulloinkin kuin kesällä ei markkinoitu, oli yhtenä osasyynä kiireen lisäksi se, että olin loppuvuonna 2014 opintovapaalla kaksi kuukautta. En ymmärtänyt siirtää mahdollista kehittämis-toimintaa toiselle työntekijälle. Näin ollen ei ollut vastuuhenkilöä nimettynä, joka olisi ottanut vastuun asian eteenpäin viemisestä.

Vuonna 2015 keväällä, hyvissä ajoin ennen kesää, lähetetään uudet tiedonannot päi-vähoidon järjestämisen mahdollisuudesta kuntien kehitysvammapalveluista vastaa-ville. Jatkossa kerrotaan myös muidenkin kuin kesälomien loma-aikojen päivähoidon järjestämisen mahdollisuudesta. Päivähoidon sisältöä suunnitellaan ja kehitellään edelleenkin niin, että se on laadukasta, asiakaslähtöistä, asiakkailta on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa päivien sisältöön. Kehitetyn päivähoitomallin prosessi on hel-posti siirrettävissä ja hyödynnettävissä kaikkialla, missä uutta tuotetta kehitetään. Kamu-tuvan prosessi, kartoituslomakkeet sekä ohjeistukset, joita nyt kehitettiin, hyödynnetään myös Kamu-tuvan leiritoiminnassa. Kehitteillä ja pohdinnassa on myös muu kuin loma-aikojen päivähoito Kamu-tuvalla, joten mikäli muu hoito toteu-tuu, on malli helposti käyttöön otettavissa myös silloin.

Kehittämisessä on aina tärkeää se, että myös johto sitoutuu kehittämiseen. Tässä ke-hittämistyössä Satakunnan sairaanhoitopiirin Sosiaalipalveluiden johto on ollut mu-kana tukemassa tätä työtä sekä osaltaan myös viemässä tietoa koulujen loma-aikojen päivähoidon mahdollisesta järjestymisestä eteenpäin eri tahoille.

LÄHTEET

Borger.dk. 2015. Viitattu 4.2.2015. <https://www.borger.dk/Sider/Stoette-til-boern-og-unge-med-saerlige-behov.aspx?NavigationTaxonomyId=80eb11a5-e4b1-4a93-83eb-183c8641d9c6>.

Brodin, J. 2012. Viitattu 3.2.2015. <http://www.dt.se/dalarna/borlange/barn-far-ratt-till-personlig-assistans-pa-skollov>.

Degerfors kommun www-sivut. Viitattu 3.2.2015. <http://www.degerfors.se>

Engeström, Y. 1998. Kehittävä työntutkimus. Perusteita, tuloksia ja haasteita. Helsinki. Painatuskeskus Oy.

Engeström, Y. 1995. Kehittävä työntutkimus. Perusteita, tuloksia ja haasteita. Helsinki. Painatuskeskus Oy.

Foreldreutvalget for barnehager. 2015. Viitattu 23.3.2015. <http://www.fubhg.no/betaling-ogferieavvikling.281821.no.html>

Esteettömyystiedon keskuksen www-sivut. Viitattu 15.10.2014. <http://www.esteeton.fi>.

Heikkilä, T. 2004. Tilastollinen tutkimus. Helsinki. Edita Prima Oy.

Heikkinen, H., Rovio, E & Syrjä, L. 2006. Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki. Dark Oy.

Hirsjärvi, R., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu. Otavan kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Yliopistopaino.

Järvikoski, A. & Härkäpää, K. 2004. Kuntoutuksen perusteet. Helsinki. WSOY.

Jyväskylän yliopisto Koppa:n www-sivut 2014. Viitattu 19.3.2014. <https://koppa.jyu.fi>

Karjalainen, V. & Vilkkumaa, I. (toim.) 2004. Kuntoutus kanssamme. Ihmisen toimijuuden tukeminen. Stakes. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus.

Kehitysvamma-alan verkkopalvelun www-sivut. Viitattu 28.1.2015. <http://verneri.net>.

Kehitysvammaliiton www-sivut. Viitattu 24.11.2014. <http://www.kehitysvammaliitto.fi>.

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry:n www -sivut. Viitattu 13.2.2014.
<http://www.kvtl.fi>.

Keronen, M. 2013. Asiakaslähtöisyys – olennainen tekijä sosiaalihuollossa. Tesso. Sosiaali- ja terveystieteiden aikakauslehti. Viitattu 22.10.2013.
<http://www.tesso.fi/artikkeli/asiakaslahtoisuus-olennainen-tekija-sosiaalihuollossa>.

Kurkela, R. Virsta virtual statistics. Tilastokeskus. Viitattu 19.3.2014.
<http://tilastokeskus.fi/virsta/tkeruu/>.

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 1977/ 519

Laki omaishoidon tuesta 2005/937

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000/812.

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 1987/380.

Lehtinen, U. & Pirttimaa, R. (1995). Aikuiskasvatuksen suunnitelma. Nova. Kasvatustieteiden tutkimuslaitos. Jyväskylä. Jyväskylän yliopistopaino.

Martinsuo, M & Blomqvist, M. 2010. Prosessien mallintaminen osana toiminnan kehittämistä. Tampereen teknillinen yliopisto. Teknis-taloudellinen tiedekunta. Tampere. Viitattu 25.1.2015.
http://dspace.cc.tut.fi/dpub/bitstream/handle/123456789/6825/prosessien_mallintaminen.pdf

Montefusco, M. 2015. Tiedonanto Haloo Pohjola Hallå Norden neuvontapalvelulle 15.1.2015. Kysymyksen viitenumero 15–0046. Heli Mäkipään tiedonanto 15.1.2015. Vastaanottaja merja.kataja@luukku.com. Lähetetty 15.1.2015. Viitattu 3.2.2015.

Mäkipää, H. 2015. Haloo Pohjola Hallå Norden. Kysymyksen viitenumero 15–0046. Vastaanottaja: merja.kataja@luukku.com. Lähetetty 3.2.2015 klo 17.44. Viitattu 4.2.2015

Paalasmaa, T. 2012. Asiakaslähtöisen arviointitiedon asema kuntasektorin johtamistyössä. Vaasan yliopisto. Filosofinen tiedekunta. Julkisjohtamisen pro gradu – tutkielma. Viitattu 16.10.2013. <http://www.tritonia.fi/?d=244&g=abstract&abs=5030>

Paltamaa, J., Karhula, M., Suomela-Markkanen, T. & Autti-Rämä, I. 2011. Hyvän kuntoutuskäytännön perusta käytännön ja tutkimustiedon analyysistä suosituksiin vaikeavammaisten kuntoutuksen kehittämishankkeessa. Helsinki. Kelan tutkimusosasto. Viitattu 29.1.2015.
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/24581/Hyvan%20kuntoutuskaytanno%20perusta.pdf?sequence=148>

Pesola, K. 2009. Esteettömyysopas, mitä, miksi, miten. Invalidiliiton julkaisuja. Tyyli-paino Oy.

Pietiläinen, E & Seppälä, H. 2003. Palveluohjaus asiakastyössä ja organisaatiossa. Kehitysvammaliitto. Helsinki.

Rettighetssenteret i Funksjonshemmedes Fellesorganisas (FFO) 2015). Tiedonanto Haloo Pohjola neuvontapalvelulle 15.1.2015. Kysymyksen viitenumero 15–0046. Heli Mäkipään tiedonanto 15.1.2015. Vastaanottaja: merja.kataja@luukku.com. Henkilökohtainen tiedonanto sähköpostiosoitteeseen merja.kataja@luukku.com.

Ruohonen, M. 2007. Asiakkaan asema ja oikeudet palvelujärjestelmän muutoksessa. Kuntoutus 2. Kuntoutussäätiö. Helsinki.

Ruskovaara, A. 2009. Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus. Opas kartoituksen tilaajalle ja toteuttajalle. Invalidiliiton julkaisuja 0.38., 2009. Kirjapaino Öhrling. Oy.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2009. Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston julkaisuja 2009. Menetelmäopetuksen tietovaranto. KvaliMOTV. Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. Viitattu 23.3.2014. Saatavana http://www.fsd.uta.fi/fi/julkaisut/motv_pdf/KvaliMOTV.pdf.

Satakunnan sairaanhoitopiirin www-sivut. Viitattu 28.1.2015. <http://www.satshp.fi>.

Satakunnan sairaanhoitopiiri Sosiaalipalvelut 2014. Laatukäsikirja 2014.

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2010:4. Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle. Suomen vammaispoliittinen ohjelma VAMPO 2010–2015. Helsinki 2010. Viitattu 2.3.2015. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=1087414&name=DLFE-12157.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriön tiedote. Uutiset. Ministeri Risikko. Esteettömyys lisää sosiaalista tasa-arvoa. Tiedote 275/2009. Viitattu 8.4.2014. <http://www.stm.fi/tiedotteet/tiedote/-/view/1424041>.

Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita. Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen. Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamistyöryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2012:21. Helsinki 2012. Viitattu 10.4.2014. http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/-/_julkaisu/1823395.

Sosiaali- ja terveysministeriön tiedote 11/2015. Nuori pitää perehdyttää työtehtävien lisäksi myös talon tapoihin. Viitattu 28.1.2015. <http://www.stm.fi/tiedotteet/tiedote/-/view/1901321#fi>

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Arki, arvot, elämä, etiikka. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Ammattieettinen lautakunta. Helsinki 2012. Viitattu 28.11.2014. http://www.talentia.isintexas.com/edocs/julkaisut/eettinen_opas/flip/eettinenopas.pdf.

Sosiaalihuoltolaki 1982/710.

Suomen perustuslaki 1999/731.

Tapaturma- ja sairausinvalidien liiton www-sivut. Uusi vammaispalvelulaki valmisteilla. Viitattu 26.11.2014. <http://www.tsil.fi/uusi-vammaispalvelulaki-valmisteilla-ota-kantaa/>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut. Vammaispalvelujen käsikirja. Viitattu 25.11.2014. <http://www.thl.fi/>

Tukiviesti 2008. Kehitysvammaisten Tukiliitto ry:n lehti. 1/2008.

Työterveyslaitoksen www-sivut. Tietoa työuran alkutaipaleelle. Viitattu 28.1.2015. <http://www.ttl.fi/fi/tyoura/alkutaival/sivut/default.aspx>

Virkkunen, J., Engeström, Y., Pihlaja, J. & Helle, M. 1999. Muutoslaboratorio. Uusi tapa oppia ja kehittää työtä. Helsinki. Oy Edita Ab.

Virtanen, P., Suoheimo, M., Lamminmäki, S., Ahonen, P. & Suokas, M. 2011. Matkaopas asiakaslähtöisten sosiaali- ja terveysten palvelujen kehittämiseen. Helsinki: Tekes, Tekesin katsaus 281/2011. Viitattu 16.10.2013. <http://www.tekes.fi/Julkaisut/matkaopas.pdf>

SATAKUNNAN SAIRAANHOITOPIIRI
-kumppanuudella terveyttä ja toimintakykyä-

Sosiaalipalvelujen toimialue

KAMU-TUPA

Vastaava ohjaaja Merja Kataja
Ravanintie 359
28450 Vanha-Ulvila

TIEDOTE

17.2.2014

LOMA-AIKOJEN PÄIVÄHOITOMALLIN KEHITTÄMINEN KEHITYSVAMMAISILLE LAPSI- JA NUORILLE KAMU-TUVALLA

Työskentelen Satakunnan sairaanhoitopiirin sosiaalipalveluiden Kamu-tuvan vastaavana ohjaajana. Kamu-tupa järjestää ryhmämuotoista viikonloppuhoitoa kehitysvammaisille sekä muille erityistä tukea tarvitseville lapsille, nuorille ja aikuisille. Toimintaa järjestetään neljällä eri paikkakunnalla. Työssäni on toisinaan vastaan tullut asiakkaiden / vanhempien taholta tiedusteluja koulujen loma-aikojen päivähoiton järjestämisen mahdollisuudesta Kamu-tuvalla. Näihin tiedusteluihin perustuen on oheinen kysely lähetetty Teille kehitysvammaisen lapsen / nuoren huoltajalle.

Työn ohella opiskelen Satakunnan ammattikorkeakoulussa ylemmän ammattikorkeakoulun tutkintoa, kuntoutuksen koulutusohjelmassa. Osana opinnäytetyötäni kartoitan kyselylomakkeen avulla Teiltä kehitysvammaisen lapsen huoltajilta nykytilannetta koulujen loma-aikojen päivähoiton järjestämisestä lapsellenne. Osatavoitteena on myös kyselylomakkeen avulla suunnitella koulun loma-aikojen päivähoitomallin, joka on helposti ja tarvittaessa käyttöön otettavissa käytäntöön.

Kamu-tuvalla on mahdollisuus järjestää kehitysvammaisille lapsille ja nuorille koulujen loma-aikojen päivähoitoryhmän kesällä 2014. Jatkossa on mahdollista järjestää koulujen syys-, talvi- sekä kesälomien päivähoitoryhmän, edellyttäen että ryhmässä on vähintään viisi henkilöä.

Toivon Teidän vastaavan oheiseen kyselyyn 15.3.2014 mennessä.

Tietojanne käsitellään luottamuksellisesti ja niitä käytetään vain tähän tutkimukseen.

Ystävällisesti

Merja Kataja

KAMU-TUPA
Merja Kataja
Ravanintie 359
28450 Vanha-Ulvila
Puh. 044 707 9135

KYSELY PÄIVÄHOIDON JÄRJESTÄMISESTÄ

17.2.2014

KYSELY KOULUN LOMA-AIKOJEN PÄIVÄHOIDON JÄRJESTÄMISESTÄ KEHITYSVAMMAISEN LAPSEN TAI NUOREN HUOLTAJALLE

1. Lapsen nimi _____

2. Osoite _____

3. Huoltajan nimi _____

4. Huoltajan puh. _____

5. Onko lapsenne ollut koulujen loma-aikoina päivähoidossa?

___ Ei. Ellei ole ollut, siirry kohtaan 10.

___ Kyllä.

Jos vastasitte kyllä, niin missä lapsenne on ollut hoidossa? _____

Minkälaisina loma-aikoina? _____

6. Oletteko olleet tyytyväisiä lapsenne loma-aikojen päivähoitopaikan järjestelyistä?

___ Kyllä

___ En

Jos vastasitte ei, niin miksi ette ole olleet tyytyväisiä päivähoitopaikan järjestelyihin? _____

Mihin haluaisitte muutosta? _____

7. Miten lapsen tai nuoren mahdollisuus osallistua päivähoidon toimintoihin tasa-arvoisesti on huomioitu päivähoitossa?

8. Miten nykyisessä päivähoitopaikassa on lapsen tai nuoren ikä ja toimintakyky huomioitu?

9. Miten asiakaslähtöisyys on huomioitu nykyisessä paikassa? _____

10. Onko teille koulujen loma-aikojen päivähoidon tarvetta jatkossa?

___ Ei En tiedä _____

___ Kyllä

Jos vastasitte kyllä, minkä lomajakson aikana on tarvetta päivähoidon? _____

Onko tarve jokapäiväistä lomajaksojen aikana? _____

11. Missä toivoisitte loma-aikojen päivähoitoa järjestettävän?

Entisessä paikassa _____ Kamu-tuvalla _____

Mualla, missä? _____

12. Mitä sisältöä te vanhemmat toivoisitte loma-aikojen päivähoidon sisältävän?

13. Mitä toiveita lapsellanne on päivähoiton sisällöstä? _____

14. Mitä henkilökunnan pitäisi mielestänne ottaa huomioon päivähoiton aikana?

15. Onko Teillä muita toiveita? _____

16. Haluatteko että Teihin otetaan yhteyttä tutkimuksen tiimoilta?

Kyllä _____ Ei _____

Tietojanne käsitellään luottamuksellisesti ja niitä käytetään vain tähän tutkimukseen.

Toivomme vastaustanne 15.3.2014 mennessä.

Kiitos vastauksestanne!

Merja Kataja

SATAKUNNAN SAIRAANHOITOPIIRI
-kumppanuudella terveyttä ja toimintakykyä-

Sosiaalipalvelujen toimialue

KAMU-TUPA

Vastaava ohjaaja / Merja Kataja
Ravanintie 359
28450 Vanha-Ulvila
Puh. 044 707 9135
merja.kataja@satshp.fi

TIEDOTE

17.2.2014

Kunnan erityishuollosta päättävä taho

TIEDOTE / KYSELY LOMA-AIKOJEN VIIKOLLA TAPAHTUVASTA PÄIVÄHOIDOSTA

Työskentelen Satakunnan sairaanhoitopiirin sosiaalipalveluiden Kamu-tuvan vastaavana ohjaajana. Kamu-tupa järjestää ryhmämuotoista viikonloppuhoitoa kehitysvammaisille sekä muille erityistä tukea tarvitseville lapsille, nuorille ja aikuisille. Toimintaa järjestetään neljällä eri paikkakunnalla. Työssäni on toisinaan vastaan tullut asiakkaiden / vanhempien taholta tiedusteluja koulujen loma-aikojen päivähoiton järjestämisen mahdollisuudesta Kamu-tuvalla.

Työn ohella opiskelen Satakunnan ammattikorkeakoulussa ylemmän ammattikorkeakoulun tutkintoa, kuntoutuksen koulutusohjelmassa. Osana opinnäyte-työtäni kartoitan kyselylomakkeen avulla nykytilannetta koulujen loma-aikojen päivähoiton järjestämisestä kehitysvammaisille lapsille ja nuorille. Osatavoitteena on myös kyselylomakkeen avulla suunnitella kehitysvammaisille lapsille ja nuorille koulun loma-aikojen päivähoitomallia, joka on helposti ja tarvittaessa käyttöön otettavissa käytäntöön.

Kamu-tuvalla on mahdollisuus tarvittaessa järjestää kehitysvammaisille lapsille ja nuorille koulujen loma-aikojen päivähoitoryhmän kesällä 2014. Jatkossa on mahdollista järjestää koulujen syys-, talvi- sekä kesälomien päivähoitoryhmän, edellyttäen että ryhmässä on vähintään viisi henkilöä.

Toivon Teidän vastaavan oheiseen kyselyyn 15.3.2014 mennessä.

Tietojanne käsitellään luottamuksellisesti ja niitä käytetään vain tähän tutkimukseen.

Ystävällisesti

Merja Kataja

KAMU-TUPA

Merja Kataja /vastaava ohjaaja

Ravanintie 359

28450 Vanha-Ulvila

Puh. 044 7079135

KARTOITUSKYSELY

17.2.2014

Erityishuollosta päättävä

Kehitysvammaisten lasten ja nuorten koulujen loma-aikojen päivähoiton järjestäminen

1. Missä kehitysvammaisille lapsille ja nuorille on kunnassanne järjestetty koulujen loma-aikojen päivähoitoa?

Koulu_____

Toimintakeskus_____

Kehitysvammaisten asumisyksikkö_____

Muu, mikä_____

2. Miten nykyinen järjestely on mielestänne toiminut?_____

3. Toteutuuko nykyisessä paikassa mielestänne lapsille mahdollisuus osallistua päivähoitopaikan toimintoihin?

Ei_____ En tiedä_____

Kyllä_____

Jos vastasitte kyllä, miten se mielestänne näkyy?_____

4. Toteutuuko asiakaslähtöisyys mielestänne nykyisessä paikassa?

Ei_____ En tiedä_____

Kyllä_____

Jos vastasitte kyllä, miten se mielestänne näkyy?_____

5. Mitä sisältöä toivoisitte päivähoitoon sisältyvän?_____

6. Mitä odotatte henkilökunnalta?_____

Toivomme vastaustanne 15.3.2014 mennessä

Kiitos vastauksestanne!

Merja Kataja

TARVEKYSELY LOMA-AIKOJEN PÄIVÄHOIDON JÄRJESTÄMISESTÄ VUONNA 2014

1. Onko kunnassanne vuonna 2014 tarvetta järjestää kehitysvammaisille lapsille ja nuorille koulujen loma-aikoina päivähoitoa?

_____ Ei ole tarvetta

_____ On tarvetta Kuinka monelle? _____ henkilölle

2. Onko Teillä toiveita koulujen loma-aikojen päivähoidon järjestämisestä kehitysvammaisille lapsille ja nuorille?

3. Toivotteko, että me järjestämme Satakunnan sairaanhoitopiiri sosiaalipalveluiden Kamu-tuvalla kehitysvammaisille lapsille ja nuorille koulujen loma-aikojen päivähoitoa Kamu-tuvan toiminnan kautta, kesällä 2014 sekä syyslomalla 2014?

_____ Kyllä _____ Kesällä 2014 _____ Syksyllä 2014

_____ Ei Ehkä _____

4. Minä ajankohtana tarve järjestämiselle on suurin? _____

5. Muita toiveita? _____

Toivomme vastaustanne 15.3.2014 mennessä.

Kiitos vastauksestanne!

Merja Kataja

Projektin eteneminen

Päivämäärä	Toteutus /työ	
Joulukuu 2013	Esiintyy tarve kartoittaa kehitysvammaisen lasten koulujen loma-aikojen päivähoiton tarvetta.	
19.2.2014	Tutkimuksen lupahakemus lähetettiin Satakunnan sairaanhoitopiirin tutkinto-toimikunnalle	Tutkimuksen lupa myönnettiin 5.3.2014
27.2.2014	Palaveri, jossa kehittämisprojektista kerrotaan ja valitaan työryhmä, joka yhteistyössä työn laatijan kanssa kehittää toimintamallia	
4.3.2014	Työryhmä kokoontui ensimmäisen kerran	
Kevät 2014	5 työryhmän kehittämiskokousta kevään aikana.	
Helmi – huhtikuu	Toimintamallin suunnittelun aloitus -> asiakkaiden kartoituslomakkeiden laatiminen	
Maaliskuu	Lähetettiin tutkimuslupahakemus Pohjois-Satakunnan, Porin, Rauman, Eura-joen sekä Nakkilan alueen lupatoimikunnille	Luvat saapuivat maaliskuis- huhtikuussa
Huhtikuu	Lähetettiin haastattelulomakkeet Kamutuvan asiakkaiden huoltajille ja kuntien kehitysvammapalveluista vastaaville.	Huhti – toukokuussa vastaukset saapuivat.
Huhtikuu	Vastausten tarkastelua Teoriaan perehtyminen	
Toukokuu	Lähetettiin uusintakyselyjä	
Kesäkuu	Vastausten analysointi	
Kesäkuu	Kuntien kehitysvammahuollon edustajille ilmoitettiin kyselyjen tulokset.	
Kesä 2014	Päivähoitomallin pilotointi	
Syksy 2014	Opinnäytetyön kirjaamista	
Tammikuu 2015	Päivähoitomallin pilotoinnin arviointia.	

KAMU-TUVAN PÄIVÄHOITOON OSALLISTUVAN LAPSEN / NUOREN TIEDOT
1. Asiakkaan perustiedot

Nimi _____ Hetu _____

Osoite _____

Aidin nimi, osoite ja puhelinnumero _____

Isän nimi, osoite ja puhelinnumero _____

Muut tärkeät henkilöt, osoite ja puhelinnumero _____

Pääasiallinen huoltaja _____

Sisarukset _____

2. Terveystila

Todettu diagnoosi? _____

Onko lapsellanne todettu ruoka-aine- tai muita allergioita? Kyllä _____ Ei _____

Mitä allergioita? _____

Onko lapsellanne lääkitystä? Kyllä _____ Ei _____

Onko tarvittaessa annettavaa lääkitystä? Kyllä _____ Ei _____

Lääkkeen nimi	Tarkoitus	Aamulääkkeen annostus	Päivälääkkeen annostus	Iltalääkkeen annostus	Tarvittaessa annettavat lääkkeet sekä vitamiinit

Sosiaalipalvelujen toimialue täyttää ISO 9001:2008 laadunhallintajärjestelmän vaatimukset.

Satakunnan sairaanhoitopiiri | Sosiaalipalvelut | etunimi.sukunimi@sataho.fi, 23450 Vanha-Uusika |
puh. (02) 82 771 | fax (02) 827 4099 | www.sataho.fi

KAMU-TUVALLA ANNETTAVAT LAAKKEET TULEE OLLA JAETTUNA NIMELLÄ JA LAPSEN KUVALLA VARUSTETTUUN LAAKEDOSETTIIN LAPSEN / NUOREN TULLESSA HOITOON. DOSETIN LAAKELISTA TULEE OLLA AJANTASALLA.

Huolehtiiko lapsesi itse lääkkeen otosta? Kyllä___ Ei___
Miten paljon lapsesi itse tietää lääkityksestään? _____

Onko lapsen lääkkeen otossa erityisvaikeuksia? Kyllä___ Ei___
Jos on, niin mitä vaikeuksia? _____

3. Itsestä huolehtiminen / arkiasiat

Tunnistaako lapsenne / nuorene lähiomaisen? Kyllä___ Ei___
Saattaako lapsenne / nuorene lähteä vieraan matkaan? Kyllä___ Ei___
Osaako lapsenne / nuorene puolustaa itseään? Kyllä___ Ei___
Osaako lapsenne / nuorene varoa liikenteessä? Kyllä___ Ei___
Tunteeko lapsenne / nuorene liikennesääntöjä? Kyllä___ Ei___
Tunnistaako lapsenne / nuorene muita vaaroja? Kyllä___ Ei___
Tarvitseeko arkitoimintojen hygieniassa fyysistä ohjausta? Kyllä___ Ei___
Tarvitseeko arkitoimintojen hygieniassa sanallista ohjausta? Kyllä___ Ei___
Huolehtiiko lapsesi käsien pesusta itsenäisesti? Kyllä___ Ei___
Osaako lapsesi huolehtia puhtaat vaatteet ylle? Kyllä___ Ei___
Huolehtiiko lapsesi itsensä siistimisestä? Kyllä___ Ei___
Tunteeko lapsenne rahanarvon? Kyllä___ Ei___
Onko lapsellanne tarvetta päiväuniin? Kyllä___ Ei___
Lisätietoja arkitoiminnoista _____

Onko tiedossanne, onko nuorellanne seksuaalisesti kiusallista käyttäytymistä? _____
Jos on, niin miten se ilmenee? _____

4. Päivähoitoon saapuminen ja päivähoidosta lähteminen

Millä lapsenne kulkee päivähoitoon ja sieltä pois?

Isä tuo _____ Äiti tuo _____ joku muu tuo _____ kuka? _____

Taksilla _____ Itsenäisesti _____ Millä? _____

Mikäli Teillä on tiedossa tulo- ja lähtöajat sekä se, kuka tuo tai hakee, kirjatkaa alla olevaan taulukkoon tiedot.

Viikonpäivä	Tuodaan Klo	Haetaan Klo	Kuka tuo	Kuka hakee
Maanantai				
Tiistai				
Keskiviikko				
Torstai				
Perjantai				

Tuleeko tulo- ja hakuprosessiin usein muutoksia? Kyllä _____ Ei _____

Mikäli vastasitte kyllä, niin minkälaisia muutoksia? _____

Miten olette ajatelleet ilmoittaa muutoksista henkilökunnalle? _____

5. Lapsen / nuoren mielenkiinnon kohteet

Mitkä asiat ovat erityisen tärkeitä lapsellenne / nuorellenne? _____

Mitkä esineet, toiminnot ja harrastukset ovat lapsellenne / nuorellenne tärkeitä? _____

Onko Teillä tai lapsellanne toiveita toimintojen suhteen? Kyllä _____ Ei _____

Jos on toiveita, niin mitä toiveita? _____

Sosiaalipalvelujen toimialue täyttää ISO 9001:2008 laadunhallintajärjestelmän vaatimukset.

Satakunnan sairaanhoitopiiri | Sosiaalipalvelut | Satakuntatie 339, 23450 Venhe-Uhtla |
puh. (02) 82 771 | fax (02) 827 4099 | etunimi.sukunimi@sataho.fi | www.sataho.fi

Onko lapsestanne jokin epämiellyttävää tai pelottavaa? Kyllä___ Ei___
 Jos on, niin mitä asioita? _____
 Miten se ilmenee? _____
 Mitä keinoja olette käyttäneet lapsesi pelon voittamiseksi? _____

6. WC:ssä asiointi

Tunnistaako lapsesi tarpeen käydä WC:ssä? Kyllä___ Ei___
 Tarvitseeko lapsesi apua / ohjausta WC käynneissä? Kyllä___ Ei___
 Jos tarvitsee apua, niin minkälainen avun tarve on? _____

 Kykeneekö lapsesi pidättelemään? Kyllä___ Ei___
 Käykö lapsesi usein WC:ssä? Kyllä___ Ei___
 Käyttääkö lapsesi vaippaa? Kyllä___ Ei___
 Satunnaisesti _____
 Jos lapsesi käyttää satunnaisesti vaippaa, niin missä tilanteissa? _____

7. Pukeutuminen

Tunnistaako lapsesi / nuoresi säännöllisen vaatetustarpeen? Kyllä___ Ei___
 Tarvitseeko lapsesi / nuoresi ohjausta / apua pukeutumisessa? Kyllä___ Ei___
 Jos lapsesi / nuoresi tarvitsee apua / ohjausta, niin minkälaista apua / tukea? _____

 Suostuuko lapsesi vaihtamaan vaihtovaatteet tarvittaessa? Kyllä___ Ei___
 Onko lapsesi / nuoresi pukeutumisessa erityistä huomioitavaa? Kyllä___ Ei___
 Jos on erityistä huomioitavaa, niin mitä? _____

8. Ruokaileminen

Onko lapsellasi / nuorellasi ruokailuun liittyviä rajoituksia? Kyllä___ Ei___
 Jos on rajoituksia, niin mitä? _____
 Tarvitseeko lapsesi / nuoresi apua tai ohjausta ruokailussa? Kyllä___ Ei___
 Jos tarvitsee, niin minkälaista apua? _____
 Miten ruuan annostelu sujuu? _____
 Onko ruuan koostumuksella väliä? Kyllä___ Ei___
 Sujuvatko lapsesi / nuoresi ruokailutilanne yleensä hyvin? Kyllä___ Ei___
 Lisätietoa ruokailutilanteista _____

9. Motoriikka

Käveleekö lapsesi / nuoresi ilman apuvälineitä? Kyllä___ Ei___
 Kykeneekö lapsesi / nuoresi kävelemään yli 1 km? Kyllä___ Ei___
 Liikkuuko lapsesi / nuoresi yleensä mielellään? Kyllä___ Ei___
 Osaako lapsesi / nuoresi uida? Kyllä___ Ei___
 Kerro lapsesi liikunnan perustaidoista, esim. Ketterä / kömpelö, kestävyys, perustaitojen hallinta, ym.

Kerro lapsesi käden taidoista, mm. piirtäminen, kirjoittaminen, sormien näppäryys, leikkaaminen ym.

10. Peli ja leikki

Kykeneekö lapsesi / nuoresi itse keksimään tekemistä? Kyllä___ Ei___
 Tarvitseeko lapsesi / nuoresi aikuista mukana leikeissä? Kyllä___ Ei___
 Leikkiikö tai viihtyykö lapsesi / nuoresi yksin? Kyllä___ Ei___
 Leikkiikö lapsesi / nuoresi kaverin kanssa sopuisasti? Kyllä___ Ei___
 Keskittyykö lapsesi leikkeihin? Kyllä___ Ei___
 Muuta tietoa? _____

Sosiaalipalvelujen toimialue täyttää ISO 9001:2008 laadunhallintajärjestelmän vaatimukset.

Satakunnan sairaanhoitopiiri | Sosiaalipalvelut | Satakujalle 359, 23450 Vanha-Uusika
 puh. (02) 82 771 | fax (02) 827 4099 | etunimi.sukunimi@sataho.fi | www.sataho.fi

11. Sosiaalisuus, vuorovaikutus ja käyttäytyminen

Onko lapsellasi / nuorellasi erityisiä käyttäytymispiirteitä?	Kyllä___	Ei___
Jos on, niin mitä ne ovat ja miten ne ilmenevät? _____		

Otaako lapsesi / nuoresi kontaktia muihin ihmisiin?	Kyllä___	Ei___
Nauttiiko lapsesi / nuoresi muiden seurasta?	Kyllä___	Ei___
Osaako lapsesi / nuoresi vetäytyä tarvittaessa omaan rauhaan?	Kyllä___	Ei___
Reagoiko lapsesi / nuoresi uusiin ihmisiin?	Kyllä___	Ei___
Jos hän reagoi, niin miten se näkyy? _____		

Haluuaako lapsesi / nuoresi tarkasti tietää mitä tapahtuu ja milloin?	Kyllä___	Ei___
Pitääkö lapsellesi / nuorellasi olla kuvitettu päivä ohjelma näkyvillä?	Kyllä___	Ei___
Tunnistaako lapsesi / nuoresi toisen ihmisen reviirin?	Kyllä___	Ei___
Kestääkö lapsesi / nuoresi toisen ihmisen läheisyyttä?	Kyllä___	Ei___
Esiintyykö lapsellasi / nuorellasi kiusallista käyttäytymistä?	Kyllä___	Ei___
Jos esiintyy, niin minkälaista käyttäytymistä? _____		

Yrittääkö lapsesi / nuoresi hallita muita?	Kyllä___	Ei___
Esiintyykö lapsellasi / nuorellasi aggressiivisuutta?	Kyllä___	Ei___
Mitä muuta voit kertoa lapsesi / nuoresi sosiaalisuudesta, vuorovaikutuksesta ja käyttäytymisestä?		

12. Kommunikaatio

Puhuuko lapsesi / nuoresi normaalisti?	Kyllä___	Ei___
Käyttääkö lapsesi / nuoresi tukiviittomia?	Kyllä___	Ei___
Käyttääkö lapsesi / nuoresi kuvia kommunikoinnin apuna?	Kyllä___	Ei___
Onko lapsellasi / nuorellasi oma kuvakansio?	Kyllä___	Ei___
Onko lapsellasi / nuorellasi muita kommunikaatiovälineitä?	Kyllä___	Ei___

Jos on, niin mitä välineitä_____

Kerro lisää lapsesi / nuoresi kommunikaatiokeinoista ja taidoista, esim. sanavarasto, puheen tuottaminen, ymmärtäminen, muisti ym. _____

13. Kognitiiviset taidot

Onko lapsellasi / nuorellasi hyvä päättelykyky?	Kyllä___	Ei___
Toimiiko lapsesi / nuoresi loogisesti?	Kyllä___	Ei___
Onko lapsesi / nuoresi ajattelu loogista?	Kyllä___	Ei___
Onko lapsellasi ongelmanratkaisutaitoa?	Kyllä___	Ei___

Kerro lapsen / nuoren kognitiivisista taidoista lisää_____

14. Aistitoiminta

Näkeekö lapsesi / nuoresi hyvin?	Kyllä___	Ei___
Onko lapsellasi / nuorellasi silmälasit?	Kyllä___	Ei___
Huolehtiiiko lapsesi /nuoresi itse laseista?	Kyllä___	Ei___
Onko lapsellasi / nuorellasi valoherkkyyttä?	Kyllä___	Ei___

Sosiaalipalvelujen toimialue täyttää ISO 9001:2008 laadunhallintajärjestelmän vaatimukset.

Satakunnan sairaanhoitopiiri | Sosiaalipalvelut | etunimi.sukunimi@satahp.fi, 25450 Vanha-Uusikaupunki
puh. (02) 62 771 | fax (02) 627 4099 | www.satahp.fi

Kuuleeko lapsesi / nuoresi normaalin puheen?	Kyllä___	Ei___
Onko lapsellasi kuulolaitetta?	Kyllä___	Ei___
Jos on, niin osaako lapsesi käyttää sitä?	Kyllä___	Ei___
Onko lapsellasi / nuorellasi ääniyliherkkyyttä?	Kyllä___	Ei___
Onko lapsellasi / nuorellasi tuntoaistissa jotain poikkeavaa?	Kyllä___	Ei___
Jos on poikkeavaa, niin mitä?_____		
Onko lapsellasi / nuorellasi hajuaistissa poikkeavuutta?	Kyllä___	Ei___
Jos on, niin mitä?_____		
Onko lapsellasi / nuorellasi makuaistissa poikkeavuutta?	Kyllä___	Ei___
Jos on, niin mitä?_____		
Onko lapsellasi / nuorellasi stereotyyppistä käyttäytymistä?	Kyllä___	Ei___
Lisätietoja lapsen aistitoiminnoista_____		

Kerro ohjaustapoja, jotka soveltuvat erityisen hyvin lapsellesi / nuorellesi, esim. sanallinen ohjaus, fyysinen ohjaus, kirjalliset ohjeet ym. _____

Muuta tärkeää tietoa_____

Merja Kataja

KAMU-TUVAN PÄIVÄHOIDON OHJEISTUKSET
TYÖNTEKIJÖILLE
2015

KAMU-TUPA
2015

SISÄLLYS

1	KAMU-TUPA	3
1.1	Kamu-tuvan arvot.....	3
1.2	Kamu-tuvan laatutavoitteet	3
2	PÄIVÄHOITO KAMU-TUVALLA	4
2.1	Asiakaslähtöisyys Kamu-tuvalla.....	5
2.2	Osallisuus, saavutettavuus ja esteettömyys Kamu-tuvalla.....	6
3	KAMU-TUVAN PÄIVÄHOIDON PROSESSI	7
4	OHJEISTUKSIA KAMU-TUVAN PÄIVÄHOIDON HENKILÖKUNNALLE	9
4.1	Ohjeistuksia ennen lapsen tuloa Kamu-tuvan päivähoidon	10
4.2	Kuntoutussuunnitelma.....	10
4.3	Muuta huomioitavaa.....	10
4.4	Kuvien käyttö Kamu-tuvalla.....	11
4.5	Päiväjärjestyksen laatiminen, päivästrukturi.....	11
4.6	Siivouksen hoitaminen päivähoidon aikana.....	14
4.7	Lapsen sairastuessa päivähoidon aikana	14
4.8	Kuljetus päivähoidon ja kuljetus sen aikana	14
5	VASTUUALUEET JA TYÖTEHTÄVÄT	15
5.1	Hoitajan / ohjaajan työtehtävät.....	15
5.2	Tiimivetäjän työnkuva	16
5.3	Lääkevastaavan työtehtävät	17
5.4	Henkilökohtainen hoitaja	18
5.5	Työntekijän sairastuessa.....	19
6	KIRJAAMISET	19
6.1	Asiakastietojärjestelmä Effica.....	19
6.2	HaiPro järjestelmään kirjaaminen	20
6.3	Tiedotteet vastaavalle ohjaajalle	20
6.4	Asiakkaiden reissuvihot	21
7	PEREHDYTYKSESSÄ HUOMIOITAVAT SEIKAT	21

1 KAMU-TUPA

Kamu-tupa on Satakunnan sairaanhoitopiirin Sosiaalipalveluiden hallinnoimaa viikonlopun ajan kestävää ryhmämuotoista tilapäishoitoa kehitysvammaisille sekä muille erityistä tukea tarvitseville lapsille ja nuorille. Lisäksi järjestetään iltapäivähoitoa sekä koulujen loma-aikoina päivähoitoa. Tilapäishoitoa järjestetään neljällä eri paikkakunnalla; Ulvilassa, Kankaanpäässä, Huittisissa sekä lisäksi Raumalla. Kesällä järjestetään eripituisia ja eri-ikäisille tarkoitettuja leirejä. Toiminnassa yhdistyy mielekäs vapaa-aika, tilapäishoito, sosiaalinen kanssakäyminen ja vanhemmille mahdollistuu viikonlopun ajan kestävä oma vapaa-aika.

1.1 Kamu-tuvan arvot

Kamu-tuvan, kuten koko Satakunnan sairaanhoitopiirin toiminnan arvokkaana tavoitteena on hyvä hoito ja palvelu. Hyvää hoitoa ja palvelua toteutetaan seuraavilla välinearvoilla: kohtaamisella, välittämisellä, vastuullisuudella ja kehittyemisellä.

Kuva 1. Satakunnan sairaanhoitopiirin arvologo.

1.2 Kamu-tuvan lastutavoitteet

- Tarjota osallistujille mielekäs ja turvallinen viikonlopun ajan kestävä tilapäishoito.
- Omaisyhteistyön kehittäminen, säännölliset tapaamiset
- Asiakaspalautteet käsitellään, asiakaskontakteissa onnistuminen, palaverit

- Käyttöasteen korkealla pitäminen ja uusien asiakkuuksien huominen
- Perehdytys
- Puhetta korvaavien kommunikaatiomenetelmien käyttöönotto

2 PAIVAHOITO KAMU-TUVALLA

Kamu-tuvan päivähoidon toimintaperiaatteena tulee olla asiakaslähtöisyys, osallisuus, sosiaalisuus, vuorovaikutus ja saatavuus. Loma-aikojen päivähoito on tarkoitettu kehitysvammaisille lapsille ja nuorille, jolloin ikäjakaus ei ole kovinkaan suuri. Usein kehitysvammaisella henkilöllä henkilökohtaiset tarpeet, kuten esim. harrastukset, vapaa-ajanviettomahdollisuudet sekä sosiaalisten suhteiden huominen on vähäistä. Kamu-tuvan päivähoiton avulla heillä on mahdollisuus ystävyyssuhteiden luomiseen, mahdollisuus osallistua erilaisiin toimintoihin mielekkään päivän saamiseksi.

Kamu-tuvalla satsataan lasten ja nuorten hyvinvointiin tukemalla heitä mm. vuorovaikutussuhteissa muiden kanssa, henkilökunta antaa jakamattoman huomion päivähoitolaiselle, kannustaa heitä toimimaan ja luo positiivista ja turvallista ilmapiiriä lapsille ja nuorille. Kamu-tuvalla suunnataan ja kehitellään toimintaa vain päivähoitolaisia ajatellen, ottaen huomioon asiakaslähtöisyyden, osallisuuden ja esteettömyyden. Kaikki lapset ja nuoret, jotka osallistuvat päivähoitoon Kamu-tuvalla, ovat tasa-arvoisessa asemassa, sillä joukossa ei ole esim. heitä, jotka asuisivat yksikössä vakituisesti.

Kamu-tuvan loma-aikojen päivähoiton ei ole tarkoitus olla kuntoutuslaitos tai esim. työ- tai päivätoiminta, vaan koulujen loma-aikojen ajan käsittävä päivähoito kehitysvammaisille lapsille ja nuorille. Päivät ovat osallistujien eli lasten ja nuorten vapaa-aikaa. Työntekijän on kuitenkin työskenneltävä kuntouttavaa työtä käyttäen. Kuntouttavassa työssä tuetaan asiakkaan itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta. Käytännössä työote kuvastaa henkilökunnan asennoitumista asiakasta kohtaan. Kamu-tuvan työntekijöiltä edellytetään asiakkaan huomioimista yksilönä ja sitoutumista työyhteisön yhdessä sovittuun tavoitteelliseen toimintaan.

Päivähoidon aikana lapset saavat keskenään sosiaalista kanssakäymistä, saavat uusia kokemuksia, oppivat olemaan muiden lasten kanssa koulun tai työn ohella ja ns. tyhjän arjen lisäksi heille tarjotaan hieman jotain extraa. Ja mikä tärkeintä, vanhemmilla on mahdollisuus olla työelämässä loma-aikoina, ilman että he joutuvat olemaan huolissaan tai peloissaan lapsen pärjäämistä taikka viihtyvyydestä, eikä heidän tarvitse järjestää lapselleen hoitotahoa muualta.

Kouhunkäynti on lasten työ, jossa heidän päivät menevät tarkkojen struktuurien mukaan. Loma-aikojen päivähoito on vastaavasti lasten vapaa-aikaa. Tästä huolimatta on pidettävä yllä tarkkaa päivästruktuuria. On muistettava se, että lapsia on lukuisia joukossa, joten pelisäännöt on pidettävä, sekä lasten että työntekijöiden.

Käyttäytymisen haastetta esiintyy yleensä silloin, kun lapset eivät tiedä miten toimitaan, mitä tehdään, missä ollaan, mihin mennään tms., silloin kun lapsilla ei ole mitään tekemistä eikä tietoa tai kuvaa siitä, miten toimia ja mitä heiltä odotetaan. Lapset ovat tällöin ns. tyhjän päällä, joka aiheuttaa paljon hämminkiä ja levottomuutta. Säännöt ja tietoisuus helpottavat olotilaa ja näin ollen tarkkojen tietojen ja sääntöjen noudattamisen jälkeen toiminta onkin kaikille mieltäisempää ja siitä on se hyöty, mikä pitääkin olla.

2.1 Asiakaslähtöisyys Kamu-tuvalla

Asiakaslähtöisyys on huomioitava päivähoitossa. Toimintaa ei saa määritellä henkilökunnan ajattelu- ja toimintatavat, eikä heidän tarpeensa. Asiakaslähtöisyyden perustana ovat asiakkaan tarpeet, toiveet ja odotukset sekä oma näkemys tilanteesta. Lasten ja nuorten toiveita on kuunneltava ja mikäli mahdollista myös toteutettava toiveita. Vanhempien toiveita on myös kuunnitettava ja otettava huomioon ne, mikäli se on mahdollista.

Asiakaslähtöisyydestä huolimatta on huomioitava se, että päivähoitoon osallistujat ovat kuitenkin vielä lapsia tai nuoria ja Kamu-tuvalla on huomioitava asiakkaan turvallisuus. Työntekijät ovat vastuussa lasten ja nuorten turvallisuuden toteutumisesta.

Lasten ja nuorten toiveina päivähoiton sisältöön on se, että on kavereita, joiden kanssa voi pelata ja leikkiä yhdessä. Sisältöön toivottiin myös arkipäivän askareita, kuten mm. leipomista, hyvää ruokaa, jota tehdään yhdessä sekä musiikin kuuntelua. Välillä toivottiin päivähoitoon sisältyvän myös pidempiä retkiä, esim. Tampereen Särkänniemeeseen. Toiveina oli myös yksilöllisyyttä ja hieman omaa aikaakin ja muistutettiin siitä, että lomalla saa olla hieman rennompaa.

Vanhempien toiveina olivat että lapsen yksilölliset tarpeet otetaan huomioon ja resursseja on tarpeeksi. Henkilökunnan pitäisi tukea lasta pääsemään kaveripiiriin sisälle sekä tuettava lasta sosiaalisissa tilanteissa.

2.2 Osallisuus, saavutettavuus ja esteettömyys Kamu-tuvalla

Kamu-tuvalla tuetaan ja autetaan lapsia / nuoria osallistumaan yhdessä muiden kanssa tasa-arvoisesti toimintaan. Osallisuus toteutuu silloin, kun ihminen voi tehdä töitä, harrastaa sekä ottaa osaa yhteiskunnan toimintaan tasa-arvoisesti yhdessä muiden kanssa. Huomioidaan myös se, että kaikilla on itsemääräämisoikeus, jolla tarkoitetaan sitä, että jokaisella on oikeus päättää itse omista asioistaan. On kuitenkin huomioitava että he ovat vielä lapsia, joista Kamu-tuvan henkilökunta on sillä hetkellä vastuussa.

Saavutettavuudella tarkoitetaan liikkumisen, näkemisen, kuulemisen ja tiedon hankkimisen vaivattomuutta ja helppoutta. Esteettömyys on osa saavutettavuutta. Saavutettavuus kertoo palvelun tarjonnan helposta lähestyttävyydestä. Kamu-tuvan päivähoito tarjoaa mahdollisuuden osallistumiseen ja elämyksiin lasten tai nuorten erilaisista ominaisuuksista huolimatta. Saavutettavuus edistää yhdenvertaisuutta.

Ympäristön pitää olla mahdollisimman esteetöntä ollakseen saavutettavaa. Hyvä saavutettavuus on myös esteettömyyttä. Kamu-tuvalla pyritään mahdollisimman esteettömään ympäristöön ja mikäli on esteitä, pyritään esteet korjaamaan sekä minimoimaan ja etsimään ratkaisuja saavuttaakseen esteettömän tilan. Esim. pyörätuolin esteettömyyteen vaikuttavat kynnykset, ovien leveys, luiska sisälle pääsyn helpotta-

miseksi sekä inva-wc. Henkilökuunta omalla toiminnallaan pyrkii myös vaikuttamaan ympäristön esteettömyyteen, esim. järjestämällä ylimääräiset tavarat pois tieltä.

3 KAMU-TUVAN PÄIVÄHOIDON PROSESSI

Prosessit ovat osa toimintajärjestelmää, missä niiden tehtävänä on kuvata organisaation toiminnan logiikka. Kamu-tuvan koulujen loma-aikojen päivähoidon prosessina on käytetty hyväksi Satakunnan sairaanhoitopiirin sosiaalipalveluiden päivähoito yksikössä – prosessia (Liite 1). Päivähoito- prosessikaavio löytyy Satakunnan sairaanhoitopiirin Sosiaalipalveluiden laatukäsikirjasta, jota pääsee lukemaan työaikana tietokoneelta. Prosessin perustietoihin tyypillisesti nimetään prosessin nimi, tarkoitus sekä prosessin vastaava tai omistaja, alkua ja loppu sekä mittarit.

Prosessi lähtee liikkeelle asiakkaan tarpeesta palveluun. Tässä tapauksessa se on tarve osallistua koulujen loma-aikojen päivähoitoon Kamu-tuvalla. Tämän jälkeen eri tahot hoitavat prosessin eri vaiheet asiakkaan tarpeesta, päivähoiton päättymiseen ja laskuttamiseen eli jokaisella taholla on oma roolinsa prosessin aikana (Taulukko 1.).

Kamu-tuvan päivähoidon prosessin kulku (Kuva 2) etenee seuraavasti:

1. Asiakkaalla syntyy tarve koulujen loma-aikojen päivähoitoon Kamu-tuvalle.
2. Satakunnan sairaanhoitopiirin Sosiaalipalveluiden sosiaalityöntekijöihin otetaan yhteys ja he neuvottelevat kunnan kehitysvammahuollosta vastaavan kanssa asiakkaan tarpeesta. Sosiaalityöntekijä konsultoi myös Kamu-tuvan vastaavaa ohjaajaa.
3. Kunta päättää maksusitoumuksesta ja ilmoittaa siitä Sosiaalipalveluiden sosiaalityöntekijälle ja asiakkaalle.

4. Kamu-tuvan vastaava ohjaaja saa myös tiedon. Hän tiedottaa asiasta henkilökunnalle ja yhdessä he arvioivat ja huolehtivat tarvittavat resurssit, sekä hankkivat perustiedot asiakkaasta. Asiakkaalle on ilmoitettu päätöksestä ja hän valmistautuu päivähoiton tuloon. Kamu-tuvan työntekijät yhdessä vastaavan ohjaajan kanssa tiedottavat käytännön järjestelyistä asiakkaalle. He antavat asiakkaan huoltajalle myös täytettäväksi toimintakyky kartoituslomakkeen, joka on täytettävä huolellisesti ennen lapsen tuloa päivähoitoon.
5. Työntekijät tutustuvat asiakkaan perustietoihin. Sosiaalityöntekijä tallentaa asiakkaan tiedot ja laatii Eho:n eli erityishuolto-ohjelman, jonka hän lähettää kuntaan.
6. Toimistosihteerin huo uuden asiakkaan tiedot asiakastietojärjestelmään. Päivähoidon toteutuessa Kamu-tuvan henkilökunta ottaa vastaan asiakkaan ja tarkistaa lääkeshoidon tarpeen sekä muut tärkeät tiedot. Asiakkaalla toteutuu päivähoito Kamu-tuvan päiväohjelman mukaisesti.
7. Päivähoitopäivien päättymisen jälkeen vastaava ohjaaja suorittaa laskutuksen käyttöpäivien mukaan ja laskuttaja laatii laskut asiakastietojärjestelmän perusteella ja lähettää sen kuntaan, joka maksaa laskun.

Kuva 2. Päivähoidon prosessin kulku

Taulukko 1. Prosessin työntekijöiden roolit

1. Asiakas - Syntyy tarve päivähoidon - Vastaanottaa tiedon päätöksestä sekä paikan vastaanottamisesta - Valmistautuu päivähoidon tulon - Päivähoidon toteutuminen - Päivähoidon päättymisen	2. Sosiaalityöntekijä - Arvioi soveltuvuuden ja on yhteydessä vastaavaan ohjaajaan. - Neuvottelee kunnan kanssa. - Tallentaa tiedot ja ilmoittaa yksiköön. - Laatii Eho:n.	3. Kammurivan vastaava ohjaaja - Arvioi ja huolehtii tarvittavista resursseista - Vastaanottaa tiedon - Hankkii perustiedot - Tiedottaa käytännön järjestelyistä yhdessä henkilöstön kanssa - Suorittaa laskutuksen
4. Kunta - Päättää maksusitoumuksista - Vastaanottaa tiedon Eho-päätöksestä - Maksaa käyttöpäivien mukaan.	5. Kammurivan henkilökunta - Tutustuu asiakkaan perustietoihin - Vastaanottaa asiakkaan - Tekee kirjaukset asiakastietojärjestelmään - Tarkistaa lääkkehoidon - Toteuttaa päiväohjelman - Osallistuu Kammurivan ulkopuoliseen toimintaan - Mahdollistaa asiakkaan osallistumisen	6. Toimistosihteeri ja laskuttaja - Toimistosihteeri luovuttaa asiakkaan tiedot asiakastietojärjestelmään - Laskuttaja laatii laskut asiakastietojärjestelmän perusteella.

4 OHJEISTUKSIA KAMU-TUVAN PÄIVÄHOIDON HENKILÖKUNNALLE

Näiden ohjeistusten tarkoituksena on selvittää kunkin työnkuvaa ja olla oppaana uusille työntekijöille. Opasta on helppo muokata ja lisätä asioita, mikäli niitä tulee. Nämä ohjeistukset helpottavat uuden työn omaksumiseen. Lisäksi varmistetaan sekä työntekijän että lapsen turvallisuus sillä, kun vastuualueet on jaettu, ja turvallisuus otettu huomioon.

4.1 Ohjeistuksia ennen lapsen tuloa Kamu-tuvan päivähoitoon

Ennen päivähoiton aloittamista henkilökunta pitää yhteisen palaverin, jossa pohditaan lapsille asetettuja tavoitteita sekä käydään läpi päivähoitoon osallistuvien lasten tietoja. Kamu-tupa tukee nuorelle / lapselle asetettuja tavoitteita, joita löytyy kuntoutussuunnitelmasta, Hojks:sta, täytetystä kartoituslomakkeesta sekä perheiden toiveista.

4.2 Kuntoutussuunnitelma

Jokaisen työntekijän on luettava lasten kuntoutussuunnitelmia ja pohdittava sitä, mitä lapsen tavoitteiksi on asetettu. Kuntoutussuunnitelma myös päivittyy, joten pitää muistaa lukea uusin versio. Työntekijän on omalta osaltaan pohdittava sitä, mitä ns. oman lapsen kohdalla itse voi päivähoiton ajan tehdä tai miten toimia, jotta tavoitteisiin päästään. Mikäli ohjauksessa on epävarmuutta, eikä ole tietoa miten toimia, pitää kysyä neuvoa muilta työntekijöiltä tai ottaa vastaavaan ohjaajaan yhteyttä, jolloin käydään asiat läpi.

4.3 Muuta huomioitavaa

Huoltajien on täytettävä tarvittavat lomakkeet tai hoidettava seuraavat asiat ennen lapsen tuloa päivähoitoon. Tarvittavat lomakkeet joko löytyvät tulostettuna Kamu-tuvalla tai ohjeistus siitä, mistä löytyy. Tarvittavat lomakkeet ovat:

- kartoituslomake
- Lupalomake mm. autolla kuljettamiseen, ratsastukseen, uimiseen ym.
- Lupalomake asiakastietojen luovuttamiseen tai hakemiseen

Vanhemmille on tarvittaessa muistutettava mm. seuraavista varusteista, joita ovat:

- vaihtovaatteet
- Sään mukainen varustus
- Liikkumiseen ja leikkimiseen sopivat vaatteet
- Henkilökunnan erikseen ilmoitettavat harrastusvaatteet ja –välineet
- Mahdolliset lääkkeet lääkedosetissa, mukana ajantasainen lääkelista

- Vaatteet ja tavarat on nimikoitava

Uusien työntekijöiden on täytettävä tai haettava seuraavat lomakkeet:

- Rikosrekisteriote esitettävä
- Salassapitosopimus täytettävä
- Verokortti on toimitettava
- Hygieniosaaminen esitettävä
- Lääkehoidon osaaminen esitettävä

4.4 Kuvien käyttö Kamu-tuvalla

Henkilökunnan on laadittava tarvittavia kuvia kuvaohjelmalla. Kuvia on hyvä laatia valmiiksi ennen päivähoiton aloittamista. Mikäli päivähoiton aikana tarvitsee kuvia, joita ei ole sillä hetkellä saatavana, voi myös piirtää kyseisen asian tai käyttää valokuvia. Valokuvia tai piirroksia voi käyttää aina silloin, kun huomaa että siitä on hyötyä. Tärkeää kuitenkin on, että käytetään sitä kommunikaatiokeinoa, mitä päivähoitoon osallistuva lapsi tai nuori tarvitsee.

4.5 Päiväjärjestyksen laatiminen, päivästrukturi

Päivähoitopäivien aikana, ennen lasten saapumista on laadittava kuvallinen päiväohjelma, jota noudatetaan päivän aikana. Päiväjärjestys on käytävä läpi myös päivähoitoon osallistuvien lasten / nuorten kesken. Päiväjärjestys on pohdittava omalle Kamu-tuvalla toimivaksi, kuitenkin noudattaen yhteisiä suunnitelmia. On myös muistettava, että se on sopimus, jota kaikkien on noudatettava. Mikäli järjestyksessä on siis esim. kävely, on kävelyllä lähdettävä. Päiväjärjestys on käytävä läpi sekä lasten että työntekijöiden kesken, jotta jokainen tietää miten päivä etenee. Mikäli muutoksia tulee, on niistä sovittava ja keskusteltava yhteisesti, myös asiakkaiden kanssa. Henkilökunnan tai henkilökohtaisen hoitajan, mikäli on henkilökohtainen hoitaja myönnetty, on laadittava lapsille ja nuorille myös henkilökohtaisia päiväjärjestyksiä. On huomioitava myös ryhmän eriyttäminen pienempiin osiin, jolloin pystytään huomioimaan yksilöllisyyttä paremmin. Pienemmässä ryhmässä on mahdollista toteuttaa lasten toiveita toiminnasta paremmin.

Alustava päiväjärjestys

Alustava päiväjärjestys on laadittu suuntaa-antavana. Pitää kuitenkin huomioida jokaisen henkilökohtaiset mieltymykset ja tarpeet sekä lapsen ja nuoren yksilöllisyys.

Klo	7 – 9	Saapuminen Aamupala Vapaa-aika
Klo	10.00	Ulkoilu
	11.00	Ruuan valmistus
	12.00	Ruokailu
	12.30	Rentoutuminen, päivälepo
klo	13.00	Ulkoilu / ohjattua toimintaa
	14.00	Välipala
		Vapaa-aikaa
	16.00 ->	Kotiinlähtö

Osallistujan tullessa työntekijä ottaa lapsen hymyillen ja iloisella mielellä vastaan. Hän huomioi mahdollisesti myös hänen saattajansa. Mahdolliset lääkkeet viedään lukolliseen lääkekaappiin.

Aamupala on yleensä aika pian osallistujien saavuttua. Tämän jälkeen on vapaa-aikaa. Ulkoilu tai muu pieni toiminta on sen jälkeen kun kaikki ovat saapuneet paikalle. Henkilökunta huolehtii, että lapset valitsevat esim. oikeat ulkoiluväitteet. Henkilökunta on vastuussa siitä! Välttämättä henkilö ei itse tiedä miten pitää pukeutua.

Muistettavaa on aina se, että vaikka lapsi esim. väittää että hän tietää mitä hän pukee päälle, hän on käynyt wc:ssä tai osaa peseytyä itse ym., ei asia välttämättä näin ole. Osallistuja on henkilö, joka tarvitsee tukea ja apua, joka missäkin asiassa. Itsemääräämisoikeus on toki huomioitava, mutta turvallisuus ennen kaikkea.

Ruuat valmistetaan Kamu-tuvalla itse. Lapsille pyritään tarjoamaan terveellistä ja yksinkertaista kotiruokaa. Henkilökunnan on pohdittava ruokalista valmiiksi ja suunniteltava aikataulu hyvin. Yksi hoitajista toimii keittiössä, mielellään se, joka osaa ruuanlaiton parhaiten. Hygieniaosaaminen on oltava suoritettuna ja esitettävä tästä todistus. Lasten allergiat on huomioitava. Työntekijät huolehtivat lasten ruokailurauhasta, -tavoista ym. Työntekijöiden on oltava ruokailutilanteissa mukana. On

myös suotavaa, että lapset ja nuoret otetaan mukaan keittiötyöhön, siten kun se on mahdollista. Lapsilta kysyttäessä toiveita, ovat he vastanneet että he toivovat yhteistä leipomista ja ruuan laittoa sekä yleensäkin hyvää ruokaa.

Ruokailun jälkeen tulee ensin ruokalepo / rentoutuminen ja sen jälkeen ulkoilua tai ns. harrastetoimintaa eli kävelyä, liikuntasalia tai muuta. Rentoutuminen voi tapahtua joko kaikki yhdessä olohuoneessa, esim. musiikkia kuunnellen (työntekijät valvovat että se onnistuu) tai pienryhmissä huoneissa. Jokaisen on pohdittava omassa ryhmässä sopivaa käytäntöä. Rentoutumista on suositeltavaa pidettäväksi päivän aikana, sillä se rauhoittaa lapsia ja nuoria ja näin ollen vähentää levottomuutta.

Ohjattua toimintaa sopivassa määrin, huomioiden se, että osa haluaa leikkiä välillä yksinkin tai kaverin kanssa keskenään ja he tarvitsevat myös omaa rauhaa. Ohjattu toiminta ei tarkoita sitä, että pitäisi lähteä johonkin tai tehdä Kamu-tuvan ulkopuolella erinäisiä asioita. Lapset ja nuoret esim. askartelevat mielellään ja he nauttivat siitä, kun saavat viedä tuotoksiaan kotiin. Kamu-tuvilla on askarteluvälineitä paljon (ja mikäli puuttuu, voi niitä käydä ostamassa rajojen / luvan puitteissa) ja on suotavaa käyttää mielikuvitusta apuna. Ryhmät on jaettava pienryhmiin, jolloin ei tule levottomuuksia. Jokaisessa huoneessa voi askarrella pienissä ryhmissä. Jokaisessa pienryhmässä pitää olla ohjaaja ohjaamassa. Yhteisiä peli- tai muita tuokioita, levyraati, arvauskisaa, näyttelemistä, laulamista tai musiikkia yleensäkin on hyvä harrastaa. Ulkoilu- ja liikuntatuokioiden ovat tärkeitä ja niitä on toteutettava päivän aikana.

Lasten tavarat on tarkastettava lähtöhetkellä. Heillä saattaa sekoittua myös muiden vaatteet, joten varmistakaa että omat vaatteet, lääkkeet, reissuvihot sekä muut tavarat ovat mukana. Vanhempien kanssa on keskusteltava, mikäli vanhemmat sitä haluavat. On kerrottava lasten tähtihetkistä. Mikäli lapsen tiedetään olevan "todella vaikea", tietävät vanhemmat taatusti sen myös itse. He tietävät varmaankin myös sen, että Kamu-tuvallakin on toisinaan vaikeaa ja lapsi on hankala myös muualla. On pyrittävä siihen, ettei omalta osalta lisää vanhempien taakkaa ja mahdollista syyllisyyttä siitä, että heidän lapsensa käyttäytyminen on haastavaa ja Kamu-tuvallakin voi olla vaikeaa heidän lapsensa kanssa. Vanhemmat eivät välttämättä asialle voi mitään, he taatusti tekevät parhaansa. Asioista on keskusteltava, mutta moittimalla lasta, asia ei etene.

4.6 Siivouksen hoitaminen päivähoiton aikana

Yleistä siisteyttä ja puhtautta on pidettävä yllä. Tavarat on laitettava omille paikoilleen ja pöydät pyyhittävä. Myös WC hygieniasta on pidettävä huolta. Likaiset astiat laitetaan heti koneeseen ruokailun jälkeen (lapset laittavat itse). Päivähoitoon osallistuvat lapset ja nuoret osallistuvat mahdollisimman paljon arkitoimintojen askareisiin, opetellen ryhmässä näitä taitoja. Keittiötöitä tehdessä on huomioita omavalvontasuunnitelma ja noudatettava ohjeistuksia.

Jokaisen työntekijän työtehtävänä on huolehtia huoneiston siisteydestä. Yleisen siisteyden pitäminen kuuluu kaikille. Valot ym. on tarkistettava lähtiessä ja ulko-ovi lukittava sekä varmistettava kaikki sähkölaitteet ym.

4.7 Lapsen sairastuessa päivähoiton aikana

Päivähoiton aikana seurataan lasten vointia. Mikäli näyttää siltä, että lapsi on sairas, on soitettava vanhemmille tai sille taholle, joka on ilmoitettu. Mikäli vanhempaa ei saada kiinni, on henkilökunnan huolehdittava lapsen hyvinvoinnista ja annettava mahdollisuus levätä Kamu-tuvalla. Mahdollisen tartunnan ehkäisemiseksi, on lapselle osoitettava oma tila, jossa saa olla rauhassa siihen asti, kunnes hänet haetaan kotiin. Henkilökunnan on seurattaessa lasten vointia, on huomioitava myös se, että lapsi hyvinkin saattaa myös "huijata" olevansa sairas, jotta hän pääsisi lähtemään kotiin.

4.8 Kuljetus päivähoitoon ja kuljetus sen aikana

Henkilökunnan on tarkastettava ja varmistettava esitietolomakkeesta lapsien kuljetusmuodot ja ajankohdat päivähoitoon. Mikäli aikatauluihin on tiedossa olevia muutoksia, on ne kirjattava, jotta koko henkilökunta tietää milloin, kuka ja miten lapsi haetaan päivähoitosta pois.

Päivähoiton aikana, mikäli on tarvetta kuljetukseen, on huolehdittava siitä, että on tarvittavat luvat (lupa kuljetukseen taksilla, lupa kuljetukseen henkilökunnan omalla autolla) kunnossa. Uusi lupalomake löytyy asiakastietojärjestelmä Efficasta kohdas-

ta lupa. Henkilökunnan ei ole pakko kuljettaa omalla autollaan lapsia. Mikäli henkilökunta kuitenkin päättää kuljettaa omilla autoillaan, on varmistettava siitä, että se on sillä hetkellä turvallista, luvat ovat kunnossa sekä henkilökuntaa on myös kuljettajan lisäksi autossa. Haasteellisesti käyttäytyvää lasta tai nuorta ei saa kuljettaa omalla autollaan, eikä kuljetus tällöin ole missään muodossa suositeltavaa. Henkilökunta saa omalla autollaan kuljettamisesta matkakorvauksen. Mikäli kuljettamisen aikana sattuu liikenneonnettomuus, korvaa henkilökunnan oma liikennevakuutus tämän.

5 VASTUUALUEET JA TYÖTEHTÄVÄT

Vastuualueet ovat keskuudessa jaettava. Ns. vastuulapsista on huolehdittava parhaalla mahdollisella tavalla. Työntekijöiden kuuluu olla lasten parissa. Päivät saattavat ovat pitkiä ja haasteellisia, joten on hyvä pitää myös taukoa lapsista välillä. Tällöin voi tehdä esim. kirjauksia ilman lapsia. Henkilökunnan on kuitenkin varmistettava ensin se, että tilanne on sellainen, että on mahdollista olla lasten lähettyviltä pois. Keskustelkaa työparinne kanssa käytännöistä ja huolehtikaa siitä, että muu henkilökunta tietää aikeistanne. Kukaan työntekijöistä ei ole ajatustenhukija. Tupakalle ei saa erikseen lähteä, sillä tupakointi ei ole sallittu työaikana ja Satakunnan sairaanhoitopiiri on savuton työpaikka. Jokaisen työntekijän on otettava käyttöön ammattitaitoinen työote ja – tavat käyttöön. Tärkein työtehtävä on tehdä päivähoidosta lapsille ja nuorille turvallinen hoitopaikka, jossa lapset ja nuoret viihtyvät ja jossa he tuntevat olonsa turvalliseksi.

5.1 Hoitajan / ohjaajan työtehtävät

- Hoitaja huolehtii lapsen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista päivän aikana.
- Huolehtii, että lapset ovat saaneet mahdolliset lääkkeet.
- Huolehtii lapsen päivittäisistä toiminnoista
- Osallistuu aktiivisesti lasten kanssa tekemisiin, leikkii, pelaa, ulkoilee ym. harrastetoimintoihin.

- Kirjaa asiakastietojärjestelmä Efficään päivittäiset toiminnot, huomiot/havainnot osallistujista (sovittava muun henkilökunnan kanssa, kenestä kukin kirjaa).
- Mikäli valmistaa ruokaa, on otettava lapset mukaan valmistukseen, siten kun on mahdollista
- Osallistuu siivoukseen sekä huolehtii tavaroista
- On valmis raporttoimaan vastaavalle sekä huomioimaan epäkohdat
- Huolehtii mahdollisimman hyvin omalta osaltaan päivän sujumisesta
- Laatii HOI- yhteenvedon eli hoitoyhteenvedon päivähoitojakson päätyttyä.
- Kirjaa mahdollisen läheltä piti tilanteen järjestelmään eli Haipro ilmoitus
- Tarvittaessa antaa apua henkilökohtaiselle avustajalle.
- Laatii päiväjärjestystä
- Käyttää lasten vaatimia kommunikaatiokeinoja

5.2 Tiimivetäjän työnkuva

Tiimivetäjä ei ota vastuuta muiden työntekijöiden teoista, vaan jokainen työntekijä huolehtii itse omat työtehtävänsä parhaalla, ammattitaitoisella ja luotettavalla tavalla ja on itse niistä vastuussa. Jokainen pyrkii omalla toiminnalla mahdollisimman hyvään kuntouttavan työotteon käyttöön. Jokaisen kuuluu auttaa ja neuvoa myös muita työnteossa ym., kuten esim. kuvien käytössä sekä haasteellisten tilanteiden hoidossa. Kokonaisvastuu pysyy edelleenkin vastaavalla ohjaajalla.

- Tiimivetäjä vastaa päivien kulusta siten, että hän päättää asioista, joita ryhmä on kuitenkin yhdessä pohtinut, kuten esim. mitä tehdään, milloin, kuka vastaa kenestäkin. – > vastualueiden jako
- Huolehtii että sovitut asiat pidetään.
- Varmistaa, että kaikki tietävät oman työkuvasa, ohjaa opiskelijoita, perehdyttää työntekijöitä tarvittaessa vastaavan ohjaajan lisäksi.
- Huolehtii yhdessä muiden hoitajien kanssa lasten turvallisuudesta
- Tiimivetäjä toimii myös palovastaavana.
- Opastaa henkilökuntaa laatimaan Haiprot sekä muut vaadittavat ilmoitukset
- Tiimivetäjä huolehtii pääsääntöisesti perheille ilmoitukset ja soitot

- Varaa harraste- ja toimintapaikat ym.
- Huolehtii siitä, että kirjaukset on tehty oikeaoppisesti ohjeita noudattaen ja oikein säilytettynä.
- Viestittää vastaavan ohjaajan ohella tiedotteet esim. perheiltä työntekijöille.
- Viestittää perheiden viestit ja tiedotteet eteenpäin
- Huolehtii että kaupassa on käyty
- Huolehtii tiloista ja tekee ennen ryhmän alkua päiväjärjestyksen
- Käy tekemässä esim. kuvia
- Tekee esim. kirjallisia töitä vastaavan pyynnöstä
- Tekee HOI- yhteenvetoja ohjeistuksen mukaan ja varmistaa että ne on tehtynä.
- Tutustuu mahdollisuuksiensa mukaan uuteen osallistajaan vastaavan kanssa.
- Opastaa uusia työntekijöitä
- Opastaa opiskelijoita
- Hoitaa ja varmistaa ryhmissä työntekijöiden riittävyyden
- On vastuussa lääkehuollosta -> tai nimeää lääkevastaavan
- Huolehtii, että lapsen huoltajilta on saatuna tarvittavat luvat
- Huolehtii, että työntekijöiden luvat ovat kunnossa. (mm. hygienia, salassapito)

5.3 Lääkevastaavan työtehtävät

- Lääkevastaavana voi olla lääkeopinnot suorittanut työntekijä.
- Lääkevastaavaksi nimetty hoitaja huolehtii lääkkeiden annosta sekä lääkekaapin siisteydestä. Hän myös päivittää muutokset lääkelistoihin.
- Lääkevastaava antaa lääkkeitä, huolehtii lääkelista. Kirjaa mahdollisen lääkepoikkeaman järjestelmään.
- Huolehtii myös siitä, että tuoteselosteet käytetyistä lääkkeistä on helposti luettavissa.

5.4 Henkilökohtainen hoitaja

- Huolehtii nimetyn lapsen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista / kuntoutuksesta
- Huolehtii, että lapsi on saanut lääkkeensä
- Tutustuu mahdollisimman tarkkaan lapsen tietoihin.
- Käyttää lapsen kuvakansiota tai sitä kommunikaatiokeinoa, mitä lapsella on.
- Laatii HOI- yhteenvedon päivähoitajakson loputtua.
- Kirjaa "oman" lapsen päivittäiset toiminnot, huomiot ja havainnot Effican
- Valmistaa "oman" lapsen kanssa ruokaa.
- Ottaa tarvittaessa vastaan muun henkilökunnan ohjeet
- Auttaa tarvittaessa muuta henkilökuntaa, oman lapsen kärsimättä siitä
- Kirjaa tarvittaessa läheltä piti tilanteen ohjeiden mukaisesti

Tärkeimmät tehtävät ovat osallistujien hyvinvoinnin ja terveyden ja kuntoutuksen takaaminen. Ennen osallistujan tuloa on perehdyttävä hänen kansioonsa ja tietoihin, varsinkin oman vastuuhenkilöiden. Mikäli esiintyy epäselvyyttä asioista, on kyseltävä muilta. Parhaiten opastaa vastaava ohjaaja, tiimivetäjä tai muu jo pidempään ollut hoitaja.

Työntekijöiden kesken valitaan osallistujille vastuuhenkilöt, jotka huolehtivat pääsääntöisesti näiden henkilöiden asioista. He valvovat ja seuraavat lapsia. Näin tiedetään tarkkaan omat työ- ja vastualueet. Tämä myös takaa osallistujille turvallisuutta sekä turvaa henkilökuntaa epäselvissä tilanteissa. Lisäksi vastaava ohjaaja epäselvissä tilanteissa tietää keneen ottaa yhteyttä kysyäkseen asioista ja asiakkaista enemmän.

Yleensä hoitajilla / ohjaajilla on vastuu koko ryhmästä, kun taas henkilökohtaisella hoitajalla on vastuu vain nimetystä lapsesta. Työntekijän on tarkennettava aina ennen asiakkaiden saapumista työtehtävät (yksinkertaistettuna: henkilökohtaisena hoitajana olet vastuussa vain nimetystä lapsesta, ohjaajan työkuvaan kuuluu paljon muutakin, kuten esim. kaikkien osallistujien hyvinvoinnin takaaminen ja heidän kanssaan toimiminen). Keskustelkaa ja päättäkää mahdollisista muutoksista ryhmänne kesken. On suotavaa, että muutokset kirjataan. (Jos lapsellesi, josta olet vastuussa, tapahtuu jotain, sinun on kyettävä selvittämään, missä olit silloin, mitä tapahtui).

5.5 Työntekijän sairastuessa

Sairastumistapaukset ilmoitetaan **AINA** suullisesti, ei tekstiviestillä. Yöaikaan voi ensin laittaa tekstiviestin, mutta klo 07.00 jälkeen on soitettava vastaavalle ohjaajalle sekä ryhmän vetäjälle. Palkkakorvaus sairastumistapauksissa olevat ohjeistukset löytyvät Satakunnan sairaanhoitopiirin henkilöstölle suunnatussa Hiisinet järjestelmästä. Vakituinen henkilöstö opastaa Hiisinet:n käytössä.

6 KIRJAAMISET

6.1 Asiakastietojärjestelmä Effic

Asiakkaasta kirjataan päivittäisiä tietoja Effic tietojärjestelmään. Kirjalliset ohjeet löytyvät Kamu-tuvalta ja vakituinen henkilökunta velvoitetaan opastamaan uusia työntekijöitä Effic:n käyttöön. Jokaisen työntekijän on osallistuttava kirjaamiseen ja kirjattava ns. omista vastuulapsista. Kirjaamisessa kannattaa yrittää hyödyntää ”tyhjiä hetkiä” ja ylimääräisiä aikoja, kuten esim. jos lapset katsovat päivällä tv:tä tai ovat toisten hoitajien kanssa päivälevolla. Jos tällaista ylimääräistä aikaa ei ole, kannattaa miettiä yhdessä, miten sen tekee ja laatia siitä yhteinen suunnitelma.

Kirjoitetun kieliasun täytyy olla asiallista sekä asiakasta kunnioittavaa. Kaikki, jotka työskentelevät kyseisen henkilön kuntoutuksen parissa, voivat nähdä kirjoitukset ja he tarvitsevat niitä tietoja, joita kirjoitetaan. Huomioitavaa ovat päivittäiset toiminnot. Henkilökunnan on havainnointava päivän aikana päivittäisiä toimintoja ja kirjattava niitä ylös. Pieneltäkin vaikuttavat asiat saattavat olla tärkeitä, eli niiden kirjaamisessa ei saa aristella. Päivähoitojakson loputtua kirjataan HOI – yhteenveto asiakkaasta. Ohjeistus Hoi- yhteenvedon laadintaan löytyy Kamu-tuvalta.

MUISTAKAA: tietoa tarvitsee moni taho. Kirjatkaa siis mahdollisimman hyvin, miten lapsi on viihtynyt, miten eri asioissa toiminut, esim. toimiiko oma-aloitteisesti vai tarvitseeko ohjausta, minkälaista ohjausta, riittääkö sanallinen ohjaus vai tarvitsee ohjata fyysisesti ym.

6.2 HaiPro järjestelmään kirjaaminen

Mikäli Kamu-tuvalla sattuu lääkepoikkeama, henkilökuntaa tai asiakasta kohtaan jokin vaaratilanne tai läheltä piti – tilanne, kirjataan se HaiPro järjestelmään. Eli vaara-tapahtumat ilmoitetaan sähköisellä ilmoituslomakkeella, josta tiedot kirjautuvat suoraan tietokantaan jatkokäsittelyä varten. Ohjeet Haiproon kirjaamiseen löytyy Hiisi-netistä. Vakituinen henkilöstö myös ohjeistaa sen tekemisessä. Tärkeää on, että se tehdään kun tapahtuu jotain. Ennen kuin ryhdyt tekemään ilmoitusta, Sinun on hyvä tutustua luetteloon siitä, millaisia tapahtumista HaiPro laaditaan. Osoitteessa www.haiopro.fi/ohjeet on perusluettelo, joka noudattaa Haipron luokittelua. Kamu-tuvilta löytyy lyhennetty versio.

6.3 Tiedotteet vastaavalle ohjaajalle

Tallennetaan Y.kansio-> asuminen ja kuntoutus -> Kamu-tupa -> viikonloppujen seuranta -> ja sieltä valitaan oikea Kamu-tupa -> vuosi -> laskutus ja / tai toteutuneet tunnit. (ohjeistus tallentamiseen löytyy Kamu-tuvalta)

Mikäli tapahtui jotain todella poikkeavaa, siitä raporttia, jotta tiedetään kertoa asiasta esim. perheelle sitä kysyttäessä.

Työvuorot kirjataan ja allekirjoitetaan annettujen ohjeiden mukaisesti. Listat lähetetään allekirjoituksella varustettuna mahdollisimman nopeasti vastaavalle ohjaajalle.

Vakituiset hoitajat tai pitkän työsuhteen omaavat työntekijät kirjaavat omat toteutuneet tuntinsa myös selkeästi omaan työvuorolistaan, joka toimitetaan listan päätyttyä vastaavalle ohjaajalle. Mikäli työvuoroihinne tulee muutosta, tulee muutos kirjata seinällä olevaan työvuorolistaan, jotta muu henkilökunta tietää kuka on paikalla ja milloin. Jos oletkin kauemmin töissä kuin pitäisi, esim. työaikasi on merkattu päättymään klo 15.00 ja oletkin töissä klo 17.00, perustele myöhäisempi työssäolo, esim. lasta ei haettu ajoissa, tms. Voit myös lähteä aikaisemmin töistä, mikäli se osallistujien kannalta on turvallista, esim. silloin kun lapset on haettu aiemmin kotiin. Keskustele tästä töihin jäävän työntekijän kanssa. On suotavaa, että jokainen työntekijä ajattelee toimintaa myös taloudellisesti, turvallisuutta unohtamatta.

6.4 Asiakkaiden reissuvihot

Reissuvihkoon kirjataan ajankohtaiset tärkeät asiat sekä lapsen toimimisen kuulumiset Kamu-tuvalla. Tämän lisäksi reissuvihkoon kirjataan loppuviikolla seuraavan viikon toimintaohjelma.

7 PEREHDYTYKSESSÄ HUOMIOITAVAT SEIKAT

Henkilökunnan perehdytyksessä käytetään hyväksi Satakunnan sairaanhoitopiirin yhteistä perehdytyslomaketta sekä lyhytaikaisille työntekijöille suunnattua perehdytyslomaketta. Perehdytyksen laajuudessa huomioidaan myös työntekijän työssäoloaika.

Perehdytyksessä käsitellään mm. seuraavia asioita:

- Organisaation esittely
 - o Yksikön toiminta
 - o Asiakkaat, asiakaskartta
 - o Palo- ja pelastussuunnitelma, hätäuloskäynti
- Henkilöstö- ja työsuhdeasiat
 - o Työsopimus, palkka, työaika
 - o Työtilat, ulkoilualue
 - o Verokortti, opiskelu- ja työtodistukset, rikosrekisteriote
 - o Palkkausjärjestelmä, sairaslomakäytäntö
 - o Tupakointi: Satakunnan sairaanhoitopiiri on savuton työpaikka.
 - o Salassapito- ja käyttäjäsitoumus
 - o Työturvallisuus
- Henkilöstöosaaminen
 - o Henkilöstön työkuva, vastuualueet

- o Omavalvontasuunnitelma
- o Lääkehoito
- o Kirjaukset; Effic, Haipro, muut
- o Päiväjärjestyksen laatiminen / viikko-ohjelma